

Plani i Menaxhimit për Parkun Kombëtar

“Bjeshkët e Nemuna”

2024-2033

Autorët e Raportit: Dr. Hazer Dana, Ekspert Kombëtar Senior, nën koordinimin e z. Bajram Kafexholli, Drejtor i Parkut Kombëtar Sharri dhe z. Fatmir Morina, Drejtor i Parkut Kombëtar Bjeshkët e Nemuna. Me kontribut të Z. Jorge Maluenda, Ekspert Ndërkombëtar Senior, Dr. Daniel Bogner, Ekspert Ndërkombëtar Senior, dhe Znj. Pranvera Muçaj Eksperte Kombëtare Juniore.

Prodhuar me asistencë nga Suedia

2024

TABELA E PËRMBAJTJES

0. HYRJE	1
1. Historiku	2
1.1. Statusi ligjor i Parkut Kombëtar Bjeshkët e Nemuna	2
1.2. Plani Hapësinor për Bjeshkët e Nemuna	2
1.3. Vlerësimi Strategjik Mjedisor	3
1.4. Veprime të ngjashme	5
2. KONTEKSTI NË BJESHKËT E NEMUNA	8
2.1. Pozita Gjeografike.....	8
2.2. Ekosistemet	9
2.3. Biodiversiteti.....	10
2.4. Trashëgimia socio-kulturore.....	11
2.5. Ekonomia	12
2.6. Sfidat.....	13
3. VIZIONI, OBJEKTIVAT DHE STRUKTURAT	14
3.1. Vizioni dhe Misioni	14
3.2. Ndarja e Zonave në Park.....	14
3.3. Struktura administrative.....	15
3.3.1. Dispozitat për përgjegjësitë e MMPHI.....	16
3.3.2. Dispozitat për përgjegjësitë e Autoriteteve Komunale	16
3.3.3. Dispozitat për përgjegjësitë e Drejtorisë për Parkun Kombëtar	16
3.4. Personeli i Drejtorisë	17
3.4.1. Kërkesa për shkathtësitë e stafit	19
3.4.2. Vlerësimi i nevojave dhe menaxhimi i performancës	19
4. OPERACIONALIZIMI	20
4.1. Objektivat, Rezultatet dhe Produktet.....	20
4.2. Korniza për planin e menaxhimit të parkut kombëtar bjeshkët e nemuna	21
4.3. Modaliteti i menaxhimit – bashkë – menaxhimi	24
4.3.1. Themelimi i një platforme të dialogut dhe veprimeve me palët kyçe të interesit.....	24
4.3.2. Rolet dhe përgjegjësitë paraprake	25
4.3.3. Zonat e mundshme të bashkëpunimit	27
4.4. Planifikimi dhe Monitorimi Operativ	28
4.4.1. Monitorimi.....	28

4.4.2. Shqyrtimet	29
4.4.3. Aktivitetet Tjera Monitoruese	29
4.5. Raportimi	29
4.5.1. Raportet Vjetore	30
4.5.2. Raportet Gjashtë-Mujore ose Tremujore	30
4.6. Planifikimi Financiar dhe Menaxhimi	30
4.6.1. Prokurimi	30
4.6.2. Auditimet	31
4.7. Financimi.....	31
5. SHTOJCAT.....	33
5.1. A.1 Buxheti Operativ PK BeN	33
5.2. A.2 Përshkrimet e punës, Drejtoria PK BeN.....	37
5.3. A.3 Iniciativat potenciale për Parkun Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna"	42
5.4. A.4 LEGJISLACIONI NE LIDHJE ME PARKUN KOMBËTAR "BJESHKËT E NEMUNA"	53
5.4.1. A.4.1 Legjislacioni primar dhe sekondar	53
5.4.2. A.4.2 Ligje të tjera relevante që lidhen me Parkun Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna" dhe qëllimet dhe Fushëveprimi i tyre	55
5.5. A.5 HARTAT.....	57
5.6. A.6 DOKUMENTET DHE BIBLIOGRAFIA E ZGJEDHUR	66

FJALORI I SHKURTESAVE	
Shkurtesat	Kuptimi
AKMM	Agjencia e Kosovës për Mbrojtjen e Mjedisit
AS	Ambasada Suedeze
AK	Autoriteti Kontraktues
AT	Asistencë Teknike
APK	Agjencia e Pyjeve të Kosovës
BE	Bashkimi European
BeN	Bjeshkët e Nemuna
QK	Qeveria e Kosovës
DP	Departamenti i Pyjeve
EN	Në rrezik (IUCN kategori në rrezik)
EUR	Euro(Valuta Evropiane)
GIS	Sistemi i Informimit Gjeografik
GPS	Sistemi i Pozicionimit Global
Ha	Hektarë
IKMN	Instituti Kosovës për Mbrojtjen e Natyrës
ISP	Instituti për Planifikim Hapësinor
IPA	Instrumenti i Ndhmës së Para-Anëtarësimit - Komisioni Evropian
IP	Institucioni përfitues
KNU	Këshilli Ndër-Ministor i Ujërave
KK	Kuvendi i Kosovës
LKF	Libri i Kuq i Faunës (RBF)
MK	Marrëveshja Kornizë (FA)
MBR	Menaxhimi i bazuar në rezultate(RBM)
MZPK	Manuali i Zbatimit të Parkut Kombëtar(NPIM)
MBPZHR	Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural
MKRS	Ministria e Kulturës, Rinisë dhe Sportit
MMPHI	Ministria e Mjedisit, Planifikimit Hapësinor dhe Infrastrukturës
NJI	Njësia implementuese
OJQ	Organizata joqeveritare
OSHK	Ofruesi i Shërbimeve Kornizë(FSP)
PDV	Platforma për Dialog dhe Veprim(PDA)
PK	Park Kombëtar
PMK	Programi Mjedisor i Kosovës
PK BeN	Parku Kombëtarë Bjeshkët e Nemuna
PPJD	Prodhimi pyjor jo drusor
PM	Projekt/Menaxhimi i Projektit / Menaxher i Programit
PVLR	Pyll me Vlerë të Lartë të Ruajtjes
PP	Plani i Punës(WP)
SIDA	Agjencia Suedeze për Zhvillim Ndërkombëtar
SMM	Sistemi i Monitorimit Mjedisor
SHP	Shteti përfitues
UNRNBN	Unioni Ndërkombëtar për Ruajtjen e Natyrës dhe Burimeve Natyrore(IUCN)
VNM	Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis
VSM	Vlerësimi Strategjik Mjedisor
ZRZ	Zonë e Rëndësishme e Zogjëve
ZB	Zonë e Mbrojtur

0. HYRJE

Ky plan për menaxhimin e Parkut Kombëtar Bjeshkët e Nemuna është një nga rezultatet e pritshme të Programit Mjedisor të Kosovës, i cili është përgatitur nga Ministria e Mjedisit, Planifikimit Hapësinor dhe Infrastrukturës (MMPHI), me mbështetjen e Agjencisë Suedeze për Zhvillim Ndërkombëtar (SIDA).

Objektivi zhvillimor i Programit Mjedisor të Kosovës (PMK) është të kontribuojë në përmirësimin e kushteve mjedisore në Kosovë. Objektivat specifike të PMK janë si më poshtë:

1. Të zhvillojë kapacitetin e Ministrisë së Mjedisit, Planifikimit Hapësinor dhe Infrastrukturës, komunave, shoqërisë civile dhe palëve të tjera të interesuara në monitorimin dhe menaxhimin e mjedisit.
2. Të zhvillojë kapacitetet për zbatimin e legjislacionit mjedisor, në përputhje me direktivat e BE-së.
3. Të rrisë njohuritë për burimet ujore të Kosovës dhe të zhvillojë kapacitetet për menaxhimin e tyre të përmirësuar, dhe të përmirësojë qëndrueshmërinë ndaj ndryshimeve mjedisore dhe klimatike.
4. Të rrisë njohuritë dhe mbrojtjen e biodiversitetit dhe të zhvillojë kapacitetet për përmirësimin e menaxhimit të zonave të mbrojtura ndërkufitare.

Plani i menaxhimit është në përputhje me objektivin 4 të Programit Mjedisor të Kosovës, i cili përfshinë edhe veprimet e mëposhtme:

- Zhvillimi i Planit të Menaxhimit të Parkut Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna"
- Planet Rregulluese për zonat e 3-ta për dy Parqe Kombëtare, "Bjeshkët e Nemuna" dhe "Sharri"
- Forcimi i kapaciteteve të Drejtorive të Parkut Kombëtar për menaxhimin e burimeve natyrore

Përgatitja e Planit të Menaxhimit përfshin asistencën teknike që synonte integrimin e tre veprimeve të përmendura më lart në një proces pjesëmarrës dhe të orientuar nga rezultatet. Mbështetja e AT-së u nda në një numër vizitash në Kosovë ndërmjet periudhës Qershor 2017 dhe Dhjetor 2018, si dhe gjatë periudhës korrik/gusht 2022 për ndërveprim intensiv me palët kyçe në nivel qendror (sidomos me stafin kryesor nga Agjensioni për Mbrojtjen e Mjedisit të Kosovës dhe Drejtoria e Divizionit për Mbrojtjen e Natyrës) si dhe nivelet lokale (Komunat dhe Organizatat Lokale), me qëllim që të përgatiten bashkërisht, të pajtohen dhe të zbatojnë modalitetet specifike brenda procesit, siç janë punëtoritë, vizitat studimore, vlerësimet, vizitat në terren, konsultimet, shqyrtimi i dokumenteve dhe raportimi.

Si plotësues i Planit të Menaxhimit janë përgatitur katër Plane Rregullative Hapësinore, dy në Bjeshkët e Nemuna dhe dy në Parkun Kombëtar të Sharrit (Prevallë dhe Struzhe Zaplluxhe). Ky propozim i Planit të Menaxhimit përfshin një sfond përmbledhës dhe një përshkrim të kontekstit të bazuar në modalitetet e përmendura më lart duke përfshirë një rishikim të një numri studimesh, ligjesh dhe raporteve relevante. Në këtë drejtim, dokumenti "Plani Hapësinor për Parkun Kombëtar Bjeshkët e Nemuna" ka qenë shumë i dobishme si një burim informacioni dhe pikë hyrjeje në dokumente të tjera.

Ky Plan nuk përfshin informacione teknike të detajuara që lidhen me Parkun pasi që ekziston një numër i madh i studimeve të tjera specifike dhe burimeve të të dhënave përkatëse shkencore. Qëllimi i këtij plani është të paraqesë një modalitet drejtimi realist dhe të realizueshëm sipas kontekstit specifik ligjor, mjedisor dhe socio-ekonomik të lidhur me Parkun Kombëtar Bjeshkët e Nemuna.

1. HISTORIKU

1.1. Statusi ligjor i Parkut Kombëtar Bjeshkët e Nemuna

Statusi ligjor i Parkut Kombëtar Bjeshkët e Nemuna është pasqyruar në Ligjin Nr. 04/L-086 për Parkun Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna" të miratuar më 13 Dhjetor 2012 nga Kuvendi i Republikës së Kosovës.

Ky ligj përmban këto nene: (1) Qëllimi; (2) Kufijtë; (3) Regjimet e Mbrojtjes; (4) Administrimi. Neni 5 shpreh që të drejtat pronësore dhe denacionalizimi rregullohen me ligje të veçanta dhe nuk janë objekt i këtij ligji.

Shtojca 4 jep një pasqyrë të legjislacionit të Kosovës që përcakton objektivat dhe politikat e mbrojtjes së mjedisit që janë potencialisht të rëndësishme për Planin e Menaxhimit.

1.2. Plani Hapësinor për Bjeshkët e Nemuna

Miratimi i Ligjit për Parkun Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna" (2012) hapi rrugën për hartimin e planit hapësinor për parkun. Ishte rezultat i përpjekjeve shumëvjeçare duke përfshirë konsultimet dhe diskutimet në nivelin qendror dhe lokal të qeverisjes dhe komuniteteve. Plani Hapësinor për Parkun Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna" është aprovuar nga Kuvendi i Republikës së Kosovës me 7 qershor të vitit 2023 dhe është publikuar në gazetën zyrtare me 5 korrik 2023.

Plani Hapësinor i Parkut Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna" bazohet në legjislacionin në fuqi të përbërë nga: Ligji për Planifikimin Hapësinor, Ligji për shpalljen e Parkut Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna", Ligji për Tokën Bujqësore, Ligji për Banim dhe Ndërtim, Ligji për Mbrojtjen e Mjedisit, Ligji për Mbrojtjen e Natyrës dhe Ligji për Ujin.

Plani Hapësinor i Parkut Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna" ka për qëllim promovimin e interesave të përbashkëta të banorëve të Kosovës, për një zhvillim më të shpejtë ekonomik, me qëllim përmirësimin e cilësisë së jetës, por në të njëjtën kohë për të mbrojtur burimet, trashëgiminë Natyrore dhe kulturore. Plani përcakton parimet dhe qëllimet afatgjata të planifikimit hapësinor për një periudhë 8 vjeçare.

Plani Hapësinor pritet të drejtojë:

- Sektorët dhe agjencitë e Qeverisë në hartimin dhe zbatimin e politikave dhe vendimeve për shfrytëzimin sa më të drejtë të këtij burimi natyror;
- Kategorizimin e hapësirave ose zonave nën regjimin e mbrojtjes dhe përdorimin e tyre;
- Identifikimi i lokacioneve të Parkut me potencial zhvillimor;
- Miratimi i politikave që lidhen me krijimin e zhvillimeve të mundshme në territorin e parkut lidhur me zhvillimin e turizmit, ofrimin e shërbimeve, ruajtjen e vlerave natyrore dhe kulturore;
- Rolet e vendbanimeve përreth (fshatrat) dhe qytetet e mëdha në lidhje me parkun;
- Roli i infrastrukturave të rëndësishme në lidhje me zonën e parkut;

Hartimi i Planit Hapësinor është rezultat i një pune gjithëpërfshirëse të udhëhequr nga Instituti për Planifikim Hapësinor (ISP) përmes dy grupeve punuese: (i) Grupi Punues Ndër-Ministror (GPN) dhe (ii) Grupi i Ekspertëve për zonimin e territorin e parkut. Grupi ndërministror i punës ishte i përbërë nga sektorë të ndryshëm të Qeverisë së Kosovës dhe të qeverive lokale komunale në territoret e të cilave është parku.

Grupi i ekspertëve për zonimin e territorit të parkut përbëhej nga ekspertë të biologjisë dhe gjeografisë nga Universiteti i Prishtinës dhe Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor (MMPHI). Procesi i hartimit të planit ka kaluar nëpër pesë faza:

1. Profili i Zhvillimit Hapësinor dhe Analiza e Statusit;
2. Vizioni, Parimet dhe Caqet;
3. Korniza e Zhvillimit Hapësinor;
4. Strategjitë dhe veprimet e zbatimit;
5. Dispozitat e Zbatimit

Procesi i elaborimit të Planit Hapësinor ishte gjithëpërfshirës, transparent dhe me pjesëmarrjen e publikut në vendimmarrje. Pjesëmarrja e publikut nënkupton përfshirjen e ministrive të Qeverisë së Kosovës, autoriteteve komunale, institucioneve shkencore dhe kërkimore, organizatave të shoqërisë civile, agjensive të OKB-së, agjencive të zhvillimit të jashtëm, zyrave ndërlidhëse në Kosovë dhe institucioneve të BE-së.

Diskutime të rëndësishme u mbajtën edhe me përfaqësues të institucioneve të ngjashme në Shqipëri dhe Mal të Zi, duke theksuar karakteristikat e një zone të mbrojtur ndërkufitare dhe shumë qëllimore. Plani Hapësinor paraqet ndarjen e mëposhtme të zonave të shfrytëzimit.

- **Zona e Parë:** Zonat me karakteristika natyrore të jashtëzakonshme, me lloje të rralla dhe të rrezikuara të bimëve dhe kafshëve dhe llojet e vendbanimeve në kushtet e kafshëve të egra. Kjo zonë është në mbrojtje të rreptë.
- **Zona e dytë:** Zonat e menaxhimit aktiv, me vlera të larta natyrore, ku aktivitete të tilla si p.sh. ekoturizmi, bujqësia tradicionale dhe aktivitete të tjera mund të praktikohen, për sa kohë që nuk bien në kundërshtim me normat dhe standardet e mbrojtjes së mjedisit të përcaktuara nga ligjet në fuqi.
- **Zona e tretë:** Zonat në të cilat lejohet ndërtimi, rindërtimi dhe mbrojtja e objekteve tradicionale, përfshirë rekreacionin, turizmin dhe përdorimin ekonomik të burimeve natyrore, përderisa nuk bien në kundërshtim me normat dhe standardet e mbrojtjes së mjedisit të përcaktuara nga ligjet në fuqi.
- **Zona e ndikimit (ZN):** Kjo zonë shtrihet jashtë territorit në largësi prej 50 metrave nga kufiri i parkut. Zona në fjalë do të shërbejë si pengesë fillestare në drejtim të mbrojtjes së vlerave natyrore në brendi të Parkut.
- **Seksioni 3.2** Ndarja e zonave, paraqet më shumë informacion të detajuar në lidhje me zonimin.

1.3. Vlerësimi Strategjik Mjedisor

Gjatë periudhës Mars - Tetor 2014, një Vlerësim Strategjik Mjedisor (VSM) i Planit Hapësinor të Parkut Kombëtar Bjeshkët e Nemuna u krye nga UN-HABITAT, me mbështetjen e Sida-s¹. VSM-ja mbulon: Strategjitë dhe objektivat e Planit Hapësinor, duke përfshirë analizën e kontekstit ligjor dhe strategjik, si dhe politikat dhe veprimet e tjera strategjike me implikime për Planin Hapësinor dhe për territorin e Parkut Kombëtar.

Një draft bazik për mjedisin u hartua pas vizitave në terren. Qëllimi ishte të ndihmonte në identifikimin e problemeve dhe mundësive kryesore që duhen sjellë në vëmendjen e ekipit të planifikimit dhe të përzgjedhë një grup relevant të objektivave të VSM-së.

¹Vlerësimi Strategjik Mjedisor për Planin Hapësinor të Parkut Kombëtar Bjeshkët e Nemuna, Tetor 2014

VSM-ja identifikoi problemet dhe mundësitë e mëposhtme kryesore të renditura në **Tabelën 1**.

Mundësitë kryesore	
<ul style="list-style-type: none"> • Parku përfaqëson një "pikë të nxehtë" të biodiversitetit, i rëndësishëm në shkallë rajonale në sajë të numrit të madh të llojeve të rralla, të kërcënuara dhe endemike; • Brenda Parkut, praktikat tradicionale të përdorimit të tokës dhe sistemet e jetesës, traditat e ndërlidhura dhe trashëgimia kulturore janë të ruajtura mirë; • Ekosistemet e Parkut ofrojnë shërbime të rëndësishme ekosistemike, siç janë ujërat e ëmbla, peshqit, produkte pyjore jo drusore (mjaltë, kokrra të kuqe, kërpudha, ilaçe tradicionale) • Parku, për shkak të afërsisë me zonat relativisht të mëdha urbane, ofron mundësi për të promovuar një stil jetese të shëndetshëm (çiklizëm, ecje, etj) • Parku ofron një gamë shumë të gjerë të mundësive për zhvillimin e turizmit natyror, duke përfshirë disa aktivitete të mundshme në natyrë 	
Problemet kryesore	
<ul style="list-style-type: none"> • Paqëndrueshmëria e pjerrësisë dhe erozioni i tokës ndikojnë në disa nga shtresat kryesore të luginës, kryesisht për shkak të punëve të fundit për përmirësimin e infrastrukturës; • Ndikimet kumulative të aktiviteteve njerëzore (punimet në rrugë, zhvillimi i hidrocentraleve, ndërtimet, nxjerrja e zhavorrit etj.) Që ndikojnë në natyralitetin dhe ruajtjen e korridoreve të lumenjve; • Prerjet e parregulluara të drurit ndikojnë në zonat pyjore më të ulëta • Ndertimi i parregulluar rezidencial qe ndikon ne korridoret e lumenjve, si dhe shpatet në zonat turistike më atraktive 	

Tab.1: Problemet kryesore dhe mundësitë për një VSM

Duke u bazuar në problemet dhe mundësitë e identifikuar, dhe duke marrë parasysh objektivat e përcaktuara nga politikat mjedisore përkatëse ose planet dhe programet e tjera, VSM-ja sugjeroi prioritetet e renditura në **Tabelën 2**, të grupuara në fushat e temave të renditura në ligjin e VSM-së, përkatësisht biodiversitetin, popullsinë dhe shëndetin e njeriut, ujin, ajrin dhe klimën, peizazhin dhe trashëgiminë kulturore dhe pasuritë materiale.

Tema	Prioritetet	Arsyetimi
Biodiversiteti	1. Konservimi dhe rritja e llojeve dhe habitatit	Vëmendje e veçantë duhet t'u kushtohet specieve të rralla, të kërcënuara dhe endemike, nga të cilat Parku është i pasur
	2. Rritja/mirëmbajtja e lidhjes natyrore të habitateve	Zonat kryesore të habitatit duhet të identifikohen dhe të lidhen përmes korridoreve dhe trasave gurore
Shëndeti i njeriut	3. Përmirësimi i shëndetit (përmes rekreacionit dhe stërvitjes në natyrë)	Afërsia e Parkut me zonat urbane është një mundësi për të promovuar një mënyrë jetese të shëndetshme, nga aktivitetet rekreative në natyrë
	4. Zvogëlimi i ekspozimit ndaj rrezikut natyror	Rrëshqitjet e dheut dhe shkëmbinjve bien për shkak të punimeve të ndërtimit të ndërmarra për përmirësimin e rrugëve, ndërtesat dhe hidrocentralet, përbën një kërcënim për banorët e parkut dhe vizitorët
Toka	5. Parandalimi i erozionit të tokës	Erozioni i tokës për shkak të menaxhimit të papërshtatshëm të pyjeve dhe shpyllëzimit në zonat e ndërtimeve dhe rrugëve
	6. Ruajtja e kapaciteteve prodhuese të tokës	Esenciale për qëndrueshmërinë e sistemeve tradicionale të jetesës. Kapaciteti prodhues i tokës është prekur nga erozioni, ndërtimi i parregullt, si dhe ndotja e tokës dhe ujit.
Uji	7. Përmirësimi/mirëmbajtja e cilësisë së ujit	Cilësia e ujit është e lidhur me objektet e trajtimit të mbetjeve / ujërave të ndotura, si dhe aktivitetet ndotëse pranë sistemeve të

Tema	Prioritetet	Arsyetimi
		lumenjve (gurore të parregulluara, punime ndërtimi etj)
	8. Përmirësimi/mirëmbajtja e aftësisë për të ruajtur ujin	Një shërbim kyç i ekosistemit të Parkut në Kosovën Perëndimore. Përmirësimi i përdorimit adekuat të tokës në pellgun ujëmbledhës
	9. Minimizoni përdorimin e panevojshëm të ujit	Parku duhet të jetë një shembull i mirë në promovimin e praktikave të kursimit të ujit në të gjitha sferat, veçanërisht në zonat turistike.
Ajri dhe klima	10. Zvogëlimi i shkarkimeve të gazeve serrë	Parku mund të luajë një rol kyç në promovimin e fushatave ndërgjegjësuese dhe koordinimin e përpjekjeve për promovimin e çiklizmit, ecjen dhe përdorimin e transportit publik në të gjitha zonat e Parkut.
Peisazhi dhe trashëgimia kulturore	11. Konservimi dhe rritja e karaktereve të dallueshme të peizazhit	Duhet të identifikohen peizazhet me "karakter" të ndryshme (p.sh. duke dhënë ndjenjën e pyjeve të pashkelura, ndjenjën e vendit, etj.), Duke përfshirë banorët dhe palët e interesuara dhe të mbrojtura.
	12. Restauroni peizazhet e prekura nga aktivitetet njerëzore	Restaurimi i peizazhit është i nevojshme për të ruajtur vlerat e Parkut, p.sh. në shtresat e luginës të prekura nga punimet infrastrukturore, dhe shpatet me shpyllëzime të dukshme dhe shenjat e erozionit.
	13. Ruajtja e trashëgimisë kulturore, historike, arkitektonike dhe etnografike, duke përfshirë traditat lokale	Rregulloret e menaxhimit duhet të marrin parasysh karakteristikat e trashëgimisë, duke përfshirë ndërtesat përkatëse (p.sh. kishat, shtëpitë tradicionale etj.), modelet e përdorimit të tokës dhe trashëgiminë e paprekshme (p.sh. muzika, ushqimi, tradita kulturore).
Asetet materiale	14. Mbajtja e nivelit aktual/ rritja e furnizimit me dru për përdorim lokal	Duhet të ekzekutohet menaxhimi i duhur dhe i qëndrueshëm i pyjeve, për të garantuar mbrojtjen e zonave më të ndjeshme dhe sigurimin e produkteve të drurit sidomos për banorët e Parkut.
	15. Mbajtja e nivelit aktual/ rritja e furnizimit të produkteve pyjore jodrusore	Nxisni përdorimin e qëndrueshëm të produkteve pyjore jo drusore si: manaferrat, mjaltin, kërpudhat dhe bimët medicinale, veçanërisht duke ju adresuar banorëve të parkut. Zonat e produkteve pyjore jo drusore duhet të identifikohen dhe menaxhohen mirë

Tab.2: Prioritetet që duhet të merren parasysh gjatë finalizimit të një VSM-je

1.4. Veprime të ngjashme

Parku Kombëtar lidhet gjithashtu me një numër iniciativash relevante të llojeve të ndryshme, duke përfshirë, p.sh. strategjitë, studimet, veprimet etj.

Tabela 3 e mëposhtme tregon disa shembuj të iniciativave të ngjashme.

Veprim strategjik	Sinergjitë dhe konfliktet e mundshme
Plani Hapësinor i Kosovës 2010-2020	Parku Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna" gjendet në një zonë që përkufizohet si "Kopshti i Kosovës" në Planin Hapësinor të Kosovës, duke theksuar kontekstin dhe vlerat e tij natyrore të rëndësishme. Ky përkufizim ka qenë në fokus në punën me hartimin e Planit Hapësinor të Parkut Kombëtar me qëllim futjen e rregulloreve për ruajtjen dhe përdorimin e qëndrueshëm të burimeve natyrore të Parkut, në mënyrë që të zbatohet vizioni i ofruar nga Plani Hapësinor i Kosovës.
Strategjia dhe Plani i Veprimit për Biodiversitetin (SPVB) 2011 – 2020, dhe	Ky plan përcakton objektivat afatgjata për ruajtjen e biodiversitetit dhe diversitetit të peizazhit, vlerën e mbrojtur të natyrës, si dhe mënyrën e zbatimit në harmoni me zhvillimin e përgjithshëm ekonomik, shoqëror dhe kulturor. Paraqet bazën për krijimin e një sistemi të zonimit, dhe veçanërisht identifikimi i njësive të

Veprim strategjik	Sinergjitë dhe konfliktet e mundshme
Plani Specifik i Veprimit për Biodiversitetin 2016 - 2020	<p>Zonës I (që përfaqësojnë rezervat natyrore që mund të përdoren vetëm për qëllime shkencore dhe arsimore), është të sigurojë një nivel më të lartë të mbrojtjes së zonave që janë më të rëndësishme për ruajtjen e biodiversitetit. Fushat e tilla janë identifikuar duke përdorur njohuritë më të mira të disponueshme, të cilat janë mbledhur në takime dhe punëtori me ekologë dhe biologë.</p> <p>Për më tepër, strategjia krijon një kornizë të qëllimeve dhe aktiviteteve për përmirësimin e koordinimit, priorizimin e programeve dhe ofrimin e qasjeve strategjike për zhvillimin e iniciativave të ardhshme.</p> <p>Plani i Veprimit 2016-2020 është punuar për të adresuar problemet kryesore të identifikuar në SPVB dhe siguron drejtimin e Objektivave Strategjike duke përfshirë masat konkrete, projekte dhe aktivitete.</p>
Strategjia Mjedisore për Kosovën dhe Plani Mjedisor i Veprimit	<p>Zhvilluar nga Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor, në përputhje me Ligjin për Mbrojtjen e Mjedisit. Përfaqëson bazën për hartimin e Planit të Veprimit për Mjedisin në Kosovë.</p> <p>Specifikon në detaje të gjitha aktivitetet e nevojshme për realizimin e Strategjisë Mjedisore. Plani i Veprimit përmban programin operativ për arritjen e objektivave të Strategjisë.</p>
Strategjia Rajonale e Turizmit për rajonin perëndimor të Kosovës	<p>Korniza e zhvillimit hapësinor dhe Strategjia dhe veprimi për zbatimin përmbajnë disa dispozita që kanë për qëllim promovimin e turizmit (natyror) në Park. Identifikimi dhe përcaktimi i njësive të Zonës III që synojnë plotësimin e nevojave për zhvillimin e objekteve të ardhshme turistike. Disa nga këto objekte (p.sh. ski-pistat ose shtigjet për ecje) mund të zhvillohen gjithashtu në njësitë e Zonës II, sipas rastit.</p> <p>Strategjia synon të krijojë kushte për shfrytëzimin e qëndrueshëm të burimeve natyrore dhe trashëgimisë kulturore, që do të mundësonte promovimin e Kosovës perëndimore si një destinacion turistik dhe përmirësimin e imazhit të vendit në përgjithësi si një vend i sigurt dhe atraktiv. Gjetjet e kësaj Strategjie sugjerojnë që në zonën e Parkut Kombëtar mund të nxitet zhvillimi i mëtejshëm i turizmit dimëror dhe veror, duke ofruar atraksione turistike si aktivitete të ndryshme sportive dhe rekreative, shërbime shëndetësore dhe kuruese, dhe duke nxitur eko-turizmin dhe agroturizmin.</p>
Dokumenti i Politikave dhe Strategjisë për Zhvillimin e Pylltarisë 2010 - 2020	<p>Korniza e zhvillimit hapësinor të Planit Hapësinor përmban dispozita për adresimin e këtyre problemeve, veçanërisht në lidhje me:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Rregullimi i pylltarisë në njësitë e Zonës II (duke lejuar prerjet vetëm për të përmbushur nevojat e popullsisë rezidente ose zvogëlimin e rrezikut nga zjarri, për dallim nga aktivitetet e prerjeve industriale); 2) Ripyllëzimi në zonat që shërbejnë si mbrojtëse dhe rregullatore të dëmit mjedisor pa ndikim në pyjet ekzistuese; <p>Ky dokument përshkruan strategjitë për të krijuar sisteme efektive për menaxhimin e shumëfishtë të burimeve pyjore dhe zhvillimin e një industrie pyjore në harmoni me bazën e burimeve pyjore</p>
Studimi i fizibilitetit për krijimin e një zone të mbrojtur ndërkufitare – UNEP	<p>Gjatë procesit të planifikimit, përfaqësuesit e zonave ndërkufitare u ftuan në disa nga punëtoritë dhe diskutimet, me qëllim të promovimit të bashkëpunimit të ardhshëm drejt krijimit të një zone të mbrojtur ndërkufitare. Përmirësimi i disa rrugëve dhe shtigjeve që çojnë në zonat kufitare të parashikuara nga Plani mund të luajnë gjithashtu një rol të rëndësishëm në këtë drejtim. Strategjia dhe veprimet për zbatimin konkretisht parashikojnë bashkëpunimin me institucionet dhe autoritetet ndërkombëtare, të cilat mund të hapin rrugën për krijimin e një zone të mbrojtur ndërkufitare në të ardhmen.</p> <p>Ky dokument përcakton bazën për krijimin e një zone të mbrojtur ndërkufitare, duke përfshirë një pjesë të territorit të Malit të Zi dhe Shqipërisë. Megjithatë nuk është një politikë ose strategji formale, është e dobishme të merret parasysh ky dokument për të siguruar që Plani Hapësinor potencialisht të jetë në përputhje me krijimin e mundshëm të një zone të tillë të mbrojtur ndërkufitare.</p>
Raporti vjetor për gjendjen e Mjedisit (2020)	<p>Qëllimi i këtij raporti është, para së gjithash, të informojë për gjendjen e mjedisit në Kosovë, por të dhënat e këtij raporti janë një bazë e mirë për ndërtimin e politikave të përshtatshme mjedisore dhe orientimin e zhvillimit strategjik, planifikimit dhe investimeve në sektorët që kanë ndikim në mjedis të tillë si: ekonomia, industria, energjia, transporti, bujqësia etj</p>
Raporti për gjendjen	<p>Qëllimi kryesor i raportit është të informojë publikun për gjendjen e natyrës, zonat e</p>

Veprim strategjik	Sinergjitë dhe konfliktet e mundshme
e natyrës 2015-2017	<p>mbrojtura dhe biodiversitetin e Kosovës. Raporti synon të informojë hartuesit e politikave që të ndikohen në përmirësimin e politikave në lidhje me menaxhimin dhe ruajtjen e vlerave të trashëgimisë natyrore dhe biodiversitetit.</p> <p>Raporti mund të shërbejë si një udhëzues i mirë për të adresuar projektet dhe mbështetjen e donatorëve në sektorin e mbrojtjes së natyrës.</p>

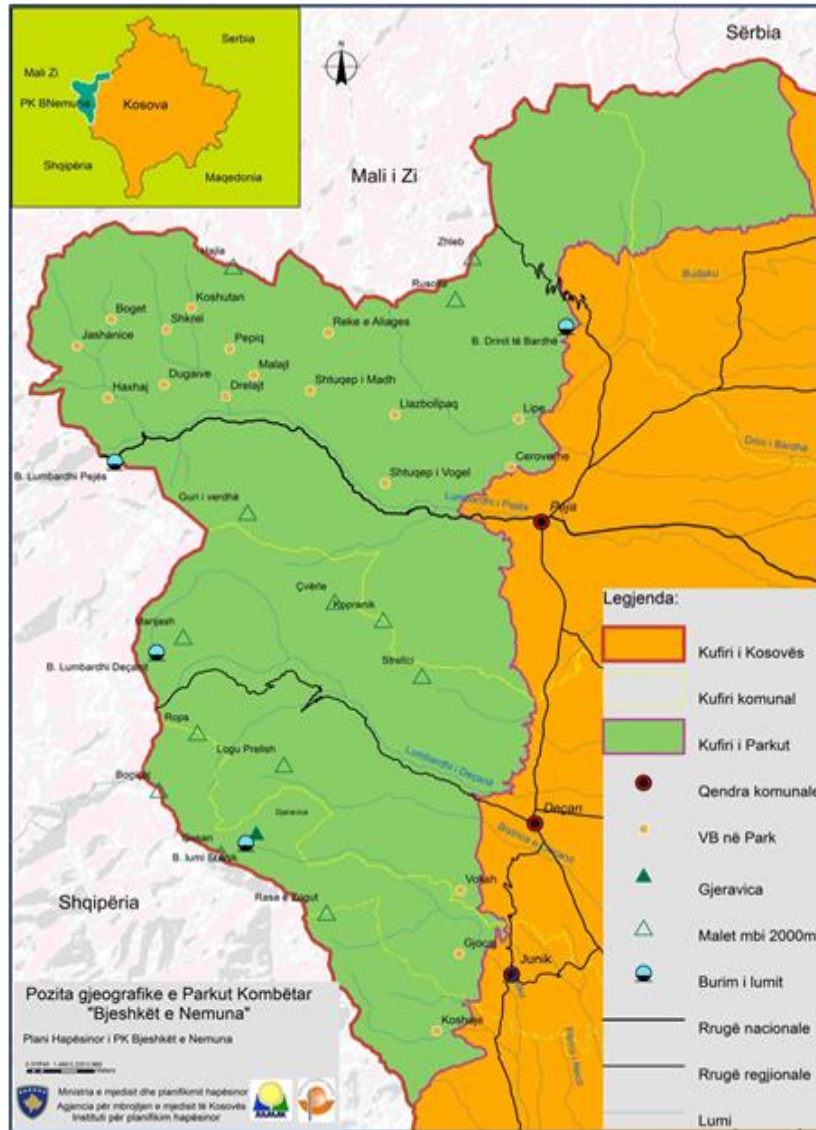
Tab.3 Shembull i iniciativave relevante që janë marrë parasysh në zhvillimin e planit të menaxhimit të Bjeshkëve të Nemuna.

2. KONTEKSTI NË BJESHKËT E NEMUNA

2.1. Pozita Gjeografike

Parku Kombëtar Bjeshkët e Nemuna (PK-BeN) është pjesë e Maleve Dinarike (të njohura edhe si Alpet Dinarike ose Dinaride) që përfshin nga Italia në veriperëndim, mbi Slloveninë, Kroacinë, Bosnje dhe Herzegovinën, Serbinë, Malin e Zi, Shqipërinë dhe Kosovën në Juglindje.

Malet më të larta të Alpeve Dinarike janë Bjeshkët e Nemuna (Prokletije), një grup malor që shtrihet nga Shqipëria në Kosovë dhe në lindje të Malit të Zi. PK-BeN ndodhet në pjesën perëndimore të Kosovës dhe është pjesë e rajonit malor me të njëjtin emër (të njohur edhe si Alpet Shqiptare)

Harta 1: Parku Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna"

Sipërfaqja e parkut është 63,028 ha, të shpërndara në Komunitetet e Istogut, Pejës, Deçanit, Junikut dhe Gjakovës (shih **Tabelën 4**. Shpërndarja e zonës së Parkut për Komuna).

Komuna	Zona e PK-BeN, ha	Zona %
Peja	32,847	52
Deçan	16,786	27
Junik	5,273	8
Istog	5,074	8
Gjakova	3,048	5
Gjithsejt	63,028 ha	100%

Tab.4: Shpërndarja e zonës së Parkut Kombëtar në Komuna

Masa malore e PK-BeN është e ndarë në katër pjesë:

- **Pjesa veriore** përbëhet nga malet që shtrihen në veri dhe në verilindje të Bisticës (Lumbardhit) të Pejës, e cila fillon butësisht në Malin e Dukagjinit dhe Mognës. Nga Mognës, ky rrip malor shkon në Jugperëndim dhe shkon në Maja e re (1812m). Prej këtu shtrihet në perëndim dhe vazhdon përmes kulmit të Pogledit (Shiqimi, 2155m) në Zhleb me majën e Rusolisë (2381m).
- **Pjesa qendrore** përbëhet nga malet e Bisticës (Peja dhe Deçani), Koprivnik me Gurin e Çvrlenit (2460m), Malet e Strellcit me majën e Strellcit (2377m), Qafa e Nekut dhe Milishevcit.
- **Pjesa perëndimore** i takon Maleve të Lumbardhit me majën e Gurit të Kuq (2522m), Malet e Nexhinatit (2341m) dhe Staraci (Plaku, 2426m).
- **Pjesa jugore** shtrihet në jug-perëndim të Bisticës së Deçanit dhe përbëhet nga Malet e Deçanit, Malet e Vokshit (1641m), Malet e Junikut me Zogu (2296m), Gjeravica (2656m), Bogičevica (2103m), Maja e gropës (2505m), Maja e Qenit (2406m) dhe Marjashi (2530m).

2.2. Ekosistemet

Si një përkufizim i pranuar në përgjithësi, një ekosistem është një komunitet i përbërë nga organizmat e gjallë dhe komponente jo-jetuese si ajri, uji dhe toka minerale. Komponentët e gjallë (biotikë) dhe jo të gjallë (abiotik) ndërveprojnë nëpërmjet cikleve ushqyese dhe rrjedhave të energjisë.

Ekosistemet përfshijnë ndërveprimet midis organizmave, dhe midis organizmave dhe mjedisit të tyre. Ekosistemet mund të jenë të çdo madhësie, por secili ekosistem ka një hapësirë të caktuar dhe të kufizuar.

Parku Kombëtar i Bjeshkëve të Nemuna përfshin 63,028 hektarë (630,28 km²) të terrenit malor, me liqene të shumta, pyje të dendura qumeshore dhe halore dhe peisazhe alpine. Sipas Unionit Ndërkombëtar për Ruajtjen e Natyrës (IUCN), PN BeN është në Kategorinë II (shih më poshtë sçarimin).

Një park kombëtar, i Kategorisë II e IUCN, është i ngjajshëm me një zonë të egër të shkretëtirës për ka madhësia e saj dhe objektivi i saj kryesor është mbrojtja e ekosistemeve funksionale. Megjithatë, parqet kombëtare kanë tendencë të jenë më të butë për shkak të vizitave të njerëzve dhe infrastrukturës mbështetëse të saj. Parqet kombëtare menaxhohen në një mënyrë që mund të kontribuojnë në ekonominë lokale përmes promovimit të turizmit arsimor dhe rekreativ në një shkallë që nuk do të zvogëlojë efektivitetin e përpjekjeve për ruajtjen e saj.

Zonat përreth një parku kombëtar mund të jenë për përdorim jofitimprurës ose jo-konsumues, por megjithatë duhet të veprojë si një pengesë për mbrojtjen e llojeve dhe komuniteteve vendase të zonës së mbrojtur për të mundësuar atyre një vet-qëndrueshmëri në afat të gjatë.

PK BeN njihet si një zonë e rëndësishme e zogjve me rëndësi ndërkombëtare me caktimin sipas Konventës "Bird Life International". Bjeshkët e Nemuna janë vazhdimi më jugor gjeologjik i Alpeve Dinarike. Ngritur në një lartësi prej 2,656 m, Gjeravica është pika e dytë më e lartë natyrore e vargmalit dhe më e larta në vend.

Gama e gjerë e lartësive dhe topografia e thyer e maleve ka krijuar kushte të favorshme për një bimësi të ndryshme dhe biodiversitet. Gjitarët e mëdhenj, siç janë kafshët e egra, dhia e egër, dreri, ujku gri, si dhe lloje të rralla ose të rrezikuara si rrëqebuj dhe arin e kafët mund të gjenden brenda pyjeve të parkut.

Është raportuar një numër i madh i llojeve të zogjve, më shumë se një duzinë specimesh peshku dhe disa lloje zvarranikësh dhe amfibësh. Pothuajse 37 lloje të gjitarëve, 148 lloje zogjsh, 10 lloje zvarranikësh, 13 lloje amfibi dhe 129 lloje fluturash janë dokumentuar që ndodhen brenda kufijve të parkut.

Në aspektin e fitogjeografisë, parku përfshihet në pyjet e përziera ballkanike të ekoregjionit tokësor të pyjeve të gjelbërta dhe pyjeve të përziera Palearktike. Flora është e larmishme dhe karakterizohet me endemizëm të lartë. Një numër i përgjithshëm prej mbi 1,000 llojeve bimore janë identifikuar në park.

Struktura hapësinore është e dominuar nga toka pyjore. Bimësia është e ndarë vertikalisht në gjashtë zona të dallueshme të ngritjes².

- **Zona pyjore e lisit**, duke arritur lartësi përafërsisht 800 metra, është dominues, ndër të tjera nga lisi Italian (*Quercus frainetto*), lisi austriak (*Quercus cerris*) dhe lisi autokton (*Quercus petraea*).
- **Zona pyjore e pyjeve** mund të gjendet në pjesën lindore të parkut në një lartësi prej 900 metra deri në 1,320 metra. Këto përfshijnë pyjet e bredhit të argjend (*Abies alba*), panjë (*Acer pseudoplatanus*) Frashëri i bardhë (*Fraxinus ornus*) dhe pisha boshnjake (*Pinus heldreichii*).
- **Zona e pyllit të përzier** kryesisht është e mbuluar me bredh argjendi (*Abies alba*), bredh norvegjez (*Picea abies*) dhe shkoza europiane, në mes 1200 dhe 1,540 metra.
- **Brenda zonës së errët të pyjeve halore**, në komunitetet lulesh më të përhapura të atij lloji dominohen nga pisha boshnjake (*Pinus heldreichii*), bredhi norvegjez (*Picea abies*) dhe pisha ballkanike (*Pinus peuce*).
- **Brezi i pishës boshnjake (*Pinus heldreichii*) dhe pisha ballkanike (*Pinus peuce*)** shtrihet në një lartësi prej 1850-1930 m. Mbulesa pyjore është 60-80%, me lartësi pemësh prej 20-35 m.
- **Brezi me pisha Xhuxhe (*Pinus Mugo*)** që shtrihet deri në lartësinë 1850 - 2050 m. Brezi I pyjeve varion nga 30 deri në 100% me një lartësi të bimësisë prej 2.5 metrash. Arneni i bardhë (*pinus peuce*) arrin lartësi deri në 20 metra.

Zona e shkurreve në një lartësi prej 1850 deri në 2050 metra, është e mbuluar me bar, myshk, myshku i drunjeve dhe 55 lloje të bimëve barishtore. Llojet më të zakonshme përfshijnë Kamarosha e pyllit (*geranium sylvaticum*), luleshtrydhja e egër, shelgu gentian dhe lulemiza pyjore (*myosotis sylvatica*).

Mbulueshmëria e sipërfaqës është paraqitur në tabelën e mëposhtme 5:

PK-BeN, ndarja e strukturës hapësinore
Tokë pyjore, 71 % (45,166 ha)
Kullosat, 25 % (15,520 ha)
Toka e zhveshur, 3 % (1,883 ha)
Vendbanimet, 1 % (438 ha);
Toka shkëmbore 0,01 % (9 ha);
Liqenet 0,01 % (9 ha).

Tab. 5: Struktura hapësinore në NP-BeN

2.3. Biodiversiteti

Parku Kombëtar ka një numër të madh vlerash natyrore; biodiversiteti i pasur në zonë ka potencial të mirë për shumë interesa të ndryshme, si kërkimi shkencor dhe i aplikuar, arsimi, aspektet kulturore, estetike,

² "Parku Kombëtar 'Bjeshkët e Nemuna' " (PDF). mmph-rks.org

turistike-rekreative. Aktivitetet që gjenerojnë të ardhura ose komerciale, sidomos për komunitetet lokale, janë gjithashtu të rëndësishme në qoftë se ato janë kryer në mënyrë të qëndrueshme dhe të ulët të ndikimit. Disa nga karakteristikat kryesore në këtë zonë janë:

- Prania e karakteristikave të klimës kontinentale, Mesdhetare dhe Alpine krijon kushte komplekse ekologjike që e bëjnë këtë zonë një nga më të rëndësishmit në rajonin e Ballkanit në aspektin e biodiversitetit;
- Llojet kryesore të ekosistemit përfshijnë pyllin e lisit, pyjet e ahut, pyjet halore dhe kullotat alpine;
- Diversiteti floristik është shumë i lartë (një nga më të lartat në Ballkan, veçanërisht sa i përket endemizmit floristik);
- Flora vaskulare përbëhet nga 1,611 taksonë (specie dhe nëngrupe), dhe ka 255 lloje endemike dhe nën-lloje, nga të cilat 19 lloje të bimëve janë përfshirë në Listën e Kuqe të BNRN-së të Llojeve të Kërcënuara (shifrat aktuale - libri i kuq).
- Fauna është gjithashtu shumë e pasur, heterogjene, dhe me një prani të madhe të llojeve endemike. Hulumtimet e fundit regjistruan 8 lloje peshqish, 13 lloje amfibësh, 10 lloje zvarranikësh, 148 lloje shpendësh (që besohet të jenë mbi 200) dhe 37 lloje gjitarësh. Ka mbi 129 lloje fluturash.

Fauna përfshin llojet më përfaqësuese dhe emblematike të faunës së Kosovës, të tilla si:

- Rëqebulli (*Lynx lynx*),
- Ariu i murrmë (*Ursus arctos*),
- Dreri i eger (*Capreolus capreolus*),
- Dhia e eger (*Rupicapra rupicapra*),
- Shqiponja e artë (*Aquila chrysaetos*),
- Skifteri (*Falco naummani*),
- Gjeli i egër (*Tetrao urogallus*),
- Salamanderi Alpin, (*Salamandra atra*),
- Vjedulla (*Lutra lutra*),
- Ujku (*Canis lupus*),
- Macja e eger (*Felix sylvestris*).

Për shkak të pasurisë së saj në zogj dhe në rrugët e migrimit në tranzicion që kalojnë nëpër zonë, zona malore është klasifikuar gjithashtu si një Zonë e Rëndësishme e Zogjeve dhe biodiversitetit (IBA)³.

2.4. Trashëgimia socio-kulturore

Përveç misionit të rëndësishëm të Parkut Kombëtar në njohjen, ruajtjen, konservimin dhe menaxhimin e vlerave natyrore, duke përfshirë biodiversitetin dhe mirëqenien publike, një tjetër rol i rëndësishëm i PK-së është ruajtja e vlerave kulturore dhe peizazhore. Në përgjithësi, kombinimi i aspekteve natyrore, siç është mbrojtja e biodiversitetit, me interesa të tjera, si aspektet socio-ekonomike, tregtare dhe kulturore, mund të jetë një burim i konflikteve. Prandaj, është e rëndësishme të pajtohemi për një kombinim të balancuar të

³ Një Zonë e Rëndësishme e Zogjeve dhe Biodiversitetit (IBA) është një zonë e identifikuar duke përdorur një sistem të dakorduar ndërkombëtar të kritereve globalisht të rëndësishme për ruajtjen e zonave të populuara nga shpendët. IBA u zhvillua dhe zonat e tilla janë identifikuar nga Bird Life International.

aktiviteteve dhe interesave, duke synuar ndërveprimin e mirë duke u përqendruar në menaxhimin e qëndrueshëm të zonës.

Parku ka disa karaktere të dallueshme peizazhore, për shkak të geomorfologjisë komplekse dhe modeleve të përdorimit të tokës. Bukuria skenike malore, luginave akullnajore, depozitave morenike, karakteristikave karstike, shpellave, majave, liqeneve glaciale dhe kullotave alpine janë të mirënjohura. Karakteristika më spektakolare e Parkut, Gryka e Rugovës, është një atraksion i klasit botëror dhe një nga kanionet më të thella në Europë.

Në zonën e Bjeshkëve të Nemuna ka 10 vende të trashëgimisë kulturore brenda kufijve të Parkut dhe 57 në zonat fqinje, duke përfshirë dy kisha të mëdha bizantine mesjetare, manastirin e Deçanit (vitet 1327-1335) dhe Patriarkana e vjetër e Pejës (nga Shekulli i 13-të). Të dy manastiret tani janë përfshirë në Listën e Trashëgimisë Kulturore Botërore - UNESCO. Vende të tjera të rëndësishme kulturore janë:

- Rrënojat e një vendbanimi "gradina" në luginën e pikës më të lartë të Gjeravicës,
- Rrënojat e fortesës në fshatin Lipë dhe Koshare,
- Shpella e murgjve në luginën e Rugovës (njohur nga vendasit si shpellë e Mbretëreshës),
- Rrënojat e kishës së Lipës,
- Kisha në Kuqishtë, Komuna e Pejës

2.5. Ekonomia

Popullsia në Park po rritej në mënyrë të vazhdueshme nga viti 1948 (4,046 banorë) deri në vitin 1971 (4,743 banorë), pasi që vendbanimet përjetuan një rënie drastike. Regjistrimi i fundit nga viti 2011 tregon shifrën e 476 banorëve, arsyeja kryesore për këtë rënie është mungesa e krijimit të të ardhurave ose mundësive të punësimit në zonë.

Aktivitetet kryesore tradicionale ekonomike që ndodhin në Bjeshkët e Nemuna janë të lidhura me pylltarinë dhe bujqësinë (duke përfshirë bagëtinë dhe produktet e qumështit), me potencial të mirë për bletarinë, manaferrat dhe pemët e egra dhe bimët medicinale. Zhvillimi i fundit në infrastrukturë ka favorizuar një aktivitet turistik në rritje në zonë.

Për fat të keq, disa nga aktivitetet (siç është ndërtimi) po zhvillohen pa një planifikim dhe rregullim të duhur, duke krijuar një ndikim negativ në mjedis. Disa nga peizazhet e lumenjve po preken, me një ndikim negativ përtej zonës së parkut kombëtar, p.sh baseni i lumit Drin, i cili ka një numër lumenjsh kontribues që burojnë në Bjeshkët e Nemuna. Prandaj, ka nevojë për intervenime për të rikthyer në gjendjen e mëparshme disa zona dhe për të parandaluar degradimin e mëtejshëm.

Megjithëse Parku ka një potencial të madh për zhvillimin e turizmit natyror, duke përfituar nga peizazhi natyror dhe biodiversiteti, popullsia është në rënie në dekadat e fundit, me humbje në përdorimin dhe ruajtjen e përdorimeve tradicionale të tokës, si: livadhet, kullotjen sezonale dhe bujqësinë.

Zhvillimi i industrisë në zonë është relativisht i ulët, disa nga aktivitetet kryesore industriale janë të kufizuara në disa kompani, të tilla si:

- Kompania e Ujërave Rugova e cila ka burimin e ujit nga një burim i rrjedhshëm që gjendet në Luginën e Rugovës (burimi njihet edhe si "Pranvera e Bardhë", për shkak të gurëve që rrethojnë burimin, uji është aq i pastër saqë reflekton ngjyrën e gurëve rreth tij);
- Kozhnjer - Hidrocentrali i lumit Lumbardh, i cili vepron në Komunën e Deçanit, duke prodhuar rreth 8 MWh.
- Hidrocentrali i Radavcit pranë grykës së burimit të lumit Drini i Bardhë, Komuna e Pejës, duke prodhuar rreth 1 MWh.

Pyjet në parkun kombëtar kanë një rol të rëndësishëm në biodiversitetin dhe ruajtjen e peizazhit. Historikisht ata kanë qenë burime të rëndësishme të zhvillimit ekonomik dhe social. Ato janë përdorur për prodhimin e drurit dhe drurëve për nxemje. Përdorimi jo i kontrolluar dhe jo i qëndrueshëm ka kontribuar në reduktimin dhe degradimin e burimeve pyjore.

2.6. Sfidat

Gjatë përgatitjes së këtij draft plani, janë identifikuar disa sfida të përmbledhura si më poshtë:

- Administrimi dhe menaxhimi i Parkut;
- Mbrojtja dhe ruajtja e mjedisit, peizazhit, biodiversitetit dhe vlerave natyrore dhe kulturore të parkut;
- Shfrytëzimi racional i burimeve natyrore për të mirën e zhvillimit ekonomik në park;
- Rivitalizimi i aktiviteteve tradicionale në zonat e parkut dhe ruajtja e traditës si faktorë që ndikojnë në heqjen apo reduktimin e migracionit;
- Zhvillimi i planifikuar i infrastrukturës

Për të adresuar sfidën e menaxhimit dhe administrimit të Parkut ekziston nevoja për të krijuar dhe ruajtur rolet dhe përgjegjësitë në menyrë të qartë, duke përfshirë mandatet dhe burimet adekuate për të zgjidhur problemet në lidhje me planifikimin, rregullimin, menaxhimin dhe kontrollin e zhvillimeve në Park .

Një menaxhim dhe administrim i mirë i Parkut është thelbësor për të adresuar sfidat e tjera të përmendura më lart. Është gjithashtu e qartë se një ndërveprim dhe bashkëpunim i ngushtë midis akterëve kyç është një parakusht për të mbështetur vlerat e Parkut. Vëmendje e veçantë i kushtohet zhvillimit të infrastrukturës në zonë. Kjo mund të jetë një kontribut i rëndësishëm në zhvillimin e Parkut, por nëse këto aktivitete nuk janë të rregulluara mirë, efekti mund të jetë i kundërt dhe të shkatërrojë rolin e Parkut për zhvillimin ekonomik të komuniteteve lokale, biodiversitetin dhe shërbimet mjedisore (sidomos uji) për pjesen tjetër të vendit.

Roli i Parkut Kombëtar Bjeshkët e Nemuna në lidhje me përshtatjen e klimës dhe elasticitetin e klimës nuk duhet të nënvlerësohet.

3. VIZIONI, OBJEKTIVAT DHE STRUKTURAT

3.1. Vizioni dhe Misioni

Vizioni i Parkut Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna" do të jetë:

- Vendi me biodiversitet të pasur ku ruhen të gjitha habitatet dhe speciet;
- Park me një tokë në funksion të ruajtjes së saj dhe zhvillimit socio-ekonomik, me theks të veçantë në zhvillimin e turizmit të qëndrueshëm, i cili rrit mirëqenien e komunitetit brenda dhe rreth tij;
- Një park me një numër të madh vizitorësh që gjejnë mikpritjen, frymëzimin dhe kënaqësinë duke përfutur nga mundësitë e ofruara nga parku për rekreacion dhe turistët janë të bindur për trajtimin e përsosur të parkut;
- Një vend me banorë brenda dhe përreth parkut që ruajnë traditat e trashëgimisë dhe kulturës.

Misioni i Parkut Kombëtar është:

Njohja, mbrojtja dhe ruajtja e vlerave natyrore dhe trashëgimisë kulturore duke promovuar zhvillimin ekonomik lokal, me theks të veçantë turizmin e qëndrueshëm, mirëqenien e komuniteteve dhe një gamë të gjerë shërbimesh mjedisore për vendin.

Misioni i Parkut Kombëtar është:

"Njohja, mbrojtja dhe ruajtja e vlerave natyrore dhe trashëgimisë kulturore duke promovuar zhvillimin ekonomik lokal, me theks të veçantë turizmin e qëndrueshëm, mirëqenien e komuniteteve dhe një gamë të gjerë shërbimesh mjedisore për vendin".

3.2. Ndarja e Zonave në Park

Parku Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna" ndahet në tri zona, ose zona të menaxhimit brenda kufirit të Parkut dhe Zona e Ndikimit që shtrihet jashtë kufirit në largësi prej 50 m. Kjo ndarje është bërë duke u respektuar Ligji për Parkun Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna" i cili kërkon që hapësira e parkut t'i ketë 4 zona të cilat dallojnë përnjohë regjimi i mbrojtjes së tyre.

Karakteristikat e këtyre zonave luajnë një rol themelor në menaxhimin e Parkut. MMPHI, përmes institucioneve të saj përkatëse, është përgjegjëse e përgjithshme për monitorimin e këtyre zonave.

Qëllimi i ndarjes së zonave në Parkun Kombëtar është të përcaktojë qasjet specifike dhe menaxhimin e zonës, duke përfshirë, por pa u kufizuar në:

- Identifikimin e vlerave natyrore (gjeologjike, gjeo-morfologjike, speleologjike, pedologjike, hidrologjike, hysometrike, peizazhi, flora, vegjetacioni, fauna dhe karakteristikat e tjera antropogjeografike);
- Përcaktimi i zonave sipas regjimit të mbrojtjes dhe destinacionit në Park;
- Krijimi i një baze të dhënash për vlerat natyrore të PK "Bjeshkët e Nemuna" me qëllim të hartimit të Planit Hapësinor, Planit të Menaxhimit dhe materialit informativ për qëllime të ndryshme;
- Vlerësimi i gjendjes së vlerave natyrore në zona të veçanta;

- Propozimi i **masave** për menaxhim të qëndrueshëm (mbrojtje, ruajtje dhe zhvillim) të vlerave natyrore të Parkut.
- Promovimi i vlerave natyrore në opinionin kombëtar dhe ndërkombëtar;

Tabela 6. më poshtë është paraqit një përmbledhje të zonave dhe karakteristikat kryesore të tyre.

Zona	Karakteristikat
<p>Zona e Parë: Zona e Mbrojtjes Strikte</p> <p>Rreth 9,223 ha (14.63% e sipërfaqes totale të Parkut)</p>	<p>Zonat me karakteristika natyrore të jashtëzakonshme, me specie të rralla dhe të rrezikuara të florës dhe faunës dhe lloje të caktuara të vendbanimeve në kushte të veçanta. Sipas Ligjit nr. 03 / L-233 për Mbrojtjen e Natyrës, një rezervatë strikt natyror është:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Një zonë e tokës dhe / ose e ujit, e cila është e pandryshuar ose më pak e ndryshme dhe është e dedikuar ekskluzivisht për ruajtjen e burimeve natyrore, hetimin shkencor të diversitetit biologjik, monitorimin e gjendjes së natyrës, si dhe edukimin nëse nuk shkakton ndonjë rrezik në zhvillimin e lire të proceseve natyrore. 2. Për Hulumtime dhe për vizitat edukative të rezervatëve strikte të natyrës, është e nevojshme të kërkohet leje nga Ministria. 3. Në rezervatet strikte natyrore ndaloher kryerja e veprimtarive ekonomike dhe të tjera <p>Një shembull i këtyre zonave është një vend midis fshatrave të Pepaj dhe Dugajevës, ku janë monitoruar Rrëqebullët përmes kamerave kurth. Rrëqebulli është një lloj i mbrojtur në mënyrë strikte (i shënuar në Listën e Kuqe të llojeve të rrezikuara të Europës).</p>
<p>Zona e dytë: Zona e menaxhimit aktiv</p> <p>Rreth 46,931 ha (74.47% e sipërfaqes totale të Parkut)</p>	<p>Zonat e karakterizuara nga ekosistemet, vlerat e peizazhit dhe vlerat e tjera natyrore ku mund të praktikohet eko-turizmi, bujqësia tradicionale dhe aktivitete të tjera, duke përfshirë këtu: bagëtinë dhe infrastrukturën; përdorimin e kullotave; dhe shfrytëzimin e burimeve ujore për furnizimin me ujë të pijshëm; kur nuk bien ndesh me normat dhe standardet e mbrojtjes së mjedisit të përcaktuara nga ligjet në fuqi.</p> <p>Ndërtimi lejohet, por kufizohet në p.sh. shpërndarjen e energjisë elektrike, antenave për telefoninë celulare dhe infrastrukturës tjetër që synon të ofrojë shërbime më të mira për banorët dhe vizitorët, si dhe ngritjen e cilësisë së jetës në zonë.</p>
<p>Zona e tretë: shfytëzimi i qëndrueshëm</p> <p>Rreth 6,873ha (10.90% e sipërfaqes totale të Parkut)</p>	<p>Fushat ku lejohet të kryejnë investime dhe/ose aktivitete të tilla si: ndërtimi, rindërtimi, mbrojtja e objekteve tradicionale, rekreacioni, turizmi dhe përdorimi ekonomik i resurseve natyrore.</p> <p>Përgjegjës për monitorimin e kësaj zone është MMPHI-ja me institucionet përkatëse dhe përkatësisht autoritetet komunale.</p>

Tab.6. Përmbledhja e zonave dhe karakteristikat e tyre kryesore

3.3. Struktura administrative

Sipas Ligjit për Parkun Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna", Neni 4, Administrimin e Parkut e kryen Drejtoria për Administrimin e Parkut Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna", e themeluar nga Ministria e Mjedisit, Planifikimit Hapësinor dhe Infrastrukturës, MMPHI. Për këtë qëllim, MMPHI ka hartuar Rregulloren nr. 21/2013 për Rendin e Brendshëm të Parqeve Kombëtare. Kjo rregullore parashikon mbrojtjen, ruajtjen, avancimin, promovimin dhe përdorimin e Parqeve Kombëtare dhe përcakton masat për mospërputhjen e dispozitave të rregulloreve. Nga viti 2013, rregullorja ka qenë në fuqi, por aktualisht është duke u hartuar rregullorja e re për Rendin e Brendshëm të Parqeve Kombëtare.

Megjithatë, sa i përket menaxhimit të burimeve pyjore në park, aktualisht kemi një bazë ligjore të pa harmonizuar: Drejtoria e Parkut Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna" që është pjesë e AMMK-së në MMPHI-së menaxhon me pyjet brenda Parkut Kombëtar sipas ligjeve të MMPHI-së, në anën tjetër kemi Agjencinë Pyjore në MBPZHR, e cila me Ligjin e Pyjeve parashihet të menaxhon me të gjitha pyjet e Kosovës (edhe me

pyjet brenda Parqeve Kombëtare) dhe Komunitet që kanë si përgjegjësi mbrojtjen e pyjeve. Fakti që me ligje janë të përfshira disa subjekte në menaxhimin e aseteve të caktuara të parkut, si resurset pyjore, paraqet një sfidë në drejtim të bashkëpunimit efikas dhe koordinimit të punës.

Dispozitat kryesore për subjektet kryesore të përfshira, MMPHI, Komunitet dhe Drejtoria, janë paraqitur më poshtë.

3.3.1. Dispozitat për përgjegjësitë e MMPHI

- Ministria është përgjegjëse për hartimin, monitorimin dhe zbatimin e Planit Hapësinor të Parkut Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna";
- Ministria përcakton autoritetin përgjegjës për administrimin e parkut, përcakton përbërjen dhe buxhetin e nevojshëm për funksionimin e autoritetit;
- Ministria është përgjegjëse për shpërndarjen e fondeve për ndërtimin e infrastrukturës së nevojshme për funksionimin e Drejtorisë së Parkut;
- Ministria është përgjegjëse për nxjerrjen e një rregulloreje për funksionimin e brendshëm të Parkut Kombëtar;
- Ministria është përgjegjëse për lejet e ndërtimit në të gjithë territorin e Parkut, me përjashtim të ndërtesave familjare kur ato janë ndërtuar në Zonën III (vendbanim/fshat);
- Ministria është përgjegjëse për miratimin e Planeve të Detajuara Rregullative ose vendbanimet urbane të propozuara nga investitori kur ato janë të dizajnuara brenda zonës III;
- Ministria është përgjegjëse për dhënien e pëlqimit për Planet e Detajuara Rregullative ose zgjidhjeve urbane të propozuara nga investitori kur ato janë hartuar brenda Zonës III para se të miratohen nga autoritetet përkatëse komunale;

3.3.2. Dispozitat për përgjegjësitë e Autoriteteve Komunale

Autoritetet komunale të përfshira në territorin e Parkut (Peja, Deçani, Juniku, Istogu dhe Gjakova), përveç përgjegjësive të përcaktuara në bazën e aplikueshme ligjore, janë gjithashtu përgjegjëse për:

- Pjesëmarrje aktive në mbrojtjen dhe promovimin e vlerave të parkut;
- Zbatimin e rregullave të parashikuara dhe të lëshuara nga autoritetet qendrore, duke përfshirë rregullat e nxjerra nga Drejtoria e Parkut;
- Lëshimi i lejeve të ndërtimit në zonën III të zhvillimit (vendbanimet/fshatrat) në përputhje me kompetencat, rregullat dhe dispozitat zbatuese në fuqi;
- Miratimi i Planeve të Detajuara Rregullative dhe zgjidhjeve urbane të propozuara nga investitori, siç është rënë dakord më parë me pëlqimin e MMPHI-së;

3.3.3. Dispozitat për përgjegjësitë e Drejtorisë për Parkun Kombëtar

Autoriteti përgjegjës për menaxhimin e parkut është Drejtoria e Parkut Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna". Përveç përgjegjësive që rrjedhin nga baza ligjore në fuqi, Drejtoria e Parkut është gjithashtu përgjegjëse për:

- Zbatimin e Planit Hapësinor të Parkut duke përfshirë masat për mbrojtjen e burimeve natyrore dhe përdorimin e qëndrueshëm të parkut;
- Të kujdeset për mbrojtjen dhe mirëmbajtjen e parkut duke raportuar rregullisht për statusin e parkut, duke përfshirë të dhëna për faktorët natyrorë, llojin dhe vëllimin e punimeve në park,

gjendjen dhe ndryshimet në florë dhe faunë, turizmin dhe organizimin dhe mbikëqyrjen e faktorëve të tjerë të rëndësishëm për parkun;

- Inkurajimi i hulumtimeve natyrore-shkencore, koleksioneve etnografike, kopshtit botanik dhe drejtimit të punës edukative me të rinjtë gjatë ekskursioneve të udhëhequra nga ekspertët;
- Inkurajimi i ringjalljes së vendbanimeve rurale dhe lehtësimi i përfshirjes së popullsisë vendase në rritjen e ofertës turistike në park, në përputhje me orientimet e këtij plani;
- Përgatitja dhe mbikëqyrja e ofertave turistike për zonën, duke përfshirë: Kushtet për vizita; Kontrolli i vizitave; Informacion mbi vlerat e parkut dhe ruajtjen e tyre;
- Krijimi dhe zhvillimi i një sistemi informacioni për zonën e parkut, i projektuar në përputhje me kërkesat specifike të parkut;
- Fillimi dhe hartimi i Planit të Menaxhimit të Parkut në përputhje me rregullat dhe ligjet në fuqi;
- Përcaktimi i Simboleve të Parkut, që duhet të paraqesë elementët karakteristike të Parkut dhe përmbajtjen kryesore të tij.

Drejtorja është përgjegjëse për koordinimin e veprimeve që lidhen me Parkun Kombëtar, bazuar në një rregullore të brendshme, nën mbikëqyrjen e Qeverisë (MMPHI). Drejtorja ka një rol të rëndësishëm në parandalimin e konflikteve dhe në lehtësimin e një ndërveprimi proaktiv ndërmjet aktereve që ndërliken me Parkun.

Sfida në lidhje me menaxhimin dhe administrimin e parkut përfshin të gjitha llojet e problemeve në lidhje me planifikimin, rregullimin, menaxhimin dhe kontrollin e zhvillimeve. Prandaj, ka nevojë për një bashkëveprim të ngushtë midis palëve të interesuara, me qëllim promovimin e një dialogu proaktiv dhe krijimin e një agjende të përbashkët me plane specifike veprimi nën koordinimin e Drejtorisë së Parkut Kombëtar.

3.4. Personeli i Drejtorisë

Përbërja (numri dhe profili) i stafit të nevojshëm në Drejtorinë e PK BeN për menaxhimin e Parkut varet nga dy faktorë kryesorë:

- Niveli ambicioz në lidhje me objektivat e përcaktuara, veprimet dhe rezultatet e pritura dhe
- Disponueshmëria e burimeve (kapaciteti dhe fondet) do të përcaktojë cilësinë dhe efikasitetin e menaxhimit të Parkut.

Duke marrë parasysh kompleksitetin e PN BeN, duke përfshirë zonën e madhe të mbulimit, larminë e peizazheve, vlerat e larta natyrore (p.sh. në biodiversitet, ujëmbledhjen, aspektet mjedisore dhe klimaterike) dhe interesat ekonomike, është e nevojshme të gjendet një ekuilibër i duhur midis objektivave, pritshmërisë dhe realizueshmërisë.

Figura 1 paraqet strukturën organizative të Drejtorisë së Parkut Kombëtar, duke përfshirë lidhjen me nivelin qendror dhe ndërveprimin me akteret kryesor në një platformë për dialog dhe veprime.

Përshkrimet e punës për pozicione të ndryshme janë paraqitur **në Shtojcën A2**.

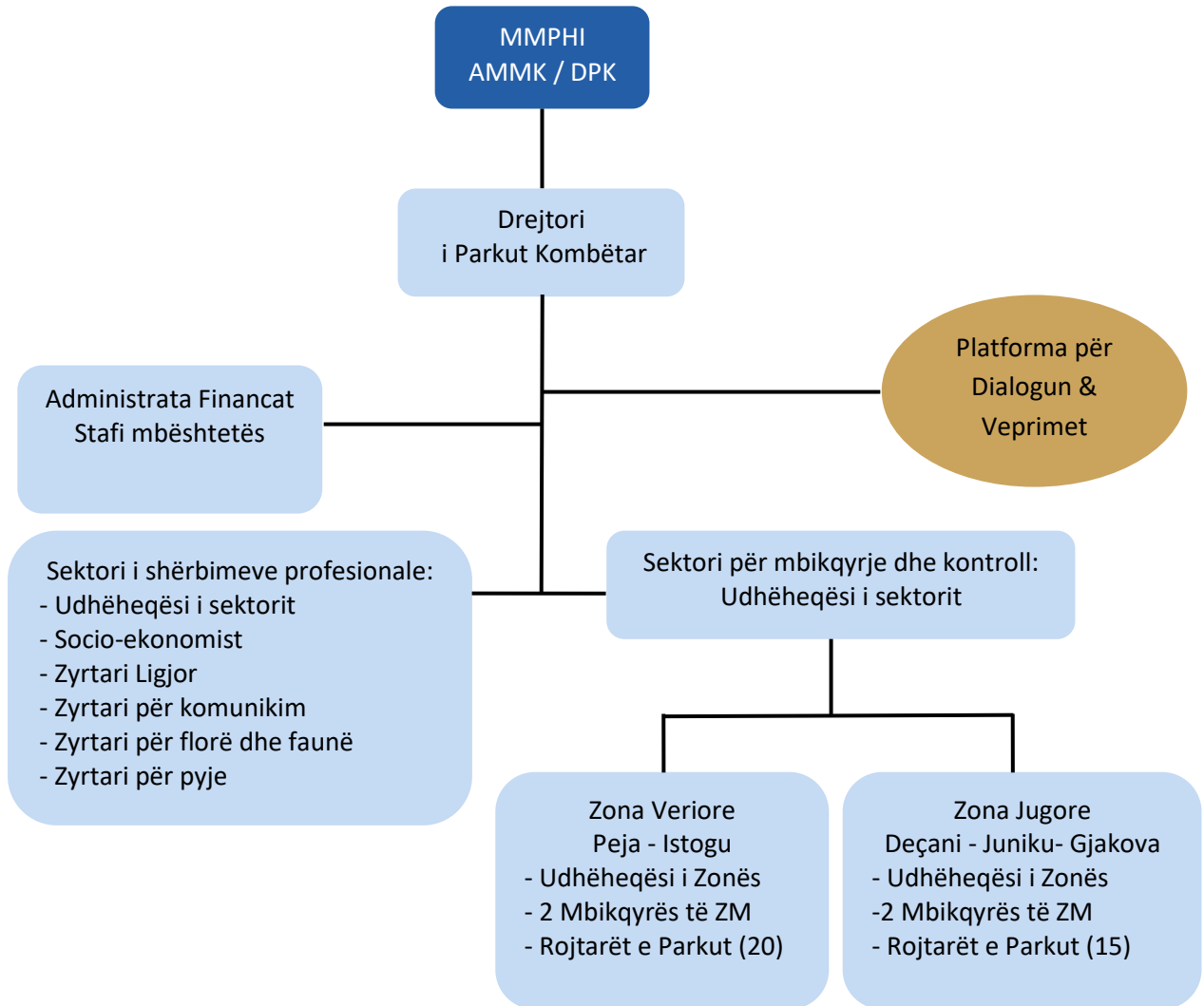

Fig.1 Struktura e propozuar organizative e Drejtorisë së PK BeN

3.3.4. Kërkesa për shkathtësitë e stafit

Aftësitë adekuate të stafit janë jashtëzakonisht të rëndësishme për Menaxhimin e Parkut Kombëtar. Duhet të zhvillohet një program i përshtatur i zhvillimit të aftësive dhe të përditësohet rregullisht sipas nevojave. Trajnimi i stafit duhet të shihet si një pjesë integrale e menaxhimit të Parkut, në këtë drejtim është e rëndësishme të merret parasysh konteksti i parkut, modeli i menaxhimit dhe ekspertiza e nevojshme për zbatimin e modelit. Një konsideratë themelore në menaxhimin e Parkut është shpërndarja e fondeve dhe kjo duhet të përfshijë një investim adekuat në trajnimin dhe zhvillimin e burimeve njerëzore.

Menaxhimi i efikas i Parkut duhet të shihet si një organizatë mësimore, e cila zotëron karakteristikat e mëposhtme:

- Përdorimi i të dhënave për të zgjidhur problemet;
- Mendimi inovativ;
- Mësoni nga përvojat e kaluara dhe mos përsëritni gabimet nga e kaluara;
- Përdorni shënimet e kaluara për të mbledhur praktikatat më të mira dhe për t'i integruar ato në praktikatat e biznesit.

Në PK BeN, gama e aftësive të nevojshme për menaxhimin e parkut (planifikimi, zbatimin, monitorimin), ende nuk janë në vend. BeN është një zonë e madhe dhe komplekse e mbrojtur, e cila kërkon aftësi të menaxhimit shoqëror, administrativ dhe aftësitë menaxhuese të bazuara në ekosistem.

Disponueshmëria dhe/ose cilësia e të dhënave janë bazë për vendimet e duhura për menaxhimin efektiv. Kontributi i shkencës dhe hulumtimet e aplikuara janë kontribute të rëndësishme në zhvillimin e kapaciteteve dhe në vendimet e menaxhimit. Prandaj, bashkëpunimi me institucionet akademike dhe qendrat kërkimore kombëtare dhe ndërkombëtare është një aktivitet i rëndësishëm në menaxhimin e Parkut.

3.3.5. Vlerësimi i nevojave dhe menaxhimi i performancës

Vlerësimi i aftësive të nevojshme, zhvillimi i përshtatur i burimeve njerëzore dhe përmirësimi i vazhdueshëm i performancës janë elemente themelore për përmirësimin e kapacitetit dhe efikasitetit të menaxhimit të Parkut. Sferat e disiplinës së ekspertizës gjithashtu duhet të merren parasysh në trajnimin e stafit. Fushat të tilla si turizmi, marketingu, cilësia e shërbimeve, ekoturizmi dhe menaxhimi teknik dhe financiar janë të nevojshme. Kapaciteti i menaxhimit financiar është veçanërisht i rëndësishëm nëse Parku dëshiron të aplikojë një sistem "përdoruesi paguan". Për shembull, planifikimi dhe ekspertiza e menaxhimit në turizëm është thelbësore nëse Parku do të ruajë të ardhurat nga turizmi.

Shtirja adekuate e vendimmarrjes, trajnimit dhe marrëdhëniet e punonjësve duhet të transformohet në një sistem që lejon zbatimin e politikave në praktikë. Një model për trajnimin e stafit është përmbledhur në kutinë e mëposhtme duke synuar një strategji për menaxhimin e qëndrueshëm të Parkut. Mund të nevojiten trajnime profesionale, për të lejuar që parqet të përqëndrohen në biznesin kryesor.

Kutia 1: Modeli për trajnimin e stafit me karakteristikat e mëposhtme:

- Menaxhmenti senior kupton dhe mbështet rolin e trajnimit në kontekstin e përgjithshëm të biznesit;
- Kanë vizion të identifikueshëm, mision dhe tregues kryesorë të performancës;
- Një lidhje formale midis trajnimit dhe procesit të planifikimit të biznesit (prioritetet, financimi dhe përgjegjësia);
- Integrimi i kërkesave të trajnimit organizativ me shërbimet që duhet të ofrohen;
- Standardet e përcaktuara të kompetencës dhe sistemin e vlerësimit;
- Një strategji menaxhimi e cila trajton si të kapërcejë "hendekun e kompetencës";
- Një qasje modulare për të përmbushur nevojat specifike të trajnimit.

4. OPERACIONALIZIMI

4.1. Objektivat, Rezultatet dhe Produktet

Qëllimi kryesor i Parkut Kombëtar Bjeshkët e Nemuna është të sigurojë mbrojtjen dhe zhvillimin e vlerave themelore natyrore dhe socio-ekonomike të zonës.

Objektivi do të arrihet përmes rezultateve të mëposhtme (afatmesme) dhe rezultatet (afatshkurtra):

1. **Rezultati 1:** Administrim adekuat dhe bashkëpunim efikas i menaxhimit të Parkut, përmes rezultateve të mëposhtme:
 - 1.1. Funkcionet dhe përgjegjësitë e qarta në lidhje me autoritetet kompetente (aktorët kryesorë);
 - 1.2. Përmirësimi i kapacitetit menaxhues në planifikimin, zbatimin dhe monitorimin;
 - 1.3. Bashkërendim efikas i veprimeve prioritare në bashkëpunim me partnerët lokalë;
 - 1.4. Financim adekuat dhe menaxhim financiar.
2. **Rezultati 2:** Sigurimi i mbrojtjes dhe përdorimi racional i vlerave natyrore dhe kulturore në dhe përreth Parkut, nëpërmjet Rezultateve në vijim:
 - 2.1. Përmirësimi i shpërndarjes së informacionit për rritjen e ndërgjegjësimit publik mbi vlerat natyrore dhe kulturore;
 - 2.2. Përfshirja e palëve të interesit kryesorë në veprimet prioritare të përbashkëta në Park;
 - 2.3. Inventari dhe monitorimi i biodiversitetit dhe vlerave të tjera natyrore;
 - 2.4. Masa të përmirësuara për të mbrojtur florën dhe faunën, veçanërisht llojet e kërcënuara;
 - 2.5. Mbrojtja e shërbimeve mjedisore në lidhje me ajrin, ujin dhe tokën;
 - 2.6. Parandalimi i rrezikut dhe mbrojtja nga fatkeqësitë natyrore dhe ato të shkaktuara nga njeriu;
 - 2.7. Infrastruktura adekuate dhe menaxhimi i vizitorëve;
 - 2.8. Restaurimi i ndërtesave kulturore duke ruajtur origjinalitetin e tyre;
3. **Rezultati 3:** Zhvillimi i qëndrueshëm socio-ekonomik i bazuar në shfrytëzimin racional të burimeve natyrore dhe kulturore, nëpërmjet Rezultateve në vijim:
 - 3.1. Menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve natyrore dhe kulturore;
 - 3.2. Nxitja e nismave për zhvillim të qëndrueshëm ekonomik lokal në Park;
 - 3.3. Trajnimi i palëve të interesit lokalë në zhvillimin ekonomik dhe mbrojtjen e vlerave natyrore dhe kulturore;
 - 3.4. Rivitalizimi i vendbanimeve të zhvendosura në zonën e PK.
 - 3.5. Rritja e dukshmërisë dhe promovimi i vlerave të parkut;
 - 3.6. Rrjetëzimi ndërkombëtar dhe njohja e PK Bjeshkët e Nemuna.
4. **Rezultati 4:** Përmirësimi i lehtësirave të qasjes publike, përmes Rezultateve të mëposhtme:
 - 4.1. Infrastruktura adekuate rrugore dhe sistemi i transportit;
 - 4.2. Ofrimi adekuat i infrastrukturës së energjisë elektrike;
 - 4.3. Ofrimi adekuat i infrastrukturës së furnizimit me ujë;
 - 4.4. Ofrimi adekuat i infrastrukturës së telekomunikacionit;
 - 4.5. Ofrimi adekuat i infrastrukturës për menaxhimin e mbeturinave.

4.2. Korniza për planin e menaxhimit të parkut kombëtar bjeshkët e nemuma

Objektivi i PK BeN: Të sigurohet mbrojtja dhe zhvillimi i vlerave themelore natyrore dhe socio-ekonomike e zonës				
Rezultatet	Outputet	Aktivitetet Kyçe	Treguesit	Monitorimi
1. Administrim adekuat dhe bashkëpunim efikas i menaxhimit në Park	1.1. Rolet, funksionet dhe përgjegjësitë e qarta në lidhje me autoritetet kompetente (palët e interesuara kryesore);	1.1. Specifikimi i roleve dhe përgjegjësive (përshkrimet e punës dhe termat e referencave);	1.1. Përshkrimet e punës dhe TeR në përdorim;	1.1 Së shpejti 1.2. Çdo muaj 1.3. Çdo vit 1.4. Çdo vit 1.5 Vazhdimisht 1.6. Së shpejti 1.7. Së shpejti 1.8. Çdo vit 1.9 Vazhdimisht
	1.2. Bashkëpunimi me subjektet qeveritare dhe joqeveritare për mbrojtjen e vlerave të PKSH	1.2. Bashkëpunimi me MMPHI, Plocinë, Gjykatat, OJQ-të, 5 Komunat, Ndërmarrjet publike, Agjencitë turistike etj.	1.2. Takimet e rregullta mujore	
	1.3. Përmirësimi i kapacitetit menaxhues në planifikimin, zbatimin dhe monitorimin;	1.3. Hartimi dhe zbatimi i planit për forcimin e kapaciteteve, sipas nevojave;	1.3. Hartimi i planit, zbatimi dhe vlerësimi;	
	1.4. Organizimi i një programi të trajnimeve për të gjithë pjesëtarët e stafit	1.4. Organizimi i trajnimeve për stafin sipas nevojave dhe fushave përkatëse të detyrave që kanë	1.4. I tërë stafi të marr pjesë së paku në një trajnim në vit	
	1.5. Bashkërendim efikas i veprimeve prioritare në bashkëpunim me partnerët lokalë;	1.5. Themelimi i një platforme për dialog dhe veprime të koordinuara;	1.5. Platforma dhe veprimet e koordinuara;	
	1.6. Realizimi i marrëveshjes së bashkëpunimit ndërmjet Shqipërisë, Malit të Zi dhe Kosovës që kanë të bëjnë me bashkëpunimin ndërkufitar për mbrojtjen dhe zhvillimin e zonave të mbrojtura ndërkufitare në tri shtetet.	1.6. Bashkëpunimi mes tri shteteve në mbrojtjen dhe zhvillimin e Parqeve Kombëtare të tri shteteve	1.6. Nënshkrimi i memorandumit të bashkëpunimit	
	1.7. Rekrutimi i stafit të përhershëm sipas nevojës në organigramin e ri të PKSH.	1.7. Të plotësohen të gjitha pozitat e lira	1.7. Të plotësohen pozitat që aktualisht nuk janë të mbuluara dhe që kërkohen me organogramin e ri	
	1.8. Stafit tu sigurohen paisjet themelore për realizimin e punëve në terren si	1.8. Të sigurohen automjete terreni shtes sipas nevojës, aparate fotografike, dylbi, uniforma, pajisje kundër zjarreve, Kamera kurth për vëzhgimin e faunës, Broshura informuese etj.	1.8. Të plotësohen kërkesat e vazhdueshme për pajisje për punë	
	1.9. Identifikimi i burimeve të financimit dhe aplikimi i ngritjes së fondeve.	1.9. Aplikime për burime financimi; rezultatet përcillen		

	dhe për hulumtime 1.9. Financim adekuat dhe menaxhim financiar.			
2. Sigurimi i mbrojtjes dhe përdorimi racional i vlerave natyrore dhe kulturore në dhe rreth Parkut	<p>2.1 Përmirësimi i shpërndarjes së informacionit për rritjen e ndërgjegjësimit publik mbi vlerat natyrore dhe kulturore;</p> <p>2.2 Përfshirja e palëve të interesuara kryesore në veprimet prioritare të përbashkëta në Park;</p> <p>2.3 Inventari dhe monitorimi i biodiversitetit dhe vlerave të tjera natyrore;</p> <p>2.4 Masa të përmirësuara për të mbrojtur florën dhe faunën, veçanërisht speciet e kërcënuara;</p> <p>2.5 Mbrojtja e shërbimeve mjedisore në lidhje me ajrin, ujin dhe tokën;</p> <p>2.6 Parandalimi i rrezikut dhe mbrojtja nga fatkeqësitë natyrore dhe ato të shkaktuara nga njeriu;</p> <p>2.7 Infrastruktura adekuate dhe menaxhimi i vizitorëve;</p> <p>2.8 Restaurimi i ndërtesave kulturore që ruajnë origjinalitetin e tyre.</p>	<p>2.1 Përpunoni informacionin dhe materialin e komunikimit, realizoni fushatat e ndërgjegjësimit;</p> <p>2.2 Koordinoni përjekjet përmes platformës për dialog dhe veprime;</p> <p>2.3 Identifikoni nevojat dhe vendosni rutinat dhe modalitetet, duke bashkëvepruar me partnerët;</p> <p>2.4 Identifikimi i nevojave për të vendosur modalitetet e mbrojtjes, duke bashkëvepruar me partnerët;</p> <p>2.5 Identifikimi i nevojave dhe përpunimi i planeve të veprimit, bashkëveprimi me partnerët;</p> <p>2.6 Identifikimi i zonave dhe burimeve të rrezikshme, elaborimi i planeve të parandalimit dhe zbutjes;</p> <p>2.7 Identifikoni fushat dhe nevojat specifike, përpunoni një politikë të menaxhimit të vizitorëve;</p> <p>2.8 Identifikoni vendet, vlerësoni nevojat, përpunoni një strategji në lidhje me vendet kulturore.</p>	<p>2.1 Informacioni i komunikuar dhe fushatat e kryera;</p> <p>2.2 Veprimet e zbatuara dhe përcillen;</p> <p>2.3 Rutinat dhe modalitetet në praktikë; Ndërveprimi i partnerit;</p> <p>2.4 Modalitetet e mbrojtjes efektive në praktikë dhe përcjellja e tyre;</p> <p>2.5 Planet e veprimit të ES-së zbatohen dhe përcillen;</p> <p>2.6 Planet zbatohen dhe përcillen;</p> <p>2.7 Politika e menaxhimit të vizitorëve zbatohet dhe përcillet;</p> <p>2.8 Strategjia zbatohet dhe përcillet.</p>	<p>2.1 Herë pas here</p> <p>2.2 Vazhdimisht</p> <p>2.3 Herë pas here</p> <p>2.4 Herë pas here</p> <p>2.5 Vazhdimisht</p> <p>2.6 Vazhdimisht</p> <p>2.7 Vazhdimisht</p> <p>2.8 Herë pas here</p>

Objektivi i PK BeN: Të sigurohet mbrojtja dhe zhvillimi i vlerave themelore natyrore dhe socio-ekonomike e zonës				
Rezultatet	Outputet	Aktivitetet Kyçe	Treguesit	Monitorimi
3 Zhvillimi socio-ekonomik i qëndrueshëm bazuar në përdorimin racional të burimeve natyrore dhe kulturore	<p>3.1. Menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve natyrore dhe kulturore;</p> <p>3.2. Nxitja e iniciativave për zhvillim të qëndrueshëm ekonomik lokal (ZHEL) në Park;</p> <p>3.3. Trajnimi i palëve të interesuara lokale në zhvillimin ekonomik dhe mbrojtjen e vlerave natyrore dhe kulturore;</p> <p>3.4. Rivitalizimi i vendbanimeve të zhvendosura në zonën e PK;</p> <p>3.5. Rritja e vizibilitetit dhe promovimi i vlerave të parkut;</p> <p>3.6. Përgatitja e materialeve promovuese dhe turistike për parkun Kombëtar;</p> <p>3.7. Rrjetëzimi ndërkombëtar dhe njohja e PK Bjeshkët e Nemuna.</p>	<p>3.1. Koordinon me palët e interesit përkatës dhe përpunoni një agjendë të përbashkët të menaxhimit;</p> <p>3.2. Identifikoni potencialet dhe iniciativat; elaboroni një strategji të përbashkët për ZHEL;</p> <p>3.3. Si pjesë e strategjisë, identifikohen nevojat për trajnim të palëve të interesuara në tema dhe veprime relevante;</p> <p>3.4. Përpunoni një strategji të përbashkët partnere, për të trajtuar vendbanimet e populluara.</p> <p>3.5. Përpunoni një strategji të përbashkët të vizibilitetit të partnerit, duke u fokusuar në promovimin e vlerave të parkut;</p> <p>3.6. Materialet si: fletëpalosje, broshura, harta e shtigjeve të ecjës dhe zonave turistike, harta e kapaciteteve turistike, komunikimi i vazhdueshëm me media etj</p> <p>3.7. Hartimi i një strategjie për rrjetëzimin ndërkombëtar, së bashku me strategjinë e komunikimit/vizibilitetit.</p>	<p>3.1. Veprimet e menaxhimit të zbatuara dhe përcillen;</p> <p>3.2. Iniciativat e zbatuara dhe përcillen;</p> <p>3.3. Trajnimet dhe veprimet e ZHEL zbatohen dhe përcillen;</p> <p>3.4. Strategjia zbatohet, monitorohet dhe vlerësohet.</p> <p>3.5. Strategjia zbatohet dhe përcillet;</p> <p>3.6. Sigurimi i materialeve</p> <p>3.6. Strategjia zbatohet dhe përcillet.</p>	<p>3.1 Vazhdimisht</p> <p>3.2 Vazhdimisht</p> <p>3.3 Bazuar në nevojat</p> <p>3.4 Herë pas here</p> <p>3.5 Vazhdimisht</p> <p>3.6 Vazhdimisht</p> <p>3.7. Vazhdimisht</p>
4 Përmirësim i lehtësirave për qasje publike	<p>4.1. Infrastruktura adekuate rrugore dhe sistemi i transportit;</p> <p>4.2. Sigurimi adekuat i infrastrukturës së energjisë elektrike;</p> <p>4.3. Sigurimi adekuat i infrastrukturës së furnizimit me ujë;</p> <p>4.4. Sigurimi adekuat i infrastrukturës së telekomunikacionit;</p> <p>4.5. Sigurimi adekuat i infrastrukturës për menaxhimin e mbeturinave.</p>	<p>4.1. Koordinon dhe ndërvepron me ministritë përkatëse dhe autoritetet qendrore dhe lokale;</p> <p>4.2. Koordinon dhe ndërvepron me ministritë përkatëse dhe autoritetet qendrore dhe lokale;</p> <p>4.3. Koordinon dhe ndërvepron me ministritë përkatëse dhe autoritetet qendrore dhe lokale;</p> <p>4.4. Koordinon dhe ndërvepron me ministritë përkatëse dhe autoritetet qendrore dhe lokale;</p> <p>4.5. Koordinon dhe ndërvepron me ministritë përkatëse dhe autoritetet qendrore dhe lokale</p>	<p>4.1. Veprimet janë koordinuar dhe përcillen;</p> <p>4.2. Veprimet janë koordinuar dhe përcillen;</p> <p>4.3. Veprimet janë koordinuar dhe përcillen;</p> <p>4.4. Veprimet janë koordinuar dhe përcillen;</p> <p>4.5. Veprimet janë koordinuar dhe përcillen</p>	<p>4.1 Bazuar në nevojat</p> <p>4.2 Bazuar në nevojat</p> <p>4.3 Bazuar në nevojat</p> <p>4.4 Bazuar në nevojat</p> <p>4.5 Bazuar në nevojat</p>

4.3. Modaliteti i menaxhimit – bashkë – menaxhimi

Palët kryesore të interesit që ndërlidhen me PK-BeN janë të ndryshme dhe me interesa të ndryshme. Autoritetet kombëtare (MMPHI dhe AMMK përfaqësuar nga Drejtoria e PK-BeN), autoritetet lokale (pesë komunat në zonën e PK-së, organizatat lokale (që veprojnë në fusha të tilla si turizmi, kultura, pylltaria lokale dhe agro-prodhimi, etj.), Komunitetet lokale (aktive në aktivitetet lokale të gjenerimit të të ardhurave), akademia, interesa të tjera (p.sh. akterët komercialë, hidrocentrale, etj.) dhe publiku (qytetarët vendas).

Ndër palët e interesit lokal, komunat janë palë e interesit shumë të rëndësishme, kur bëhet fjalë për bashkëveprimin me Drejtorinë e Parkut Kombëtar. Në këtë drejtim, është jashtëzakonisht e rëndësishme që të ketë role, funksione dhe mandate të qarta kur bëhet fjalë për menaxhimin e PK-së.

Funksionet dhe mandatet në lidhje me institucionet e tjera si agjencitë pyjore dhe bujqësore në Ministrinë e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillim Rural (MBPZHR) gjithashtu duhet të qartësohen dhe komunikohen si duhet.

Roli dhe niveli i përfshirjes së komunave në PK është i lidhur me zonën e tyre përkatëse brenda PK-së.

Komuna	Zona e PK-BeN, ha	Zona %
Peja	32,847	52
Deçani	16,786	27
Juniku	5,273	8
Istogu	5,074	8
Gjakova	3,048	5
Gjithsejt	63,028	100%

Tab.7: Shpërndarja e zonës së Parkut Kombëtar të BeN për Komuna

4.3.1. Themelimi i një platforme të dialogut dhe veprimeve me palët kyçe të interesit

Sfida është identifikimi dhe kombinimi i veprimeve kyçe, që përfshijnë grupe të ndryshme të interesit, brenda një kornize të bashkëpunimit specifik dhe të rënë dakord, në mënyrë që të përdorin kohën dhe burimet në mënyrën më efikase. Në këtë drejtim, është shumë e rëndësishme të përcaktohen modalitetet specifike të punës, duke përfshirë planet e punës dhe afatet kohore.

Themelimi i një platforme të orientuar nga procesi i dialogut për veprimet kryesore është një hap i rëndësishëm në përgatitjen e një Plani të Menaxhimit realist. Për këtë qëllim, është e nevojshme të qartësohen, kuptohen dhe pranohen rolet dhe përgjegjësitë në mënyrë praktike.

Nga platforma do të jetë e lehtë të bien dakord për veprime konkrete dhe realiste dhe për të testuar modalitetet e bashkëpunimit, brenda kornizës institucionale dhe ligjore të krijuar.

Pajtimi për një axhendë të përbashkët me role dhe përgjegjësi specifike

Fushat e mundshme të bashkëpunimit, dhe modalitetet, duhet të jenë të thjeshta, realiste dhe të rëndësishme (me një kuptim të madh).

Disa fusha për të diskutuar me bashkëpunëtorët e mundshëm mund të jenë:

- Bashkë-menaxhimi me pjesëmarrje në fushat e kufizuara/veprimeve, nën koordinimin e PK-së,
- Qendrat e informimit (financimi, dizajni, modalitetet e administratës, etj),
- Menaxhimi i mbeturinave (duke u fokusuar në zonat bregore, zonat e vizitorëve, komunitetet etj),
- Fushatat e vizibilitetit (promovimi, financimi, sinergjia, etj),

- Trajnimi, ngritja e kapaciteteve,
- Veprime të përbashkëta ndërkufitare për çështjet prioritare, fonde nga burime të ndryshme, p.sh. IPA, dhe të tjera),

Procesi drejt një agjende të përbashkët kërkon një përcaktim të qartë dhe një marrëveshje mbi rolet dhe përgjegjësitë midis partnerëve të platformës.

Një draft i krijuar për një platformë të tillë është përmbledhur më poshtë (përfshirë sugjerimin e partnerëve, por pa u kufizuar në to).

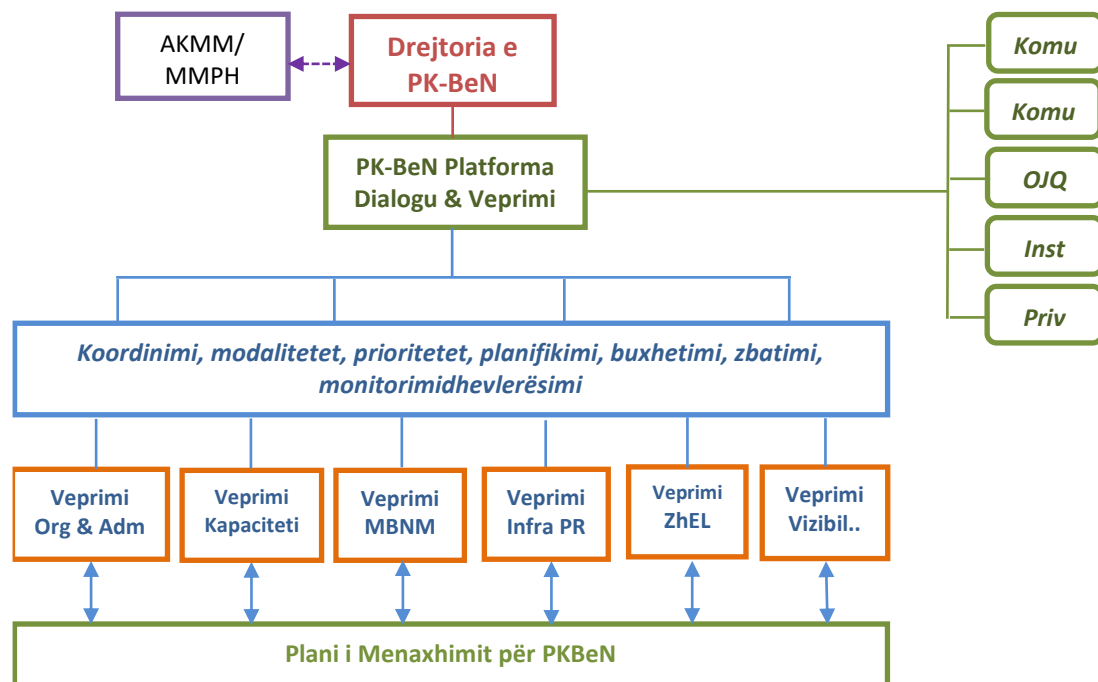

Fig. 2:Vendosja organizative për dialogun dhe platformën e veprimit

Koordinimi

MMPH/AKMM: Koordinimi dhe Mbikëqyrja e Përgjithshme

PK-BeN: Parku Kombëtar Bjeshkët e Nemuna

Kom: Komunitet në BeN

Kom: Komunitetet në BeN

OJQ: Organizatat Jo-qeveritare në BeN

Inst: Institucionet Publike, Universiteti

Priv: Sektori privat

Veprimet

Org & Adm.: Organizimi dhe Administrimi

Kapaciteti: Forcimi i Kapaciteteve dhe Kompetencave

MBNM: Menaxhimi i Burimeve Natyrore dhe Mjedisi

Infra-PR: Infrastruktura, Planet Rregullative, Trashëgimia Kulturore

ZhEL: Zhvillimi Ekonomik Lokal

Vizibiliteti: Vizibiliteti, Shpërndarja e Informacionit

4.3.2. Rolet dhe përgjegjësitë paraprake

4.3.2.1. Njësia e Koordinimit të Përgjithshëm (NKP - OCU)

NKP është në kuadër të Ministrisë së Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor (MMPHI) përmes Agjencisë për Mbrojtjen e Mjedisit të Kosovës (AMMK) e cila është kreu i Institutit të Kosovës për Mbrojtjen e Natyrës

(IKMN). MMPHI është organi më i lartë vendimmarrës në lidhje me PK-BeN dhe roli i tij kryesor është të lehtësojë procesin e forcimit të menaxhimit të PK-BeN për të përmbushur objektivin e vendosur të PK-së.

MMPHI ka autoritetin e plotë për të deleguar mandatin, miratuar planet e punës, buxhetet etj. Përbërja e Bordit Mbikëqyrës është:

4.3.2.2. MMPHI / AMMK / Divizioni për Mbrojtjen e Natyrës (Kryesues)

MMPHI ka autoritetin për të ftuar pjesëmarrës të tjerë sipas nevojës. Për qëllime të Përgjithshme Koordinimi do të mbahet një takim vjetor për miratimin e buxhetit vjetor dhe planit përkatës të punës, ose më shpesh sipas nevojës. Vendimet mund të bëhen dhe komunikohen përmes korrespondencës zyrtare.

Koordinimi i Përgjithshëm synon marrjen e vendimeve me konsensus, veçanërisht në lidhje me çështjet e mundshme që mund të kenë implikime të konsiderueshme, veçanërisht financiare dhe / ose ligjore.

Përgjegjësitë kryesore të Njesisë së Koordinimit të Përgjithshëm janë:

- miratimin e çështjeve kryesore strategjike dhe të politikave që janë drejtpërsëdrejti relevante për PK;
- miratimin e ndryshimeve në PK duke përfshirë qëllimin dhe objektivat, strukturën organizative dhe menaxhimin, si dhe çdo ndryshim tjetër në PK me implikime të mëdha financiare;
- miratimin e raporteve vjetore të progresit, planeve të punës dhe buxheteve;
- miratimin e politikave të PK-së dhe parimeve të zbatimit;
- çdo vendim tjetër (politik) që ka implikime financiare ose teknike.

4.3.2.3. Drejtoria për Parkun Kombëtar Bjeshkët e Nemuna (PK-BeN)

Drejtoria e Parkut Kombëtar Bjeshkët e Nemuna është autoriteti përgjegjës për menaxhimin e parkut, sipas bazës ligjore në fuqi. Drejtoria e Parkut është gjithashtu përgjegjëse për:

1. Zbatimin e Planit Hapësinor të Parkut duke përfshirë mbrojtjen e burimeve natyrore dhe përdorimin e qëndrueshëm të parkut;
2. Të kujdeset për mbrojtjen dhe mirëmbajtjen e parkut;
3. Promovimin e hulumtimeve shkencore mbi natyrën dhe etnografinë: Punë mësimore udhëzuese;
4. Mbështetjen e vendbanimeve rurale, duke përfshirë komunitetet në zhvillimin e qëndrueshëm ekonomik lokal;
5. Koordinon dhe mbikëqyr menaxhimin e aktiviteteve të turizmit të qëndrueshëm;
6. Të themeloj një sistem informacioni për PK-në, në përputhje me kërkesat;
7. Fillon dhe harton Planin e Menaxhimit të Parkut në përputhje me rregullat dhe ligjet në fuqi;
8. Përcakton Simbolet e Parkut, duke paraqitur elementët karakteristikë të Parkut.

4.3.2.4. Platforma për Dialog dhe Veprim (PDV)

Platforma për Dialog dhe Veprim (PDV) fokusohet në çështjet e nivelit operativ dhe në vendimet për veprime konkrete. PDV-ja takohet çdo tre muaj dhe me kërkesë të ndonjë prej anëtarëve të tij.

Detyrat kryesore të PDV-së janë:

1. Ofrojnë të dhëna për hartimin e Planit të Menaxhimit për PK-BeN;

2. Ofron mbështetje për veprimet operative në Drejtorinë e PK-së për zbatimin e Planit të Menaxhimit (p.sh. bashkë-menaxhimi, monitorimi, etj.);
3. Shqyrton raportet vjetore të progresit dhe planet, raportet vjetore financiare dhe buxhetet;
4. Mbështetje në vlerësimin e rrezikut dhe dakordimi për veprimet e reagimit ndaj rrezikut nga Drejtoria e PK-së;
5. Mbështetje në veprimet korigjuese në lidhje me zbatimin e Planit të Menaxhimit;
6. Merr pjesë në detyra specifike, në konsensus me Drejtorinë e PK-së;
7. Mbështetje në zgjidhjen e problemeve në lidhje me zbatimin e Planit të Menaxhimit;

Përbërja e Platformës për Dialog:

- Drejtoria e PK-BeN (Kryesuesi)
- Komunitat (Anëtarët)
- Përfaqësues nga komunitetet lokale (Anëtarët)
- Përfaqësues nga OJQ-të (organizata jo-qeveritare) në BeN (Anëtarët)
- Institucionet publike (MBPZhR/APK) (Anëtarët)
- Universiteti/Akademia (Anëtarët)
- Përfaqësues nga sektori privat (Anëtarët)

PDV-ja ka mundësinë të ftojë pjesëmarrës të tjerë sipas nevojës. PDV-ja gjithashtu mund të marrë vendime përmes korrespondencës zyrtare (shkëmbim letrash ose e-mail).

PDV-ja synon konsensus në vendimmarrje. Për çështje të mundshme që mund të kenë implikime të konsiderueshme, veçanërisht financiare, Autoritetet Kompetente (MMPHI) do të kenë të drejtën e vetos në PDV.

4.3.3. Zonat e mundshme të bashkëpunimit

Puna me zonat e mbrojtura, sidomos ato me një sipërfaqe të madhe mbulimi dhe një numër të konsiderueshëm të palëve me interes të ndryshëm (siç është rasti i PK-BeN) është kryesisht për menaxhimin e konfliktit, promovimin e dialogut për krijimin e një agjende të përbashkët dhe koordinimin e përpjekjeve të përbashkëta drejt rezultateve dhe objektivave realiste.

Prandaj, është e rëndësishme të identifikohen dhe të bien dakord për fusha të veçanta të bashkëpunimit, në atë masë dhe modalitet që është e mundur dhe realiste duke pasur parasysh burimet aktuale (kapacitetet njerëzore dhe fondet).

Një qasje realiste është krijimi i një modaliteti pune që fillon në një shkallë që është adekuate në drejtim të krijimit të një agjende të përbashkët, një plani të realizueshëm dhe kapacitetit koordinues. Me fjalë të tjera, ka nevojë të identifikohen bashkëpunëtorët (palët e interesit lokalë) për të diskutuar dhe për të rënë dakord për veprime konkrete të përbashkëta. Niveli i angazhimit (duke përfshirë interesimin për krijimin e agjendës së përbashkët dhe modalitetin e përbashkët të punës) është më i rëndësishëm se një numër i lartë i bashkëpunëtorëve potencial.

Gjatë procesit të përgatitjes së këtij plani të menaxhimit, u mbajtën një numër punëtorish. Palët e interesit krijuan grupe diskutimi dhe përpiluan sugjerime relevante për tu marrë në konsideratë në Planin e Menaxhimit, grupet theksuan:

- Kuptim më i mirë i kornizës institucionale dhe ligjore të PK-BeN,
- Veprime më efektive drejt menaxhimit adekuat të burimeve natyrore dhe trashëgimisë kulturore,

- Përmirësimi i kapaciteteve dhe fuqizimi i Drejtorisë së PK-BeN,
- Përfshirja proaktive e komuniteteve lokale dhe palëve të tjera të interesit lokal, në vendimmarrje dhe në zbatim,
- Korniza e qartë për planet rregullative (hartimi dhe zbatim),
- Menaxhimi i mbeturinave (uji dhe mbetjet e ngurta),
- Gjenerimi i qëndrueshëm i të ardhurave për palët e interesit lokal.

Aspektet e mësipërme janë shumë të ndërlydhura dhe të ndërvarura, dhe duhet të adresohen në mënyrë të koordinuar dhe pjesëmarrëse.

Një hap i rëndësishëm në procesin e përgatitjes së PM për PK-BeN është të krijojë një kapacitet themelor menaxhues dhe koordinim për të identifikuar dhe zbatuar pilot veprimet konkrete të cilat lehtë mund të zhvillohen më tej si pjesë të rëndësishme të Planit të Menaxhimit. Shembuj të iniciativave, ose projekt ideve, janë paraqitur në Shtojcën 3, sugjerime të iniciativave të përbashkëta.

4.4. Planifikimi dhe Monitorimi Operativ

Planifikimi operativ (planifikimi vjetor) nënkupton përcaktimin e objektivave dhe rezultateve vjetore me tregues të matshëm dhe objektivat, aktivitetet dhe alokimet e burimeve (buxhetet).

Implementimi i planit drejtohet përmes planit vjetor të punës dhe buxhetit dhe raportimit të bazuar në rezultate. Në varësi të veprimeve, planet e punës dhe buxhetet përditësohen çdo gjashtë muaj ose tre muaj. Është thelbësore të sigurohet që objektivat ndërsektoriale (p.sh. gjinia, qeverisja, grupet e cënueshme, mjedisi dhe aspekti i klimës) janë inkorporuar në mënyrë adekuate dhe kanë burime në plane.

Planifikimi, monitorimi dhe raportimi duhet të harmonizohen me rregulloret e Kosovës, buxhetimin, menaxhimin financiar dhe sistemet e monitorimit.

Treguesit janë të rëndësishëm për planifikimin dhe monitorimin. Ata do të japin informacion mbi rezultatet e zbatimit dhe bazën për përmirësime në modalitetin e zbatimit. Aktualisht, fokusi në tregues është në konceptin BNAO (REAL).

- **Bazuar në të drejtë:** ndjekja e realizimit progresiv të të drejtave dhe mbyllja e boshllëqeve të kapaciteteve ndërmjet bartësve të të drejtave (individët, organizatat, komunitetet, etj.) dhe bartësve të detyrimeve (autoritetet qeverisëse në nivele të ndryshme).
- **Ndërtimi:** Në kontekst lokal dhe sistemet, ndjekja e ndryshimeve të rëndësishme nga një perspektivë e integruar, nga vetë palët e interesuara.
- **Angazhimet:** Për objektivat ose angazhimet kombëtare dhe ndërkombëtare, në mënyrë që provat të përdoren sistematikisht në përpjekjet e avokimit dhe në ndërtimin e një mekanizmi përcjellës "nga fusha".
- **Orientuar nga mësimet:** Kështu që informacioni i mbledhur përdoret për analizën e "sens-marrjes" dhe çon në planifikimin e veprimeve në nivele të ndryshme të operacioneve.

4.4.1. Monitorimi

Monitorimi është mbledhja sistematike dhe e vazhdueshme, analiza dhe përdorimi i informacionit për të mbështetur menaxhimin dhe vendimmarrjen. Monitorimi i informacionit duhet të përdoret nga MMPHI-ja, menaxhmenti i Parkut dhe palët e interesuara, për të ndjekur progresin dhe për të ndërhyrë nëse identifikohen problemet. Për më tepër, të dhënat e monitorimit janë një burim i rëndësishëm për vlerësimet. Monitorimi e bën zbatimin një proces të vazhdueshëm të të mësuarit, ku përvojat e fituara shqyrtohen dhe rifitohen në planifikimin e vazhdueshëm.

Monitorimi është një përgjegjësi menaxhimi e kryer nga Drejtoria dhe partnerët implementues. Rezultate të jashtme të monitorimit mund të jenë të dobishme në sigurimin e verifikimit objektiv të rezultateve. Monitorimi kryhet p.sh. në formën e mbledhjes së të dhënave formale dhe informale, takimeve dhe vizitave në terren.

Monitorimi i menaxhimit të Parkut duhet të harmonizohet me sistemin e M&E të MMPHI-së. Marrëveshjet e monitorimit duhet të përfshijnë tregues, vlerat bazë dhe objektivat e përfundimit të veprimeve për të gjithë treguesit, duke rënë dakord për rolet dhe përgjegjësitë për mbledhjen e të dhënave dhe analizat për të siguruar vlerësimin se rezultatet e dëshiruara po arrihen sipas planeve dhe buxheteve të miratuara.

Monitorimi i rreziqeve, përpunimi i matricës së rrezikut dhe përputhshmëria me objektivat e ndërlidhura është një pjesë integrale e funksioneve të monitorimit dhe duhet të përfshihet në planin e M&E të Parkut. Është thelbësore të krijohet një sistem i shëndoshë monitorimi dhe të zhvillohen mjete për të përpiluar të dhëna dhe të analizohen dhe të sigurojnë një bazë për monitorimin e progresit dhe arritjen e rezultateve.

4.4.2. Shqyrtimet

Shqyrtimet janë mjete të rëndësishme për të vlerësuar se veprimet e programuara po vazhdojnë sipas planit. Shqyrtimet përqëndrohen në aspektet operative të zbatimit të një plani, përparimin dhe rezultatet e tij në krahasim me planet. Shqyrtimet mund të jenë Shqyrtime Tematike ose Menaxhimi. Shqyrtimet normalisht shqyrtojnë efikasitetin e menaxhmentit dhe masën në të cilën zhvillohen veprimet në lidhje me rezultatet dhe përfundimin e planifikuar (efektiviteti). Gjithashtu mund të përcaktojnë fushat potenciale për përmirësime. Kur është e nevojshme, shqyrtimet mund të shqyrtojnë gjithashtu rëndësinë, qëndrueshmërinë dhe mësimet e nxjerra.

Shqyrtimet e Menaxhimit mund të jenë gjithashtu një veprim menaxhues për zgjidhjen e problemeve të përdorur si një masë e shpejtë për të fituar informacion mbi një aspekt të caktuar të planit. Ofrojnë mundësi për të analizuar më tej informacionin e mbledhur përmes monitorimit, adresimin e problemeve me të cilat ballafaqohet gjatë zbatimit, reflektimin mbi implikimet dhe diskutimin e veprimeve adekuate të menaxhimit për të mbështetur zbatimin efektiv. Një përmbledhje mund të përqëndrohet në disa çështje të përzgjedhura.

Shqyrtimet rregullohen nga Termat e Referencës (TeR), të miratuara nga bordi Mbikëqyrës. Nevoja për rishikime të rregullta duhet të trajtohet gjatë planifikimit të veprimeve afatgjata, por ato gjithashtu mund të bëhen ad hoc kur MMPHI dhe/ose partnerët e gjejnë të rëndësishme për të vlerësuar nëse progresi është në përputhje me planin, ose kur një shqyrtim ka një interes strategjik.

4.4.3. Aktivitetet Tjera Monitoruese

Menaxhmenti i Parkut mund të aplikojë gjithashtu qasje inovative për vlerësimin e progresit në zbatim duke kombinuar elementet e monitorimit, rishikimit, vlerësimin dhe kërkimit. Qasje të tilla përfshijnë vetëvlerësimin e lehtësuar, hulumtimin formativ, vlerësimin në kohë reale, hulumtimin e veprimit etj.

Vizitat në terren nga MMPHI-ja dhe agjencitë janë një pjesë e rëndësishme e ndjekjes së veprimeve përkatëse. Qëllimi i vizitave në terren është të vërehet se veprimet zhvillohen sipas planeve dhe raporteve. Gjatë vizitave në terren, është veçanërisht e rëndësishme të vëzhgohen nëse faktorët e rrezikut të identifikuar kanë ndodhur dhe nëse janë ndërmarrë veprime të duhura për përgjigje. Vizitat në terren gjithashtu japin një mundësi për të ndjekur realizimin e objektivave të ndërlidhur.

4.5. Raportimi

Raportimi zakonisht përbëhet nga raporte vjetore dhe dy raporte vjetore (ndonjëherë tremujore). Raportimi është përgjegjësi e drejtorisë së PK-së. Në nivel vjetor bëhen raporte kundër planeve dhe

buxheteve vjetore (si progresi ashtu edhe raportimi financiar). Raportet diskutohen dhe miratohen në organet vendimmarrëse të miratuara (MMPHI-ja dhe institucionet përkatëse).

4.5.1. Raportet Vjetore

Raportet vjetore duhet të përqendrohen në progresin drejt arritjes së rezultateve të planifikuara, si dhe në analizën e supozimeve dhe rreziqeve. Progresi është krahasuar me planet e punës, duke iu referuar treguesve dhe pikave të arritura në planet vjetore. Raporti gjithashtu analizon se si zbatimi lëviz drejt arritjes së rezultatit të synuar dhe si kanë realizuar supozimet dhe rreziqet. Ky informacion është thelbësor për Autoritetet Kompetente për të bërë gjykimet e nevojshme të performancës dhe për nevojën e masave korigjuese.

Raportimi bazohet në treguesit dhe momentet e dakorduara. Gjithashtu supozimet dhe rreziqet përcillen dhe raportohen. Në rastin e devijimeve nga plani i punës, shkaqet janë analizuar dhe implikimet konsekuente janë të përshkruara. Raporti vjetor tregon se si janë shfrytëzuar burimet dhe nëse përdorimi i tyre korrespondon me planin dhe buxhetin vjetor të hartuar në fillim të vitit (fiskal).

4.5.2. Raportet Gjashtë-Mujore ose Tremujore

Raportet gjashtë-mujore (gjithashtu mund të jenë tremujore) përqendrohen në përparimin afatshkurtër dhe përfundimin e aktiviteteve të planifikuara dhe raporton nëse zbatimi i planit PK është në rrugën e duhur në krahasim me planet. Raportet:

- Informimi i palëve të interesuara për progresin e projektit (kundrejt asaj që ishte planifikuar), kufizimet e hasura dhe çdo veprim i rëndësishëm riparues ose mbështetës i kërkuar;
- Ofroni një dokument zyrtar të dokumentuar të asaj që është arritur gjatë periudhës raportuese;
- Promovimi i transparencës dhe llogaridhënies. Raportet e monitorimit të cilësisë së mirë gjithashtu janë një input thelbësor për vlerësimet dhe auditimet e projekteve.
- Promovoni të mësuarit dhe të kuptuarit se çfarë funksionon, çfarë jo dhe pse?

4.6. Planifikimi Financiar dhe Menaxhimi

Planifikimi financiar duhet të shkojë krah për krah me planifikimin e aktiviteteve dhe mbulon financimin nga të gjitha palët e interesuara. Sistemi i menaxhimit financiar të Parkut duhet të përbëhet nga buxhetimi, kontabiliteti, raportimi financiar dhe auditimi.

Në Menaxhimin Financiar, si rregullat financiare vendore ashtu edhe standardet ndërkombëtare për kontabilitetin e sektorit publik duhet të ndiqen në masën e mundshme, veçanërisht kur përfshihen burimet ndërkombëtare të financimit. Në modalitetet e përbashkëta të financimit, menaxhimi financiar dhe kontabiliteti duhet të rregullohen nga të gjitha palët dhe mund të ndryshojnë sipas mënyrës së zbatimit dhe kontribuesve në nismat ose projektet specifike që lidhen me Parkun. Cikli vjetor i planifikimit të buxhetit ndjek vitin e caktuar financiar.

Menaxhimi i PK-ë kërkon llogari (bankare) të veçanta, dhe një sistem profesional të kontabilitetit. Duhet të elaborohet një Manual Zbatimi i Parkut Kombëtar (MZPK), me Termat e Referencës për personelin e PK-së që përcakton përgjegjësitë për llogaritë e PK-së dhe kontabilitetin.

4.6.1. Prokurimi

Rregullat e zbatueshme të prokurimit dhe përgjegjësitë duhet të përfshihen në MZPK. Megjithatë, nëse nuk përcaktohet në mënyrë eksplicite, duhet të zbatohen rregullat e prokurimit të MMPHI-së. Udhëzimet e hollësishme mbi praktikatat dhe rregullat e prokurimit duhet të përcaktohen në MZPK.

Prokurimi duhet të bazohet gjithmonë në Planin e Prokurimit dhe buxhetet duhet të miratohen nga Autoritetet Kompetente (MMPHI-ja dhe institucionet përkatëse).

4.6.2. Auditimet

Drejtoria e PK-së duhet të jetë përgjegjëse për të siguruar që të gjitha fondet e PK-së janë subjekt i një auditimi vjetor. Auditimi ndjek rregullat e vendosura, p.sh. auditimin vjetor të Zyrës Kombëtare të Auditimit të Kosovës. Nëse auditimet e jashtme duhet të jenë të nevojshme, ato duhet të kryhen nga një organ auditimi që plotëson standardet ndërkombëtare.

Auditimi nuk është vetëm një mjet për kontroll, por gjithashtu një mjet mësimor për menaxhimin financiar dhe efikasitetin. Gjetjet dhe rekomandimet e Raportit të Auditimit duhet të diskutohen në nivelet dhe forumet përkatëse.

4.7. Financimi

Financimi nuk duhet të konsiderohet i vetëm. Sfida e balancimit të nevojave të burimeve njerëzore me ruajtjen e vlerave natyrore dhe kulturore, me fonde të kufizuara, kërkon planifikim inovativ nga menaxhmenti i Parkut me qëllim të mbajtjes së një sistemi të qëndrueshëm të Parkut. Struktura e menaxhimit të Parkut, planifikimi i menaxhimit të Parkut dhe përfshirja e palëve të interesuara do të kenë një ndikim në burimet financiare të disponueshme për të financuar Parkun.

Palët e interesit mund të përfshijnë komunitete, vullnetarët, qeveritarët, organizata kombëtare dhe lokale, financuesit, grupe miqsh, bizneset, individët dhe akademit. Shumica e parqeve kanë çështje financimi që ndikojnë në mënyrën se si menaxhojnë burimet e tyre. Mënyra inovative për menaxhimin e pasurive dhe aftësia për të tërhequr fonde janë të dyja fushat e rëndësishme, pasi financimi i konsiderueshëm dhe burimet njerëzore janë vendimtare për menaxhimin efektiv.

Ekzistojnë dëshmi, në shumë vende, për një ndryshim nga grantet qeveritare për tarifafaturat e turizmit, duke vënë një fokus më të lartë tek vizitorët. Fondet e biodiversitetit dhe turizmit të qëndrueshëm duhet të rriten nga burimet joqeveritare, me fokus në ruajtjen dhe përfitimin ekonomik. Çështjet e financimit që janë theksuar në hulumtim përfshijnë:

- Nevoja për të rritur profilin e parqeve për të siguruar fonde duke matur dhe duke artikuluar ndikimin ekonomik të Turizmit të Parkut tek qeveria dhe biznesi;
- Fondet duhet të krijohen nga një sërë burimesh, qeverish, private, komuniteti, trustet, honoraret ose licencat;
- Turizmi i Parkut është një mundësi për të rritur të ardhurat për mirëmbajtje përmes tarifave të përdoruesve, shitjes së mallrave, licencave etj;
- Të hyrat që riinvestohen në menaxhimin dhe mirëmbajtjen e parkut duhet që të inkorporohen në legjislacionin përkatës.

Aftësia për të tërhequr fonde shtesë nëpërmjet partneriteteve të biznesit ose përfshirjes së palëve të interesit do të varet nga profili i Parkut dhe aftësia për të matur dhe artikuluar ndikimet ekonomike, kulturore dhe mjedisore. Turizmi i bazuar në natyrë është një konsideratë e qëndrueshme për gjenerimin e të ardhurave; nga ana tjetër, efektiviteti i një sistemi të menaxhimit të vizitorëve do të ndikojë në rezultatet ekonomike dhe ekologjike të parkut.

Drejtoria e PK BeN duhet të jetë fleksibile dhe të kërkojë mundësi të ndryshme financimi për zbatimin e planit të menaxhimit. Shih **Shtojcën A1: Shembull i Buxhetit Operacional**

5. SHTOJCAT

5.1. A.1 Buxheti Operativ PK BeN

Objektivi i PK BeN: Të sigurohet mbrojtja dhe zhvillimi i vlerave themelore natyrore dhe socio-ekonomike e zonës						
Rezultatet	Aktivitetet Kyçe	Treguesit	Viti i realizimit	Buxheti vjetor	Buxheti total	Institucioni përgjegjës
1. Administrim adekuat dhe bashkëpunim efikas i menaxhimit në Park	1.1. Specifikimi i roleve dhe përgjegjësisve (përshkrimet e punës dhe termat e referencave);	1.1. Përshkrimet e punës dhe TeR në përdorim;	2022	0.00 €	0.00 €	Të hartuara në këtë plan menaxhues
	1.2. Bashkëpunimi me MMPHI, Plocinë, Gjykatat, OJQ-të, 5 Komunitat, Ndërmarrjet publike, Agjencitë turistike etj.	1.2. Takimet e rregullta mujore	Ç'do vit	2,000 €	20,000 €	MMPHI, Drejtoria e Parkut
	1.3. Hartimi dhe zbatimi i planit për forcimin e kapaciteteve, sipas nevojave;	1.3. Hartimi i planit, zbatimi dhe vlerësimi;	Ç'do vit	4,000 €	48,000.00 €	MMPHI, Drejtoria e Parkut, Donatorë
	1.4. Organizimi i trajnimeve për stafin sipas nevojave dhe fushave përkatëse të detyrave që kanë	1.4. I tërë stafi të marr pjesë së paku në një trajnim në vit	Ç'do vit	2,500 €	30,000 €	MMPHI, Drejtoria e Parkut, Donatorë
	1.5. Themelimi i një platforme për dialog dhe veprime të koordinuara;	1.5. Platforma dhe veprimet e koordinuara;	2023 - vazhdon	1,000 €	12,000 €	MMPHI, Drejtoria e Parkut, Donatorë, palët e interesit
	1.6. Bashkëpunimi mes tri shteteve në mbrojtjen dhe zhvillimin e Parqeve Kombëtare të tri shteteve	1.6. Nënshkrimi i memorandumit të bashkëpunimit	2023-2024	1,500 €	1,500 €	MMPHI, Drejtoria e Parkut, Platforma për dialogun
	1.7. Të plotësohen të gjitha pozitat e lira	1.7. Të plotësohen pozitat që aktualisht nuk janë të mbuluara dhe që kërkohen me organogramin e ri	2023-2024	50,000 €	500,000 €	MMPHI, Qeveria e Kosovës
	1.8. Të sigurohen automjete terreni shtes sipas nevojës, aparate fotografike, dylbi, uniforma, pajisje kundër zjarreve, Kamera kurth për vëzhgimin e faunës, Broshura informuese etj.	1.8. Të plotësohen kërkesat e vazhdueshme për pajisje për punë	Ç'do vit	40,000 €	400,000 €	MMPHI, Drejtoria e Parkut, Donatorë, palët e interesit

Plani i Menaxhimit për Parkun Kombëtar Bjeshkët e Nemuna

	1.9. Identifikimi i burimeve të financimit dhe aplikimi i ngritjes së fondeve.	1.9. Aplikime për burime financimi; rezultatet përcillen	Vazhdimisht	2,500 €	30,000 €	MMPHI, Drejtoria e Parkut, Platforma për dialogun
2. Sigurimi i mbrojtjes dhe përdorimi racional i vlerave natyrore dhe kulturore në dhe rreth Parkut	2.1 Përpunoni informacionin dhe materialin e komunikimit, realizoni fushatat e ndërgjegjësimit;	2.1 Informacioni i komunikuar dhe fushatat e kryera;	Ç'do vit	4,000 €	48,000 €	MMPHI, Drejtoria e Parkut, Platforma për dialogun
	2.2 Koordinoni përpjekjet përmes platformës për dialog dhe veprime;	2.2 Veprimet e zbatuara dhe përcillen;	Ç'do vit	1,500 €	18,000 €	MMPHI, Drejtoria e Parkut, Platforma për dialogun
	2.3 Inventari dhe monitorimi i biodiversitetit dhe vlerave të tjera natyrore;	2.3 Identifikoni nevojat dhe vendosni modalitetet, duke bashkëvepruar me partnerët;	Ç'do vit	1,500 €	18,000 €	MMPHI, Drejtoria e Parkut, Platforma për dialogun, OJQ-të
	2.4 Masa të përmirësuara për të mbrojtur florën dhe faunën, veçanërisht speciet e kërcënuara;	2.4 Modalitetet e mbrojtjes efektive në praktikë dhe përcjellja e tyre;	Ç'do vit	2,500 €	30,000 €	MMPHI, Drejtoria e Parkut, Platforma për dialogun, OJQ-të
	2.5 Identifikimi i nevojave dhe përpunimi i planeve të veprimit për mbrojtjen e shërbimeve mjedisore në lidhje me ajrin, ujin dhe tokën;	2.5 Planet e veprimit të ES-së zbatohen dhe përcillen;	Ç'do vit	2,500 €	30,000 €	MMPHI, Drejtoria e Parkut, Donatorët, Platforma për dialogun, OJQ-të
	2.6 Parandalimi i rrezikut dhe mbrojtja nga fatkeqësitë natyrore dhe ato të shkaktuara nga njeriu, elaborimi i planeve të parandalimit dhe zbutjes;	2.6 Planet zbatohen dhe përcillen;	Ç'do vit	2,500 €	30,000 €	MMPHI, Drejtoria e Parkut, Donatorët, Platforma për dialogun, OJQ-të
	2.7 Identifikimi dhe përpunimi i një politikë të menaxhimit të vizitorëve;	2.7 Politika e menaxhimit të vizitorëve zbatohet dhe përcillet;	Ç'do vit	2,500 €	30,000 €	MMPHI, Drejtoria e Parkut, Donatorët, Platforma për dialogun, OJQ-të
	2.8 Restaurimi i ndërtesave kulturore që ruajnë origjinalitetin e tyre.	2.8 Strategjia zbatohet dhe përcillet.	Ç'do vit	10,000 €	120,000 €	MMPHI, Drejtoria e Parkut, Donatorët, Platforma për dialogun, OJQ-të

Objektivi i PK BeN: Të sigurohet mbrojtja dhe zhvillimi i vlerave themelore natyrore dhe socio-ekonomike e zonës						
Rezultatet	Aktivitetet Kyçe	Treguesit	Viti i realizimit	Buxheti vjetor	Buxheti total	Institucioni përgjegjës
3. Zhvillimi socio-ekonomik i qëndrueshëm bazuar në përdorimin racional të burimeve natyrore dhe kulturore	3.1. Koordinon me palët e interesit përkatës dhe përpunimi një agjendë të përbashkët të menaxhimit;	3.1. Veprimet e menaxhimit të zbatuara dhe përcillen;	Vazhdimisht	1,500 €	18,000 €	MMPHI, Drejtoria e Parkut, Platforma për dialogun
	3.2. Identifikoni potencialet dhe iniciativat; elaboroni një strategji të përbashkët për Zhvillimit Ekonomik Lokal;	3.2. Iniciativat e zbatuara dhe përcillen;	Vazhdimisht	1,500 €	18,000 €	MMPHI, Drejtoria e Parkut, Platforma për dialogun
	3.3. Si pjesë e strategjisë, identifikohen nevojat për trajnim të palëve të interesuara në tema dhe veprime relevante;	3.3. Trajnimet dhe veprimet e ZHEL zbatohen dhe përcillen;	Bazuar në nevojat	1,000 €	12,000 €	MMPHI, Drejtoria e Parkut, Platforma për dialogun
	3.4. Përpunoni një strategji të përbashkët partnere, për të trajtuar vendbanimet e populluara.	3.4. Strategjia zbatohet, monitorohet dhe vlerësohet.	Herë pas here	1,000 €	12,000 €	MMPHI, Drejtoria e Parkut, Platforma për dialogun
	3.5. Hartimi i planeve detaje rregulluese për vendbanimet në Park dhe zonat turistike	3.5. Plane rregulluese të hollësishme për vendbanimet brenda parkut siq janë: Belle, Drelaj, Shtupeq, Reka e Allagës, Lipë, Malaj, Jasiq, Gjocaj, etj.	Vazhdimisht	25,000 €	300,000 €	MMPHI, Drejtoria e Parkut, Platforma për dialogun, Ekspert dhe kompani profesionale
	3.6. Implementimi i dy planeve detaje rregulluese të hartuara	3.6. Implementimi i planit detaj rregullues “Bogë” dhe “Gropa”	Vazhdimisht	15,000 €	150,000 €	MMPHI, Drejtoria e Parkut, Platforma për dialogun, Ekspert dhe kompani profesionale
	3.6. Përpunoni një strategji të përbashkët të vizibilitetit të partnerit, duke u fokusuar në promovimin e vlerave të parkut;	3.6. Strategjia zbatohet dhe përcillet;	Vazhdimisht	500 €	6,000 €	MMPHI, Drejtoria e Parkut, Platforma për dialogun
	3.7. Përgatitja e materialeve si: fletëpalosje, broshura, harta e shtigjeve të ecjës dhe zonave turistike, harta e kapaciteteve turistike, komunikimi i vazhdueshëm me media etj.	3.7. Sigurimi i materialeve	Vazhdimisht	2,500 €	30,000 €	MMPHI, Drejtoria e Parkut, Platforma për dialogun, mediat
	3.8. Hartimi i një strategjie për rrjetëzimin ndërkombëtar, së bashku me strategjinë e komunikimit/vizibilitetit.	3.8. Strategjia zbatohet dhe përcillet.	Vazhdimisht	500 €	6,000 €	MMPHI, Drejtoria e Parkut, Platforma për dialogun

Plani i Menaxhimit për Parkun Kombëtar Bjeshkët e Nemuna

4.Përmirësim i lehtësirave për qasje publike	4.1. Koordinimi dhe ndërveprimi me ministritë përkatëse dhe autoritetet qendrore dhe lokale rreth infrastrukturës rrugore dhe sistemit të transportit;	4.1. Veprimet janë koordinuar dhe përcillen;	Bazuar në nevojat	1,000 €	12,000 €	MMPHI, Drejtoria e Parkut, Platforma për dialogun
	4.2. Koordinon dhe ndërvepron me ministritë përkatëse dhe autoritetet qendrore dhe lokale rreth sistemit të energjisë elektrike;	4.2. Veprimet janë koordinuar dhe përcillen;	Bazuar në nevojat	500 €	6,000 €	MMPHI, Drejtoria e Parkut, Platforma për dialogun
	4.3. Koordinon dhe ndërvepron me ministritë përkatëse dhe autoritetet qendrore dhe lokale rreth infrastrukturës për furnizim me ujë;	4.3. Veprimet janë koordinuar dhe përcillen;	Bazuar në nevojat	500 €	6,000 €	MMPHI, Drejtoria e Parkut, Platforma për dialogun
	4.4. Koordinon dhe ndërvepron me ministritë përkatëse dhe autoritetet qendrore dhe lokale rreth infrastrukturës së telekomunikacionit;	4.4. Veprimet janë koordinuar dhe përcillen;	Bazuar në nevojat	500 €	6,000 €	MMPHI, Drejtoria e Parkut, Platforma për dialogun
	4.5. Koordinon dhe ndërvepron me ministritë përkatëse dhe autoritetet qendrore dhe lokale rreth infrastrukturës për menaxhimin e mbeturinave	4.5. Veprimet janë koordinuar dhe përcillen	Bazuar në nevojat	500 €	6,000 €	MMPHI, Drejtoria e Parkut, Platforma për dialogun
Gjithsej				182,000 €	1,953,500 €	

5.2. A.2 Përshkrimet e punës, Drejtoria PK BeN

Pozita	Përshkrimi i detyrave të punës
<p>Drejtore i drejtorisë për administrimin e Parkut Kombëtar BN</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Udhëheqë me stafin e Drejtorisë dhe zbaton politikat e MMPHI/AMMK-së për mbrojtjen e natyrës • Menaxhon me resurset natyrore të Parkut Kombëtarë, • Harton planet menaxhuese dhe projektet për mbrojtjen, zhvillimin dhe shfrytëzimin racional të resurseve natyrore të DAPK Bjeshkët e Nemuna, • Përgatit raporte periodike dhe vjetore për realizimin e planeve dhe projekteve dhe gjendjen e resurseve të DAPK Bjeshkët e Nemuna, • Propozon strategjitë dhe politikat menaxhuese, • Udhëheqë me zyrën dhe programet e mbrojtjes dhe zhvillimit të PK në përputhshmëri me politikën menaxhuese, • Merr pjesë në komisionet për legjislacion dhe vlerësime mjedisore • Bënë ekzekutimin e vendimeve të MMPHI/AMMK-së • Planifikon, organizon dhe kontrollon zbatimin e masave për mbrojtjen, zhvillimin dhe shfrytëzimin racional të resurseve • Bënë zbatimin e ligjeve, rregulloreve dhe akteve të tjera ligjore dhe nënligjore, • Merr pjesë në komisionet e ndryshme për legjislacion dhe vlerësime mjedisore • Koordinon aktivitetet dhe bashkëpunon me institucionet qeveritare dhe joqeveritare në mbrojtjen dhe zhvillimin e vlerave natyrore të DAPK Bjeshkët e Nemuna, • Kryen edhe punë të tjera të përcaktuara me ligjet në fuqi
<p>Spektori për Mbikëqyrje dhe Kontroll</p> <p>-Udhëheqës i Sektorit</p>	<p>Planifikon dhe zbaton masat për mbrojtjen e resurseve natyrore të Parkut Kombëtar nga faktori njeri, respektivisht për evitimin dhe ndalimin e veprimeve të kundërligjshme (ilegale):</p> <ul style="list-style-type: none"> • prerjet e pyjeve, gjuetia, aktivitetet ndërtimore, uzurpimet, dëmtimet e ndryshme në natyrë, hedhja e mbeturinave, shfrytëzimi ilegal i burimeve ujore, kullosave, produkteve pyjore jodrunore etj; • Menaxhimi me stafin, mbikëqyrja dhe kontrolli i terreneve; • Përgatitja dhe dorëzimi i fletë padive për vepra të ndryshme ilegale, konfiskimi (sekuestrimit) i mjeteve me të cilët është kryer vepra ilegale (prerja e pyjeve etj.); • Përgatitja e fletë padive në gjykatat dhe përgatitja e rojtarëve për seancat gjyqësore; • Monitorimi i aktiviteteve në zonat turistike në territorin e Parkut Kombëtar BN; • Bashkëpunimi me organet e sigurisë, drejtësisë dhe inspektimit (policia, prokuroria, gjykatat, inspektoratet, Agjencioni për konfiskime, etj.) për mbrojtjen e resurseve natyrore dhe ndalimin e veprimeve ilegale në territorin e Parkut Kombëtar Bjeshkët e Nemuna; • Organizimi i intervenimeve në rastet e zjarreve: kontaktet me policinë, zjarrfikësit, pylltarinë etj.; • Detyra tjera sipas udhëheqësit të drejtpërdrejt.

<p>Spektori për Mbikëqyrje dhe Kontroll</p> <p>-Udhëheqës i Zonës</p>	<p>Në bashkëpunim me udhëheqësin e sektorit për mbikëqyrje dhe kontroll, planifikon dhe zbaton masat për mbrojtjen e resurseve natyrore të Parkut Kombëtar nga faktori njeri, respektivisht për evitimin dhe ndalimin e veprimeve të kundërligjshme (ilegale):</p> <ul style="list-style-type: none"> • prerjet e pyjeve, gjuetia, aktivitetet ndërtimore, uzurpimet, dëmtimet e ndryshme në natyrë, hedhja e mbeturinave, shfrytëzimi ilegal i burimeve ujore, kullosave, produkteve pyjore jodrunore etj; • Menaxhimi me stafin, mbikëqyrja dhe kontrolli i terreneve të zonës; • Përgatitja dhe dorëzimi i fletë padive për vepra të ndryshme ilegale, konfiskimi (sekuestrimi) i mjeteve me të cilët është kryer vepra ilegale (prerja e pyjeve etj.); • Përgatitja e fletë padive në gjykatat dhe përgatitja e rojtarëve për seancat gjyqësore; • Monitorimi i aktiviteteve në zonat turistike në zonën e territorit të Parkut Kombëtar Bjeshkët e Nemuna; • Bashkëpunimi me organet e sigurisë, drejtësisë dhe inspektimit (policia, prokuroria, gjykatat, inspektoratet, Agjencioni për konfiskime, etj.) për mbrojtjen e resurseve natyrore dhe ndalimin e veprimeve ilegale në zonën e territorit të Parkut Kombëtar BN; • Organizimi i intervenimeve në rastet e zjarreve: kontaktet me policinë, zjarrfikësit, pylltarinë etj.; • Detyra tjera sipas udhëheqësit të drejtpërdrejt.
<p>Spektori për Mbikëqyrje dhe Kontroll</p> <p>-Mbikëqyrës i ZM</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Merr pjesë në hartimin e Planeve menaxhuese dhe projekteve për mbrojtjen, zhvillimin dhe shfrytëzimin e qëndrueshëm të resurseve natyrore (florës dhe faunës) të PK „ Bjeshkët e Nemuna”; • Organizon zbatimin e masave për mbrojtjen, zhvillimin dhe shfrytëzimin e qëndrueshëm të resurseve natyrore; • Jep udhëzime dhe mbikëqyrje realizimin e detyrave të punës së rojtarëve të parkut; • Bënë monitorimin dhe hulumtimin e florës dhe faunës dhe përgatit databazën; • Analizon ndikimin e faktorëve abiotik dhe biotik në florën dhe faunën dhe propozon masat efikase mbrojtëse, • Përgatit raporte periodike dhe vjetore për realizimin e planeve dhe projekteve dhe gjendjen e florës dhe faunës në PK; • Nëse mbikëqyrësi gjatë zbatimit të mbikëqyrjes në zonën e mbrojtur has personin duke kryer veprime për të cilat është përcaktuar kundërvajtja sipas dispozitave nga neni 165, 166, 167 dhe 168 të Ligjit të Natyrës, ka të drejtë dhe është i detyruar që: të identifikoj personin, kontrolloj atë, ti kufizoj lëvizjen, ti lëshoj urdhëresë për kundërvajtje, të shqiptoj denim, të bëj konfiskim, të kërkoj rikthimin e gjendjes së më parshme; • Koordinon aktivitetet dhe bashkëpunon me institucionet qeveritare dhe joqeveritare në mbrojtjen dhe zhvillimin e vlerave natyrore të PK; • Mbikëqyrësi mund ta kryej edhe punën e rojtarit.
<p>Spektori për Mbikëqyrje dhe Kontroll</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kujdeset për mbrojtjen, ruajtjen dhe promovimin e parkut kombëtar BN • Monitorimi dhe parandalimi, kontrollimi, evidentimi dhe raportimi i

<p><u>-Rojtarë i Parkut</u></p>	<p>rregullt për te gjitha ndikimet te cilat shkaktojnë ndryshimet;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Planifikon dhe organizon shëtitjet për qëllime mësimore në zonën e mbrojtur; • Kryen aktivitetet në edukimin mjedisor të vizitorëve dhe komunitetit lokal • Kujdeset për sigurinë e vizitorëve dhe ndërmarrjen e masave për shpëtim • Vëzhgon dhe përcjell gjendjen e llojeve të bimëve, kërpudhave dhe shtazëve si dhe vlerave të tjera në parkun kombëtar; • Bashkëpunon me pronarët dhe përdoruesit e ligjshëm të patundshmërive në parkun kombëtar me qëllim të mbrojtjes së natyrës; • Mbikëqyrë kryerjen e veprimtarive dhe punëve të lejuara në zonën e mbrojtur; • Kujdeset për mirëmbajtjen e infrastrukturës në objektet të cilat gjinden në zonën e mbrojtur; • Kryen edhe punët e mbikëqyrësit në bazë të autorizimit të veçantë;
<p>Sektori për përshërbime profesionale</p> <p><u>-Udhëheqës i Sektorit</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Harton planet menaxhuese dhe projektet për mbrojtjen, zhvillimin dhe shfrytëzimin e qëndrueshëm të resurseve natyrore të PK „ Bjeshtët e Nemuna”; • Harton planet menaxhuese dhe projektet për mbrojtjen, zhvillimin dhe shfrytëzimin e qëndrueshëm të zonave turistike, ndërtimeve dhe infrastrukturës në PK „ Bjeshtët e Nemuna”; • Menaxhon zbatimin e masave për mbrojtjen, zhvillimin dhe shfrytëzimin e qëndrueshëm të resurseve natyrore dhe zonave turistike; • Organizon dhe mbikëqyrë realizimin e detyrave të punës së punëtorëve të Sektorit për shërbime profesionale; • Bënë monitorimin dhe hulumtimin e resurseve natyrore dhe përgatit databazen; • Analizon realizimin e planeve dhe projekteve dhe propozon koncepte për sigurimin e menaxhimit të qëndrueshëm të të resurseve natyrore të PK; • Përgatit raporte periodike dhe vjetore për realizimin e planeve dhe projekteve si dhe gjendjen e resurseve natyrore dhe zonave turistike, ndërtimeve e infrastrukturës në PK; • Koordinon aktivitetet dhe bashkëpunon me institucionet qeveritare dhe joqeveritare në mbrojtjen dhe zhvillimin e vlerave natyrore të PK; • Merr pjesë në komisionet për legjislacion dhe vlerësime mjedisore.
<p>Sektori për shërbime profesionale</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Është përgjegjës për Raportimin Financiar dhe databazën ekonomike të Parkut Kombëtar BN • Kontrollimin e të hyrave të përcaktuara sipas ligjit, dhe grantet e dhuruara nga donatorët;

<p><u>-Zyrtar për çështje ekonomike</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Planifikimin dhe hartimin e buxhetit vjetor në bashkëveprim me me zyrën e financave të MMPHI-së si dhe me kërkesat dhe nevojat e drejtorisë së Parkut; • Zhvillimin e duhur të bazave të të dhënave financiare për Buxhetin e Parkut Kombëtar; • Ofrimin e këshillave financiare për Drejtorinë e Parkut Kombëtar BN;
<p>Sektori për shërbime profesionale</p> <p><u>-Zyrtar Ligjor</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mbështet Drejtorinë e Parkut në çështjet ligjore, politikat e saj dhe çështjet rregullative; • Merr pjesë në hartimin e rregulloreve dhe dokumenteve tjera zyrtare për çështjet ligjore që lidhen Drejtorinë e Parkut • Përgatit draftet për të gjitha çështjet kontestuese dhe procedurave gjyqësore si dhe çështjet të tjera që kërkojnë nga Drejtoria e Parkut • Ben të gjitha përgatitjet dhe shqyrtimin e dokumenteve për mbledhjet e Drejtorisë së Parkut dhe vendimeve nga MMPHI • Përfaqëson Drejtorinë e Parkut në seanca gjyqësore
<p>Sektori për shërbime profesionale</p> <p><u>-Zyrtar për komunikim</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Përcjell takimet dhe aktivitetet e Drejtorisë së Parkut Kombëtar BN • Koordinon ndërlidhjen me shtypin vendor dhe atë ndërkombëtar përkthazi me çështjet që kanë të bëjnë me veprimtarinë e mbrojtjes, zhvillimit dhe promovimin e Parkut Kombëtar; • Koordinon zhvillimin dhe zbatimin e aktiviteteve të drejtorisë për komunikim me publikun; • Kujdeset për përditësimin e të dhënave në ueb-faqen e Parkut Kombëtar dhe menaxhon me llogarinë elektronike zyrtare për komunikim me publikun; • Siguron transparencë dhe qasje në dokumente publike për punën e drejtorisë së Parkut Kombëtar • Informon publikun, komunitetin local, palët e interes dhe mediat për vendimet e marra nga ana e drejtorisë së Parkut Kombëtar, me anë të konferencave, kumtesave për shtyp apo formave tjera të komunikimit;
<p>Sektori për shërbime profesionale</p> <p><u>-Zyrtar për florë dhe faunë</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Merr pjesë në hartimin e Planeve menaxhuese dhe projekteve për mbrojtjen, zhvillimin dhe shfrytëzimin e qëndrueshëm të resurseve natyrore (florës dhe faunës) të PK „ Bjeshkët e Nemuna”; • Organizon zbatimin e masave për mbrojtjen, zhvillimin dhe shfrytëzimin e qëndrueshëm të resurseve natyrore; • Jep udhëzime dhe mbikëqyrë realizimin e detyrave të punës së punëtorëve të Sektorit të biologjisë; • Bënë monitorimin dhe hulumtimin e florës dhe faunës dhe përgatit databazën; • Analizon ndikimin e faktorëve abiotik dhe biotik në florën dhe faunën dhe propozon masat efikase mbrojtëse, • Përgatit raporte periodike dhe vjetore për realizimin e planeve dhe projekteve dhe gjendjen e florës dhe faunës në PK; • Koordinon aktivitetet dhe bashkëpunon me institucionet qeveritare dhe joqeveritare në mbrojtjen dhe zhvillimin e vlerave natyrore të PK; • Merr pjesë në komisionet për legjislacion dhe vlerësime mjedisore. • Monitoron dhe hulumton gjendjen e zonave strikte natyrore dhe përgatit databazën; • Analizon ndikimin e faktorëve abiotik dhe biotik në zonat strikte natyrore dhe propozon masat efikase mbrojtëse,
<p>Sektori për për</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Merr pjesë në hartimin e Planeve dhe projekteve për mbrojtjen, zhvillimin

<p>shërbime profesionale</p> <p><u>-Zyrtar për pyje</u></p>	<p>dhe shfrytëzimin racional të resurseve pyjore (drunore dhe jodrunore) të Parkut Kombëtar,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Planifikon dhe i zbaton masat për mbrojtjen dhe zhvillimin pyjeve, • Kryen punët profesionale pyjore në menaxhimin e pyjeve të parkut kombëtar, • Mbikëqyrë realizimin e planeve dhe projekteve pyjore. • Bënë vlerësimin e dëmeve pyjore nga faktorët biotik dhe biotik dhe përgatit databazën, • Monitoron gjendjen e pyjeve dhe propozon masa mbrojtëse, • Kontrollon transportin e druve në territorin e Parkut Kombëtar dhe ndërmer masa ligjore ndaj parregullsive në këtë aspekt, • Koordinon dhe mbikëqyrë punën e rojtarëve të natyrës, • Përgatit raporte periodike dhe vjetore për realizimin e planeve dhe projekteve, • Pranon dhe shqyrton kërkesat për pyjet private, koordinon aktivitetet pyjore dhe bashkëpunon me institucionet qeveritare dhe joqeveritare në mbrojtjen dhe zhvillimin e vlerave natyrore të Parkut, • Detyra tjera sipas udheheqësit të drejtpërdrejt.
---	---

5.3. A.3 Iniciativat potenciale për Parkun Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna"

Titulli i Projektit	1. "Forcimi i Menaxhimit dhe Mbrojtjes së Parkut Kombëtar BeN përmes zhvillimit të kapaciteteve"
Fusha	Trajnimi, ngritja e Kapaciteteve në aftësitë menaxheriale për stafin e DPK
Vendndodhja	Rajoni Perëndimor i Kosovës, Parku Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna"
Aplikuesit	Grupi ERA-Lidere; CDF-Bashk-aplikues
Grupi i synuar	Drejtoria e Parkut Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna" dhe komuniteti lokal.
Objektivi i përgjithshëm:	Objektivi i përgjithshëm i kësaj iniciative është të investojë në kapacitetet e burimeve njerëzore dhe të mbështesë praktikën profesionale të parkut kombëtar; për të mbështetur infrastrukturën e drejtorisë si një institucion dhe për të mundësuar efikasitet më të lartë të menaxhimit.
Përmbledhje e shkurtër e Projektit:	<p>Për të arritur potencialin e tyre të plotë dhe për të ofruar shërbime thelbësore, parqet kombëtare dhe zonat e tjera të mbrojtura, duhet të menaxhohen në mënyrë efektive dhe të praktikojnë qeverisje të mirë. Menaxhimi efektiv kërkon një fuqi punëtore të aftë, të motivuar dhe me burime të mjaftueshme, që ka qasje në të menduarit dhe praktikën më të mira. Prandaj, nuk është e mjaftueshme për të krijuar zona të mbrojtura por gjithashtu për të investuar për të zbatuar dhe praktikuar aktivitetet brenda kornizës ligjore. Drejtoria e Parkut Kombëtar BeN, nuk ka kapacitete adekuate të burimeve njerëzore. Si rezultat, nuk ka menaxhim të duhur të qëndrueshëm të parkut. Përveç kësaj, pavarësisht nga roli kritik që zhvillimi i kapaciteteve luan për të përmirësuar menaxhimin e zonave të mbrojtura, institucionet qendrore nuk po i konsiderojnë burimet njerëzore të PK-ve me prioritet. Menaxhimi i parkut nuk shihet si një profesion i dallueshëm me standardet, kualifikimet dhe strukturën e karrierës. Si rezultat, burimet e nevojshme nuk janë ndarë për të zhvilluar dhe mbështetur ngritjen e kapaciteteve të stafit të Drejtorisë së PK BeN. Kjo rezulton në një staf të parkut kombëtar që nuk ka gamën e nevojshme të aftësive për t'u bërë menaxherë efektivë për të mbrojtur dhe forcuar menaxhimin e PK BeN. Për të trajtuar këtë situatë, zhvillimi i kapaciteteve do të jetë në qendër të këtij projekti të propozuar.</p> <p>Përveç kësaj, një nga çështjet kyçe që do të trajtohet nga ky projekt është përmirësimi i kapacitetit të parkut, është e nevojshme të fokusohen përpjekjet jo vetëm në ngritjen e kapaciteteve të burimeve njerëzore të profesionistëve të PK, por edhe kapacitetin e institucionit dhe shoqëria ku gjendet PK. Prandaj, do të përfshihet një paketë për ngritjen e kapaciteteve për komunitetin lokal. Ndërtimi i kapaciteteve të bashkësisë lokale do të përqendrohet në forcimin e qasjeve të përshtatshme të menaxhimit kulturor të ndërmarrja nga vetë komunitetet. Kjo qasje mbështet aplikimin e njohurive tradicionale, së bashku me njohuritë shkencore dhe bazohet në marrëdhënie të respektueshme dhe të barabarta midis profesionalizmit dhe mbajtësve të njohurive tradicionale. Si dhe do të kontribuojë në rritjen e ndërgjegjësimit të komunitetit lidhur me parkun kombëtar.</p> <p>Ndërtimi i kapaciteteve të Drejtorisë do të përfshijë programe edukimi dhe trajnimi joformal, si dhe furnizim me pajisje të bazuara në rezultatet e nevojave; vlerësimin.</p> <p>Projekti i propozuar parasheh krijimin e dy sektorëve të rinj dhe një programi të brendshëm brenda Drejtorisë. Sektori i zhvillimit të biznesit dhe sektori ligjor dhe publik. Të dy sektorët do të mbulojnë komunikimin, promovimin, botimin, rrjetëzimin dhe mirëmbajtjen e mediave sociale dhe do të jenë përgjegjës për të shkruar propozime të ndryshme të projekteve dhe për të mbështetur fondet e skenës për të zgjeruar fushën e programit të DPK-së. Një vlerësim i performancës do të kryhet për stafin aktual me qëllim që të përcaktojnë kushtet e tyre të referencave.</p> <p>Qëndrueshmëria e kësaj iniciative është premtuese pasi që do të ketë investime në burimet njerëzore midis drejtorisë, si dhe në mesin e komunitetit, duke siguruar në të njëjtën kohë kapacitetet e infrastrukturës së drejtorisë. Investimi në ngritjen e kapaciteteve, stafi i drejtorisë do të jetë më proaktiv dhe i adaptueshëm ndaj tregjeve dhe teknologjive të reja, veçanërisht</p>

	<p>sektorit të zhvillimit të biznesit, do të jetë në gjendje të kërkojë fonde të reja dhe të zhvillojë propozime të reja për të ofruar mundësi dhe për të sjellë për PK BeN strategji të qëndrueshme.</p>
<p>Aktivitetet kryesore të projekteve:</p>	<p>A.1 Kryerja e vlerësimit të nevojave dhe analiza e mangësive të aftësive</p> <p style="padding-left: 20px;">A.1.2 Kryerja e vlerësimit të performancës së stafit</p> <p>A.2 Planifikimi i biznesit</p> <p style="padding-left: 20px;">A.2.1 Themelimi i sektorit të zhvillimit të biznesit</p> <p style="padding-left: 20px;">A.2.25 Trajnim për mbledhjen e Fondeve</p> <p style="padding-left: 20px;">A.2.3 Trajnim për udhëheqjen dhe Menaxhimin e Projekteve</p> <p style="padding-left: 20px;">A.2.4 Themelimi i një plan zhvillimi të burimeve</p> <p style="padding-left: 20px;">A.2.5 Zhvillimi i një pakete trajnime për zhvillimin e kapaciteteve të komunitetit lokal në zonën BeN</p> <p>A.3 Planifikimi i bashkëpunimit</p> <p style="padding-left: 20px;">A.3.1 Trajnim për zgjidhjen e konflikteve</p> <p style="padding-left: 20px;">A.3.2 Trajnim për mundësitë e rrjetëzimit</p> <p style="padding-left: 20px;">A.3.3 Promovimi i dialogut të komunitetit dhe palëve të tjerë të interesit</p> <p style="padding-left: 20px;">A.3.4 Organizimi i aktiviteteve të të nxëniet të ndërsjellë në rajon dhe jashtë saj</p> <p>A.4 Planifikimi Ligjor dhe Promovimi</p> <p style="padding-left: 20px;">A.4.1 Themelimi i sektorit Ligjor dhe Marrëdhënieve Publike (MP)</p> <p style="padding-left: 20px;">A.4.2 Trajnim për teknologjinë e informacionit</p> <p style="padding-left: 20px;">A.4.3 Trajnimi për Marketing (kërkime, promovime)</p> <p style="padding-left: 20px;">A.4.4 Trajnim për çështjet ligjore që lidhen me PK (prerjet e paligjshme dhe ndërtimet)</p> <p style="padding-left: 20px;">A.4.5 Trajnim për monitorimin dhe shkëmbimin</p> <p>A.5 Paketa e Trajnimit profesional për rojtarët dhe furnizimi me pajisje</p> <p style="padding-left: 20px;">A.5.1 Furnizim me pajisje të nevojshme bazuar në rezultatet e vlerësimit të nevojës</p> <p style="padding-left: 20px;">A.5.2 Të organizohen trajnime të bazuara në rezultatet e analizës së mangësive të aftësive</p> <p>A.6 Publikimi i Materialeve të Edukimit dhe Promovimit</p> <p style="padding-left: 20px;">A.6.1 Zhvillimi i udhëzimeve për zonën e mbrojtur dhe praktikave më të mira</p> <p style="padding-left: 20px;">A.6.2 Zhvillimi i moduleve të mësimin elektronik;</p> <p style="padding-left: 20px;">A.6.3 Themelimi i mjeteve që ndihmojnë në arritjen e standardeve të larta për efektivitetin e menaxhimit të parkut kombëtar</p> <p>A.7 Themelimi i një programi brenda Drejtorisë së PK BeN për praktikantët (studentët lokalë dhe ndërkombëtarë), me qëllim të rritjes së pjesëmarrjes së vullnetarizmit.</p>
<p>Financimi i mundshëm:</p>	<p>Fondet e IPA-s zakonisht nuk përkrahin financiarisht institucionet që nuk kanë tashmë ekspertizë brenda organizatës dhe strukturë të mirëorganizuar. GIZ dhe USAID mund të jenë donatorë të mundshëm për të ofruar mbështetje ose ndonjë institucion tjetër publik (si Ministria e Inovacionit dhe Ndërmarrësisë, ata kanë grante).</p> <p>Një mundësi tjetër është që Grupi ERA dhe CDF-ja mund të aplikojnë bashkërisht për mbështetjen financiare të BE-së, duke pasur Drejtorinë e Parkut Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna" si një grup të synuar dhe përfitues përfundimtar.</p>

Titulli i Projektit	2. "Nxitja e turizmit mjedisor nëpërmjet qendrave inovative informatike turistike"
Fusha	Nxitja e Turizmit- Qendrat e Informimit
Vendndodhja	Rajoni Perëndimor i Kosovës, Parku Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna"
Aplikuesit	Drejtoria e Parkut Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna" - Lidere; Bashkë-aplikantët: Komuna e Pejës; Grupi ERA;
Grupi i synuar	Grupet e synuara janë komunat, agjencitë përgjegjëse për zhvillimin rajonal, turizmin dhe kulturën, OJQ-të, NVM, grupet e turizmit, qendrat e informacionit turistik.
Objektivi i përgjithshëm:	Objektivi kryesor i veprimit është përmirësimi i kushteve dhe infrastrukturës aktuale në parkun kombëtar me qëllim të rritjes dhe promovimit të mëtejshëm të turizmit. Më pas, si rezultat i veprimit, potencialet turistike në park do të rriten dhe vlerat lokale do të promovohen më tej.
Përmbledhje e shkurtër e Projektit:	<p>Turizmi mjedisor përmes një qasjeje inovative konsiderohet jetike për zhvillimin afatgjatë të Parkut Kombëtar që mund të përfshijë prodhimin dhe gjenerimin e të ardhurave për parkun, promovimin dhe prezantimin e turizmit lokal. Iniciativa e propozuar është një vazhdim i qendrës së sapo krijuar të informimit në hyrje të Parkut Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna". Qëllimi specifik i këtij veprimi është të rrisë kuptimin dhe paraqitjen e potencialeve turistike të parkut kombëtar duke përdorur qasje inovative.</p> <p>Objektivi mund të arrihet përmes krijimit të mjeteve strategjike që mundësojnë përmirësimin e kuptimit të kërkesave të vizitorëve, duke shërbyer në të njëjtën kohë si mekanizma për bashkëpunim të zgjeruar ndër-rajonal - midis aspekteve të ndryshme të industrisë, qeverisë, biznesit, OJQ-ve dhe duke ofruar kështu një furnizim të përmirësuar të potencialeve të turizmit "të korrur", të përshtatura për grupet e synuara. Për më tepër, veprimi synon të krijojë një mjedis të përshtatshëm për arritje strategjike dhe përfitim jo vetëm nga tregjet kombëtare dhe rajonale, por edhe nga tregjet e reja ndërkombëtare në industrinë e turizmit.</p>
Aktivitetet kryesore të projekteve:	<p>A.1. Projektimi i programeve të trajnimit - për të kuptuar dhe shërbyer më mirë turistët</p> <p>A.2. Trajnimi i stafit të Qendrës së Informimit për mbledhjen e fondeve</p> <p>A.3. Dizajnimi dhe publikimi i materialit promovues</p> <p>A.4. Zhvillimi dhe mirëmbajtja e faqes së internetit të parkut kombëtar dhe faqet e mediave sociale, duke përfshirë llogaritë Facebook dhe Instagram.</p> <p>A.5. Trajnim në menaxhimin dhe ofrimin e shërbimeve dhe produkteve të turizmit.</p> <p>A.6. Krijimi i matricës digjitale në infrastrukturën e hartave të turizmit dhe ngjarjet në Bjeshkët e Nemuna, duke përfshirë shtigjet e këmbësorëve të shënuara/pa shënuara, sinjalizimin, strehimin, restorantet, ngjarjet e tjera.</p> <p>A.7. Trajnimi i stafit për të përmirësuar njohuritë dhe aftësitë për të shërbyer/mbledhur të dhëna për turistët, si dhe produktet e turizmit të krijuara nga matricat.</p> <p>A.8. Zhvillimi dhe dizajnimi i një logo të re për Parkun Kombëtar BeN</p> <p>A.9. Zhvillimi dhe dizajnimi nje brend të parkut dhe një set standardesh të cilësisë për produktet dhe shërbimet që lidhen me BeN.</p> <p>A.10. Takime mujore dhe puna me operatorët turistikë dhe ofruesit lokal të shërbimeve për të hartuar një sërë paketash të aktiviteteve dhe ngjarjeve në PK BeN.</p> <p>A.11. Trajnimi dhe çertifikimi i udhëzuesve nga komunitetet rreth PK BeN.</p> <p>A.12. Rrjetëzimi i Qendrës së Informimit me qendrat e tjera informative rajonale</p> <p>A.13. Trajnimi i rojtareve dhe udhëzuesit në procedurat për trajtimin e emergjencave që ndikojnë tek vizitorët (zjarret, aksidentet, lëndimet etj.)</p>

	<p>A.14 Puna për implementimin e kushteve për njohjen ndërkombëtare të PK-së</p> <p>A.15 Kërkimi dhe aplikimi për pranim në organizata të turizmit: p.sh organizata botërore e turizmit</p>
Financimi i mundshëm:	<p>Programi Ndërkufitar IPA II Mali i Zi-Kosovë</p> <p>Programi Ndërkufitar IPA II Shqipëri-Kosovë</p> <p>IPA II - Sektori i energjisë (54 mil për Kosovën 2018-2020)</p> <p>IPA II - Sektori i konkurrencës dhe inovacionit (60.1 mil 2018-20)</p> <p>NORAD, SIDA, GIZ, Agjencia Zvicerane për Zhvillim.</p> <p>Asistenca TAIEX dhe ambasadat e huaja</p> <p>Ministria e Inovacionit dhe Ndërmarrësisë</p>

Titulli i Projektit	3. "Komuniteti rural në gështenja dhe kulturat e boronicës" - Punët e Gjelbërta
Fusha	Bujqësi
Vendndodhja	Rajoni Perëndimor i Kosovës, Parku Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna"
Aplikuesit	Drejtoria e Parkut Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna" - Lidere; Bashkë-aplikantët: Komuna e Junikut; Komuna e Pejës; Il Trentino
Grupi i synuar	Popullsia e papunësuar në moshë pune në zonën e parkut kombëtar.
Objektivi i përgjithshëm:	<p>Objektivi i përgjithshëm i këtij projekti është promovimi i vetëpunësimit përmes punësimit të gjelbër; për të zvogëluar numrin e personave të papunë në zonat rurale, për të përmirësuar aftësitë sipërmarrëse në mesin e të papunëve rural, nëpërmjet trajnimit dhe futjes së agro-teknologjive moderne, si dhe për të rritur vizibilitetin dhe promovimin e ekonomisë së gjelbër dhe menaxhimit të tokës në zonën e parkut kombëtar. Disa nga rezultatet e këtij projekti do të ishin:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Punë të reja të krijuara në zonën e parkut kombëtar në sektorin bujqësor dhe regjistrimin e prodhuesve të rinj ; Krijimi i qasjes në trajnime për kultivimin e gështenjës dhe boronicës; • Bashkëpunimi i përmirësuar midis prodhuesve dhe komunitetit rural në zonën e parkut kombëtar • Popullsia në zonën e parkut kombëtar dhe komunat e synuara janë informuar rreth prodhimit të gështenjës dhe boronicës në zonë me një fushatë të fortë të vizibilitetit.
Përmbledhje e shkurtër e Projektit:	<p>Megjithëse bujqësia ka potencial për t'u bërë një aktivitet shumë i begatë ekonomik në rajon, sidomos me kërkesën në rritje të tregut për produkte të shëndetshme dhe organike vitet e fundit, ende nuk njihet si mundësi e punësimit nga shumica, dhe sidomos jo nga brezi i ri. Një nga arsytet është përgaditja e pamjaftueshme dhe edukimi i popullsisë në moshë pune, të cilës i mungon njohuria teorike dhe praktike për punët e gjelbërta.</p> <p>Duke pasur parasysh se zona e Parkut Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna" ka një potencial të madh të paeksploruar për kultivimin e frutave pyjore si gështenja dhe boronica dhe tradicionalisht aktiviteti më i rëndësishëm ekonomik në rajonin e synuar ka qenë prodhimi i frutave pyjore. Kështu, rajoni ka një potencial të madh për t'u përdorur nga komuniteti rural që jeton në ato zona për vetëpunësim.</p> <p>Bujqësia është një potencial i madh ekonomik në zonën e parkut kombëtar, por nuk është shfrytëzuar me produktivitet dhe konkurrencë të ulët. Projekti do të ndërhyjë në ngritjen e bujqësisë mes komunitetit rural që jetojnë në zonat e parkut Bjeshkët e Nemuna. Kjo do të jetë shumë e rëndësishme sepse projekti do të kontribuojë në parandalimin e migrimit të popullsisë. Komuniteti mund të angazhohet në prodhimin bujqësor dhe në të njëjtën kohë të ruajë ekuilibrin e biodiversitetit.</p>
Aktivitetet kryesore të projekteve:	<p>A.1 Promovimi i vetëpunësimit përmes punësimit të gjelbër A.2 Trajnim për kultivimin e gështenjave dhe boronicave A.3 Vizita studimore në rajon A.4 Përcaktimi dhe hartimi i zonave për mbledhjen e boronices dhe gështenjes A.5 Zhvillimi dhe shpërndarja e rregulloreve për vjelje që përcaktojnë zonat, limitet, etj A.6 Organizimi i ngjarjeve të konkurrencës A.7 Organizimi i panairit bujqësor</p>
Financimi i mundshëm:	<p>IPA II Programi Ndërkufitar Mali i Zi-Kosovë USAID IPA II - Bujqësia dhe zhvillimi rural (36 mil për periudhën 2018-20) IPA II - Punësimi, politikat sociale, edukimi dhe zhvillimi i burimeve njerëzore (46 mil euro për Kosovën nga 2018-2020) Ministria e Inovacionit dhe Ndërmarrësisë</p>

Titulli i Projektit	4. "Tokë e gjelbër për një të ardhme më të mirë të Parkut Kombëtar"
Fusha	Menaxhimi i mbeturinave
Vendndodhja	Rajoni Perëndimor i Kosovës, Zona e Parkut Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna"
Aplikuesit	Drejtoria e Parkut Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna" - Lidere; Bashkë-aplikantët: Komuna e Pejës; CDF; Grupi ERA
Grupi i synuar	Qytetarët e Kosovës, Institucionet Publike dhe OJQ-të të përfshira në sektorin e mbrojtjes së mjedisit dhe mbledhjes së mbeturinave.
Objektivi i përgjithshëm:	Objektivi i projektit është krijimi i një sistemi funksional të grumbullimit të mbeturinave, forcimi i kapaciteteve të institucioneve që merren me menaxhimin e mbetjeve dhe informimi i qytetarëve dhe turistëve mbi rëndësinë e grumbullimit të duhur të mbeturinave.
Përmbledhje e shkurtër e Projektit:	<p>Themelimi i një sistemi efikas dhe të integruar të grumbullimit të mbeturinave në zonën e Parkut Kombëtar është thelbësor për të kontribuar në një mbrojtje më të mirë mjedisore dhe përfshirje të vazhdueshme të akterëve të ndryshëm. Aktualisht, rajoni i Parkut Kombëtar, për shkak të një niveli të caktuar turistësh dhe njerëzve lokalë, duke përfshirë bizneset që veprojnë në zonën e parkut, po vuajnë nga mungesa e vendeve të duhura për të hedhur mbeturinat.</p> <p>Imazhi i një parku të pastër është shumë i rëndësishëm për zhvillimin e turizmit. Është shumë e kuptueshme që një park me mbeturina nuk është atraktiv për vizitorët dhe rrjedhimisht zhvillimi i turizmit do të vëhet në pikëpyetje. Për këtë arsye, parku duhet të sigurohet me infrastrukturën e plehrave për ta mbajtur atë të pastër.</p> <p>Projekti i propozuar do të trajtojë çështjet që lidhen me menaxhimin e mbeturinave dhe do të përmirësojë standardet e jetesës komunitare në zonën e parkut kombëtar, si dhe do të kontribuojë në ofrimin e një ambienti më të mirë për turistët vendas dhe ndërkombëtarë që vizitojnë Parkun Kombëtar.</p>
Aktivitetet kryesore të projekteve:	<p>A.1 Themelimi i një rrjeti të vendeve për grumbullimin e mbeturinave të shënjëzuara dhe të pajisura.</p> <p>A.2 Themelimi i një sistemi të grumbullimit të mbeturinave nga të gjitha pikat e grumbullimit dhe çertifikimi i kompanive për heqjen e mbeturinave</p> <p>A.3 Themelimi dhe mbajtja një fushatë të gjelbër për të informuar banorët dhe vizitorët për menaxhimin e mbeturinave</p> <p>A.4 Furnizimi i zonës së Parkut Kombëtar BeN me kazanët për mbeturinat e ngurta</p> <p>A.5 Fushata e ndërgjegjësimit lidhur me menaxhimin e mbeturinave.</p> <p>A.6 Zhvillimi i një softueri për hartimin e deponive ilegale dhe zonave të tjera të ndotura;</p> <p>A.7 Vendosija e tabelave të njoftimit për gjobot pas një vendndodhjeje të mbeturinave në park.</p>
Financimi i mundshëm:	<p>Programi Ndërkufitar IPA II i Malit të Zi-Kosovë</p> <p>GIZ</p> <p>IPA II - Sektori i politikave sociale dhe edukimit (46 mil euro për Kosovën nga 2018-2020).</p>

Titulli i Projektit	5. "Inkurajimi i vullnetarizmit në mbrojtjen e mjedisit dhe menaxhimin e mbeturinave"
Fusha	Manaxhimi i mbeturinave, Edukimi
Vendndodhja	Rajoni Perëndimor i Kosovës, Zona e Parkut Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna"
Aplikuesit	Drejtorja e Parkut Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna" - Lidere; Bashkë-aplikantët: Universiteti Haxh Zeka; Grupi ERA.
Grupi i synuar	Shkollat, Universitetet; OJQ-të, shoqatat e degëve dhe organizatat që mbështesin aktivitetet mjedisore dhe rinore; NVM që punojnë në menaxhimin e mbeturinave, dhe autoritetet lokale.
Objektivi i përgjithshëm:	Qëllimi kryesor i projektit është të krijojë një qasje të integruar në mbështetje të edukimit mjedisor dhe veprimeve të nxitura nga komuniteti për largimin e vendeve të deponive të paligjshme dhe parandalimin e ndotjes dhe për të nxitur pjesëmarrjen aktive të të rinjve në çështjet që lidhen me mbrojtjen e mjedisit.
Përmbledhje e shkurtër e Projektit:	<p>Qëndrueshmëria afatgjatë e Parkut Kombëtar të BeN mund të ndërtohet duke investuar në edukimin e brezit të ri në trajtimin e çështjeve mjedisore. Aktualisht, ekziston një mungesë e programeve edukative që inkurajojnë vullnetarizmin në mbrojtjen e mjedisit dhe menaxhimin e mbeturinave. Nga ana tjetër, çështja me menaxhimin e mbeturinave dhe ndotja është shumë e gjerë dhe niveli i ndërgjegjësimit është shumë i ulët. Prandaj, ky projekt i propozuar synon të zbatojë një fushatë të gjerë informacioni dhe promovimi në mes të institucioneve edukative në territorin e parkut kombëtar. Si dhe rritjen e interesit të të rinjve për çështjet që lidhen me reduktimin, riciklimin dhe parandalimin e ndotjes së mjedisit. Më tej, projekti synon të përmirësojë ndërgjegjësimin dhe njohuritë e brezave të rinj mbi temat që kanë të bëjnë me mbrojtjen e mjedisit, parandalimin e mbetjeve dhe riciklimin, duke nxitur përfshirjen e drejtpërdrejtë dhe pjesëmarrjen e të rinjve në fushatat për mbrojtjen e mjedisit;</p> <p>Si rezultat i projektit, partnerët potencial përmes aktiviteteve të ndryshme promovuese dhe ndërgjegjësuere do të rrisin përfshirjen e të rinjve në zgjidhjen e çështjeve që lidhen me reduktimin, riciklimin dhe parandalimin e mbeturinave, si dhe njohuritë e tyre mbi përfitimet e reduktimit, riciklimit dhe menaxhimit të duhur të mbeturinave.</p>
Aktivitetet kryesore të projekteve:	<p>A.1 Zbatimi i një fushate edukative dhe promovuese për institucionet edukative, qytetarët, komunitetin lokal</p> <p>A.2 Ofrimi i pajisjeve për deponimin dhe grumbullimin e mbetjeve të ndara në institucionet edukative të rajonit perëndimor.</p> <p>A.3 Zhvillimi i programit të trajnimit për mësimin joformal "Mjedisi dhe unë".</p> <p>A.4 Organizimi i Shkollës së Gjellbër dhe Kampeve si një mjet për të inkurajuar vullnetarizmin</p> <p>A.5 Zhvillimi i materialit promovues "cikli jetësor i mbeturinave", i projektuar posaçërisht për studentët.</p> <p>A.6 Organizimi i forumit diskutues mbi "Menaxhimin e Mbeturinave"</p> <p>A.7 Organizimi i punëtorive "Edukimi i gjeneratave të reja që të jenë miqësore me mjedisin".</p> <p>A.8 Organizimi i vizitave në terren në parkun kombëtar për largimin e mbeturinave përgjatë lumenjve.</p>
Financimi i mundshëm:	Erasmus+ IPA II - sektori i politikave sociale dhe edukative

Titulli i Projektit	6. "Kuzhina lokale tradicionale dhe turizmi malor si tipar i rajonit të Bjeshkëve të Nemuna"
Fusha	Zhvillimi ekonomik lokal, Turizmi dhe bujqësia
Vendndodhja	Rajoni Perëndimor i Kosovës, Zona e Parkut Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna"
Aplikuesit	Drejtoria e Parkut Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna" - Lidere; Bashkë-aplikantët: Komuna e Junikut; Komuna e Pejës
Grupi i synuar	Komuniteti lokal, industria e turizmit, agjencitë e udhëtimit, prodhuesit vendas, vizitorët vendas/të huaj
Objektivi i përgjithshëm:	Objektivi i përgjithshëm është promovimi dhe zhvillimi i karakteristikave unike që ka parku kombëtar, duke përmirësuar dhe valorizuar burimet natyrore përmes përfundimit të aftësive të nevojshme të komunitetit lokal rural për të përdorur potencialin bujqësor dhe burimet e tjera natyrore.
Përmbledhje e shkurtër e Projektit:	<p>Kosova perëndimore, sidomos zona e parkut kombëtar ka burime të konsiderueshme, si tokë ashtu edhe kushte të favorshme klimatike për zhvillimin e bujqësisë, si dhe trashëgimi natyrorë siç është kuzhina lokale tradicionale. Zona ka mundësi të jashtëzakonshme për zhvillimin e turizmit malor. Prandaj, projekti parasheh zhvillimin e turizmit malor me bazë komunitare që përfshin zonën malore të Rugovës, Deçanit, Junikut dhe Istogut.</p> <p>Projekti me aktivitetet e tij do të përfshijë: Zhvillimin e bizneseve familjare; Krijimin e kushteve të akomodimit dhe cilësisë së shërbimit për turistët; Trajnimin e kapaciteteve njerëzore për menaxhimin e biznesit familjar; Instalimin e paneleve diellore për bizneset ekzistuese agro-turistike.</p> <p>Gastronomia lokale e rajonit të PK-së do të përfshihet në aktivitete të tilla si oferta e turizmit, rritja e zhvillimit ekonomik lokal dhe krijimi i lidhjeve ndërmjet bujqësisë dhe sektorit të turizmit.</p> <p>Për të promovuar produkte tradicionale vendore, ndërtimi i kapaciteteve (trajnimi) për sipërmarrësit rural do të jepet në menaxhimin, mikpritjen dhe marketingun edhe panairët vendore që parashikohet të mbahen.</p>
Aktivitetet kryesore të projekteve:	<p>A.1 Krijimin dhe promovimin e iniciativave që përfshin produktet lokale.</p> <p>A.2 Zhvillimi i burimeve njerëzore për të krijuar dhe menaxhuar llojet e biznesit familjar.</p> <p>A.3 Promovimi i agroturizmit si mjet për nxitjen e zhvillimit ekonomik</p> <p>A.4 Trajnimi për akomodimin dhe standardet e ushqimit</p> <p>A.5 Përfshirja e recetave tradicionale lokale në ofertën e industrisë së turizmit lokal</p> <p>A.6 Promovimi dhe marketingu i ofertave lokale të gastronomisë</p> <p>A.7 Zhvillimi dhe printimi i materialeve informuese (broshura, harta, fletushka për akomodim dhe oferta turistike)</p> <p>A.8 Zhvillimi i standardeve për markën (brendin) për produktet e prodhuara brenda PK BeN.</p> <p>A.9 Transferimi i njohurive në rajonin e PK-së në lidhje me kulinarinë tradicionale</p> <p>A.10 Hulumtime në terren për të zbuluar receta të vjetra tradicionale</p> <p>A.11 Furnizimi me panele diellore për agrobizneset lokale</p> <p>A.12 Organizimi i panairove promovuese për kuzhinën lokale.</p>
Financimi i mundshëm:	<p>USAID</p> <p>IPA II -sektori i bujqësisë</p> <p>GIZ</p>

Titulli i Projektit	7. "Trashëgimia Kulturore dhe Natyrore si nxitës i zhvillimit të qëndrueshëm të PK BeN"
Fusha	Trashëgimia Kulturore dhe Natyrore
Vendndodhja	Rajoni Perëndimor i Kosovës, Zona e Parkut Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna"
Aplikuesit	Drejtoria e Parkut Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna" - Lidere; Bashkë-aplikantët: Il Trentino; CDF; Komuna e Junikut
Grupi i synuar	Komuniteti lokal, industria e turizmit, agjencitë e udhëtimit, prodhuesit vendas, vizitorët vendas/të huaj
Objektivi i përgjithshëm:	Objektivi i përgjithshëm i projektit është promovimi dhe zhvillimi i trashëgimisë kulturore dhe natyrore në zonën e PK BeN për qëllime turistike, si dhe ngritja e vetëdijes për vlerat kulturore dhe natyrore.
Përmbledhje e shkurtër e Projektit:	<p>Parku Kombëtar është shumë i pasur me trashëgimi kulturore dhe natyrore. Karakteristika të tilla si valle tradicionale, ushqim, kostume, rite tradicionale, festivale, kisha, peizazhe të xhamive, shpella dhe ujëvara, të gjitha këto përbëjnë pasurinë e vendbanimeve që shtrihen brenda dhe rreth tij. Të gjitha këto vlera janë shumë të veçanta dhe duhet të tërheqin shumë turistë. Për shkak të mungesës së vetëdijes dhe mjeteve, të gjitha këto vlera unike nuk përdoren si një mjet i qëndrueshëm për zhvillimin e mëtejshëm të parkut.</p> <p>Për të adresuar këto sfida, qasja e projektit është e përqendruar kryesisht në veprimet që mbështesin interpretimin më të mirë të trashëgimisë natyrore dhe kulturore dhe në veprimet që mbështesin ngjarjet që promovojnë identitetin kulturor, burimet kulturore dhe natyrore dhe rritjen e ndërgjegjësimit të zonës së PK-së për kulturën dhe natyrën duke përfshirë transferimin e njohurive dhe promovimin e vendeve të trashëgimisë kulturore dhe natyrore.</p> <p>Objektivi tjetër është mbështetja e zhvillimit të qëndrueshëm të sektorit të turizmit nga valorizimi ekonomik i trashëgimisë kulturore dhe natyrore, ruajtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i trashëgimisë kulturore në aspektin e turizmit të siguruar dhe qasjen në kulturën lokale për qëllime turistike.</p> <p>Vlera e shtuar është rritja e atraktivitetit të pasurive kulturore dhe natyrore të PK për vizitorët, të cilat do të çojnë në rritjen e trafikut turistik në zonën e synuar.</p>
Aktivitetet kryesore të projekteve:	<p>A.1 Informacion mbi vlerat e burimeve natyrore dhe kulturore.</p> <p>A.2 Promovimi i vendeve të trashëgimisë kulturore</p> <p>A.3 Mbështetja dhe organizimi i ngjarjeve kulturore (festat tradicionale, ditët e ushqimit etj)</p> <p>A.4 Nxitja dhe ngritja e vetëdijes për përdorimin e trashëgimisë kulturore dhe natyrore për qëllime turistike.</p> <p>A.5 Udhëzimet e trajnimit për vlerat natyrore, historike dhe kulturore të parkut</p> <p>A.6 Zhvillimi i një aplikacioni për pajisje të zgjuara - e-turist, i cili do të ofrojë informacion të detajuar për vendet kulturore, natyrore, gastronominë, të rajonit të PK-së të synuar për turistët, përfshirë fotot, tekstin, faqen e internetit, përfshirjen e rrugëve turistike, vendndodhjen.</p> <p>A.7 Zhvillimi i paketës turistike që siguron qasje në trashëgiminë kulturore dhe natyrore</p>
Financimi i mundshëm:	Programi Ndërkufitar IPA II i Mali i Zi – Kosovë IPA II-sektori i politikave sociale dhe edukimit

Titulli i Projektit	8. "Fushata sensibilizimit dhe informimit" - "Fushata promovuese"
Fusha	Vizibiliteti dhe fushata publike
Vendndodhja	Tërë Kosovën dhe më gjerë
Aplikuesit	Drejtoria e Parkut Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna" - Lidere; Bashkë-aplikantët: Grupi ERA; CDF
Grupi i synuar	Komuniteti lokal, qytetarët e Kosovës dhe rajonit, turistët, institucionet lokale dhe publike dhe sektori privat.
Objektivi i përgjithshëm:	Objektivi i përgjithshëm i këtij projekti është të sigurojë një të ardhme të përshtatshme të Parkut Kombëtar të BeN, duke rritur fushatën e ndërgjegjësimit dhe promovimit. Përmes këtij projekti: Të gjitha palët e interesit lokale do të jenë të vetëdijshëm për ekzistencën dhe qëllimin kryesor të Parkut Kombëtar; Të gjithë vizitorët e Parkut Kombëtar do të kenë qasje në informata për vlerat, mundësitë për vizitorët dhe rregulloret..
Përmbledhje e shkurtër e Projektit:	<p>Zhvillimi i fushatave ndërgjegjësuere për Parkun Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna" dhe ngritja e vetëdijes, mirëkuptimit dhe mbështetjes së komunitetit për PK BeN është thelbësore. Është shumë e rëndësishme për popullatën në përgjithësi të jetë e vetëdijshme për rëndësinë e parkut kombëtar, se si duhet mbajtur dhe zhvilluar. Mungesa e ndërgjegjësimit është identifikuar gjerësisht si një faktor kufizues për të siguruar një të ardhme të qëndrueshme të Parkut Kombëtar BeN. Ekziston nevoja për të shpjeguar themelimin e Parkut Kombëtar dhe për të filluar një fushatë intensive vetëdijshme dhe për të shpjeguar rolet dhe mundësitë që ofron.</p> <p>Vizitorët në Parkun Kombëtar gjithashtu duhet të jenë të vetëdijshëm për vlerat e saj, për mundësitë rekreative që ofron dhe për rregulloret që janë në fuqi. Ndërgjegjësimi nuk duhet të kufizohet vetëm tek komunitetet lokale dhe vizitorët. Është e rëndësishme që agjensitë, autoritetet dhe ndërmarrjet e ndryshme që do të përfshihen ose janë në partneritet për menaxhimin e Parkut Kombëtar janë plotësisht të vetëdijshëm për vlerat dhe qëllimet e tij.</p> <p>Për më tepër, me qëllim që parku kombëtar të arrijë objektivat e veta, sidomos kur bëhet fjalë për gjenerimin e të ardhurave nga aktivitetet turistike, nevojitet një fushatë nxitëse për të informuar qytetarët e rajonit për vlerat dhe atraktivitetin.</p> <p>Nevojitet gjithashtu një mbështetje e gjerë për qytetet dhe fshatrat, brenda zonës së parkut kombëtar, në shprehjen e plotë të potencialit të tyre turistik, duke rritur promovimin dhe vizibilitetin e pasurive të tyre kulturore dhe rritjen e atraktivitetit të territoreve të përfshira në zonën e Parkut Kombëtar BeN, e karakterizuar nga natyra dhe mikpritja lokale, me qëllim të promovimit të turizmit të qëndrueshëm.</p>
Aktivitetet kryesore të projekteve:	<p>A.1 Hartimi dhe publikimi i një sërë materialesh promovionale për Parkun Kombëtar (Fletëpalosje informative bazike, broshurë, hartë turizmi dhe poster).</p> <p>A.2 Hartimi dhe publikimi i një hartë të detajuar të ecjes (hiking) për BeN duke treguar të gjitha tërheqjet dhe shtigjet.</p> <p>A.3 Hartimi dhe menaxhimi i një faqe internetit, Facebook dhe Instagram për BeN</p> <p>A.4 Shpërndarja e materialit promovues për BeN në pikat informative të rajonit</p> <p>A.5 Mbajtja e takimeve mujore me OJQ-të lokale të angazhuara në veprimtaritë e parkut kombëtar dhe ndërtimin e kontakteve me mediat dhe sigurimin e lajmeve të rregullta.</p> <p>A.6 Organizimi i panaiereve me karakter promovues të vlerave dhe produkteve lokale</p> <p>A. 7 Zhvillimi dhe transmetimi i reklamave në TV për ndërgjegjësimin dhe promovimin.</p> <p>A. 8 Organizimi i vizitave sensibilizuese për mbrojtjen e natyrës në vendet brenda Parkut Kombëtar për komunitetin dhe për studentët.</p> <p>A.9 Rritja e vetëdijes përmes pjesëmarrjes në nismat lokale dhe ndërkombëtare (panaie, konkurrenca)</p> <p>A.10 Ndërgjegjësimi i vizitorëve mbi mundësitë e ofruara nga PK për zhvillimin e eko dhe agroturizmit.</p> <p>A.11 Informacion mbi fushat e mbrojtura ku lejohen dhe ku nuk lejohen aktivitetet.</p>

Financimi i mundshëm:	Ministria e Inovacionit dhe Sipërmarrjes IPA II (Sektori i edukimit, punësimit dhe politikës sociale)
Titulli i Projektit	9. “Inventari i Biodiversitetit në Parkun Nacional Bjeshkët e Nemuna në Bashkëpunimin Ndërkufitar me Parqet Kombëtare në Shqipëri dhe Mal të Zi”
Fusha	Biodiversiteti
Vendndodhja	Regjioni Perendimor i Kosovës, Zona e Parkut Kombëtar
Aplikuesit	Drejtoria e Parkut Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna" - Lidere; Drejtoria e Parkut Kombëtar “Prokletije” – Mali i Zi ; Drejtoria e Parkut Kombëtar “Lugina e Valbones” – Shqipëri
Grupi i synuar	Grupet e synuara janë Parku Kombëtar, Ministria e Mjedisit; Universitetet - Fakultetet për Biologji dhe OJQ-të në fushën e mbrojtjes së natyrës
Objektivi i përgjithshëm:	Objektivat kryesore të projektit janë: <ul style="list-style-type: none"> • të krijojë një platformë për mbrojtjen dhe menaxhimin e biodiversitetit • të kryejë një inventar solid të habitateve dhe specieve në zonën e parkut si bazë për menaxhimin e vlerave natyrore në park • të krijojë një sistem monitorimi të biodiversitetit në park
Përmbledhje e shkurtër e Projektit:	<p>Zona e maleve Bjeshkët e Nemuna është një varg malor në Ballkan që shtrihet nga Kosova, në Shqipëri dhe Mal të Zi. Zona karakterizohet nga male që arrijnë lartësinë deri në më shumë se 2600 m mbi nivelin e detit dhe një peizazh interesant që është kultivuar me shekuj me bagëti, dele dhe dhi. Shtrirja malore përbëhet kryesisht nga pyje, kullota dhe habitate shkëmbore. Në këto pyje rritet bungu, ahu, bredhi, molika dhe pisha, shkurre dhe kleka në të gjitha llojet e mundshme. Kullotat përdoren tradicionalisht për kullosa, të dominuara nga bari dhe bimët mjekësore. Në këto male ekziston prania e një numri të madh të specieve endemike dhe relike dhe me të gjitha biotopat e saj, ajo është e pasur me faunë, gjithashtu. Ka lloje të veçanta të kafshëve, të cilat janë të lidhura ngushtë me biotopet specifike, që do të thotë se zonat e tyre janë të ngushta dhe kanë të bëjnë me llojet endemike.</p> <p>Nga ana tjetër, ka edhe kafshë me shtrirje biotope. Për më tepër, megjithëse pjesët e zonës mbrohen si Parqe Kombëtare dhe megjithëse ekzistojnë një numër habitatesh dhe speciesh të listuara në Shtojcat I dhe II të Direktivës së Habitatesh të BE-së, fauna dhe flora në zonë nuk janë studiuar dhe dokumentuar sistematikisht deri më tani. Të dhënat për shpërndarjen e habitatesh dhe specieve gjithashtu do të jenë të nevojshme për pranimin në BE dhe zbatimin e Direktivave të BE-Zogjtë dhe Habitatet.</p>
Aktivitetet kryesore të projekteve:	<p>A.1. Themelimi i një platforme të përhershme - grup pune duke përfshirë kërkuesit shkencorë, personelin e parkut kombëtar, OJQ-të dhe gjithashtu edhe laikët e interesuar</p> <p>A.2. Shqyrtimi i të dhënave ekzistuese mbi faunën, florën, habitatet, tokën dhe gjeologjinë dhe mbledhjen e të dhënave ekzistuese të GIS (imazhe të largëta/remote images)</p> <p>A.3. Krijimi i bazës së përbashkët të të dhënave rajonale dhe GIS</p> <p>A.4. Trajnimi i stafit të Parkut Kombëtar për Biodiversitetin</p> <p>A.5. Evidentimi në hartë dhe inventarizimi i florës, faunës dhe habitatesh</p> <p>A.6. Evidentimi në hartë dhe inventarizimi i kullotave, bujqësisë dhe pylltarisë</p> <p>A.7. Zhvillimi i një strategjie rajonale për mbrojtjen e biodiversitetit</p> <p>A.8. Zhvillimi i një plani të përbashkët veprimi për mbrojtjen e biodiversitetit</p> <p>A.9. Zhvillimi i sistemit të monitorimit të biodiversitetit me tregues të përshtatshëm</p> <p>A.10. Jepni të dhëna nga kërkimet për themelimin e zonave të mbrojtura të Natyrës</p>
Financimi i mundshëm:	Programi Ndërkufitar IPA II Mali i Zi – Kosovë Programi Ndërkufitar IPA II Shqipëri - Kosovë SIDA Agjencia Zvicerane për Zhvillim

5.4. A.4 LEGJISLACIONI NE LIDHJE ME PARKUN KOMBËTAR "BJESHKËT E NEMUNA"

5.4.1. A.4.1 Legjislacioni primar dhe sekondar

Legjislacioni primar	Statusi
§ Ligji Nr.08/L-137 "për Pyjet" i miratuar nga KK më 09.03.2023;	Në fuqi
§ Ligji Nr. 03/L-233 " për Mbrojtjen e Natyrës" miratuar nga KK më 23.03.2005 dhe rregullorja 2006/22;	Në fuqi
§ Ligji Nr. 02/L-53 " për Gjuetinë" miratuar nga KK më 16.12.2005 dhe shpallur nga PSSP më 11.08.2006 (Rregullorja e UNMIK-ut nr. 2006/41);	Në fuqi
§ Ligji Nr. 04/L-086 "mbi Parkun Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna" miratuar nga Kuvendi, më 13.12.2012, dhe shpallur me Dekret Presidencial DL-60-2012 më 26.12.2012;	Në fuqi
§ Ligji Nr. 04/L-087 " për Parkun Kombëtar "Sharri" miratuar nga Kuvendi, më 13.12.2012, dhe shpallur me Dekret Presidencial Nr. DL-59-2012, më 26.12.2012. Në ditën e hyrjes në fuqi të këtij ligji pushon së zbatuar ligji për Parkun Kombëtar "Mali Sharr" (OGSAPK "11/86);	Në fuqi
Legjislacioni sekondar	
Më poshtë është një përzgjedhje e Udhëzimeve Administrative (AI) të elaboruara nga MMPH, përkatëse në kontekstin e NP BeN (mund të shkarkohen nga faqja e MMPH-së: https://mmpH.rks.gov.net/en-us/ADMINISTRATIVE%20INSTRUCTION-spatial-planinning)	
§UA Nr. 05/2018 për përmbajtjen dhe mënyrat e dhënies së provimit profesional për mbikëqyrësit e zonave të mbrojtura	Në fuqi
§UA Nr. 14/2017 mbi menaxhimin e mbetjeve që përmbajnë ndotës organikë të qëndrueshëm (pop-noq)	Në fuqi
§UA Nr.12 /2017 për shpalljen e specieve të egra të mbrojtura në mënyrë strikte	Në fuqi
§UA Nr. 09/2017udhëzim për projektimin, ndërtimin dhe përdorimin e digave/pendave	Në fuqi
§UA Nr. 08 /2017 mbi normat teknike të planifikimit hapësinor	Në fuqi
§UA Nr. 07 /2017 per leje mjedisore	Në fuqi
§UA Nr. 05/2017 për përcaktimin e procedurave për dorëzimin dhe shqyrtimin e aplikacioneve për kushtet e ndërtimit, lejeve të ndërtimit dhe lejeve të rrënitimit për kategorinë i dhe i të ndërtimeve	Në fuqi
§UA Nr. 04/2017 për kategorizimin e ndërtimit	Në fuqi
§UA Nr. 03 /2017 mbi fushëveprimin dhe përgjegjësitë e institutit për planifikimin hapësinor	Në fuqi
§UA Nr. 01/2017 për lëshimin e lejes mjedisore komunale	Në fuqi
§UA Nr. 08/2011-MMPH " për grumbullimin e llojeve të bimëve të egra të mbrojtura me qëllim të përpunimit dhe tregtimit"	Në fuqi
§UA Nr. 12/2011 "për llojin e tipave të vendbanimeve natyrore, hartën e vendbanimeve natyrore, tipat e vendbanimeve natyrore të rralla dhe të kercenuara si dhe masat për mbrojtjen dhe ruajtjen e tipave	Në fuqi

të vendbanimeve natyrore”	
§ UA Nr. 01/2012 "për kushtet e mbajtjes, mënyrën e shënjestimit dhe evidentimit të kafshëve të mbrojtura në internim"	Në fuqi
§ UA Nr. 07/2012 "për përmbajtjen dhe mënyrën e mbajtjes së regjistrit të vlerave të mbrojtura natyrore"	Në fuqi
§ UA nr. 16/2012 "për vendkalimet e kafshëve të egra"	Në fuqi
§ UA Nr. 18/2012 "për shpalljen e llojeve të egra të mbrojtura dhe strikt të mbrojtura"	Në fuqi
§UA Nr.24/2012 "për përmbajtjen, formën dhe mënyrën e lëshimit të kartës identifikuese si dhe dukjen e uniformës për mbikëqyrësit dhe rojet e natyrës"	Në fuqi
§UA Nr. 26/2012 "për lëvizjen ndërkufitare dhe tregtinë me llojet e egra të mbrojtura"	Në fuqi
§ UA Nr. 27/2012 "për formën dhe mënyrën e dhënies së kartes dhe shenjës zyrtare për inspektorin e mbrojtjes së natyrës"	Në fuqi
§ UA Nr. 06/2013 "për llojin, paraqitjen, procedurën dhe mënyrën e ndarjes së mirënjohjes dhe shpërblimeve për arriturat në lëminë e mbrojtjes së natyrës"	Në fuqi
§UA Nr. 07/2013 "për shenjën e mbrojtjes së natyrës"	Në fuqi
§ UA Nr. 14/2013 "për mënyrën e hartimit dhe zbatimit të studimit për vlerësimin e rrezikut nga futja, ri-futja dhe kultivimi i llojeve të egra"	Në fuqi
§ UA Nr. 18/2013 "për shpalljen e Rrjetit Ekologjik"	Në fuqi
§UA Nr. 19/2013 "për vlerësimin e pranueshmërisë së planit, programit ose ndërhyrjes së rrjetit ekologjik"	Në fuqi
Rregullorja Nr. 21/2013 mbi rendin e brendshëm për parqet kombëtare	Në fuqi
§ UA Nr. 23/2013 "për mënyrën dhe kushtet e kryerjes së detyrave të rojtareve të natyrës"	Në fuqi
§ UA Nr. 15/2014 "mbi parandalimin dhe kompensimin e dëmeve që shkaktohen nga llojet e egra të shtazeve strikt të mbrojtura”	Në fuqi
§ UA Nr. 24/2014 "për klasifikimin e vlerave të ruajtjes së natyrës sipas rëndësisë"	Në fuqi

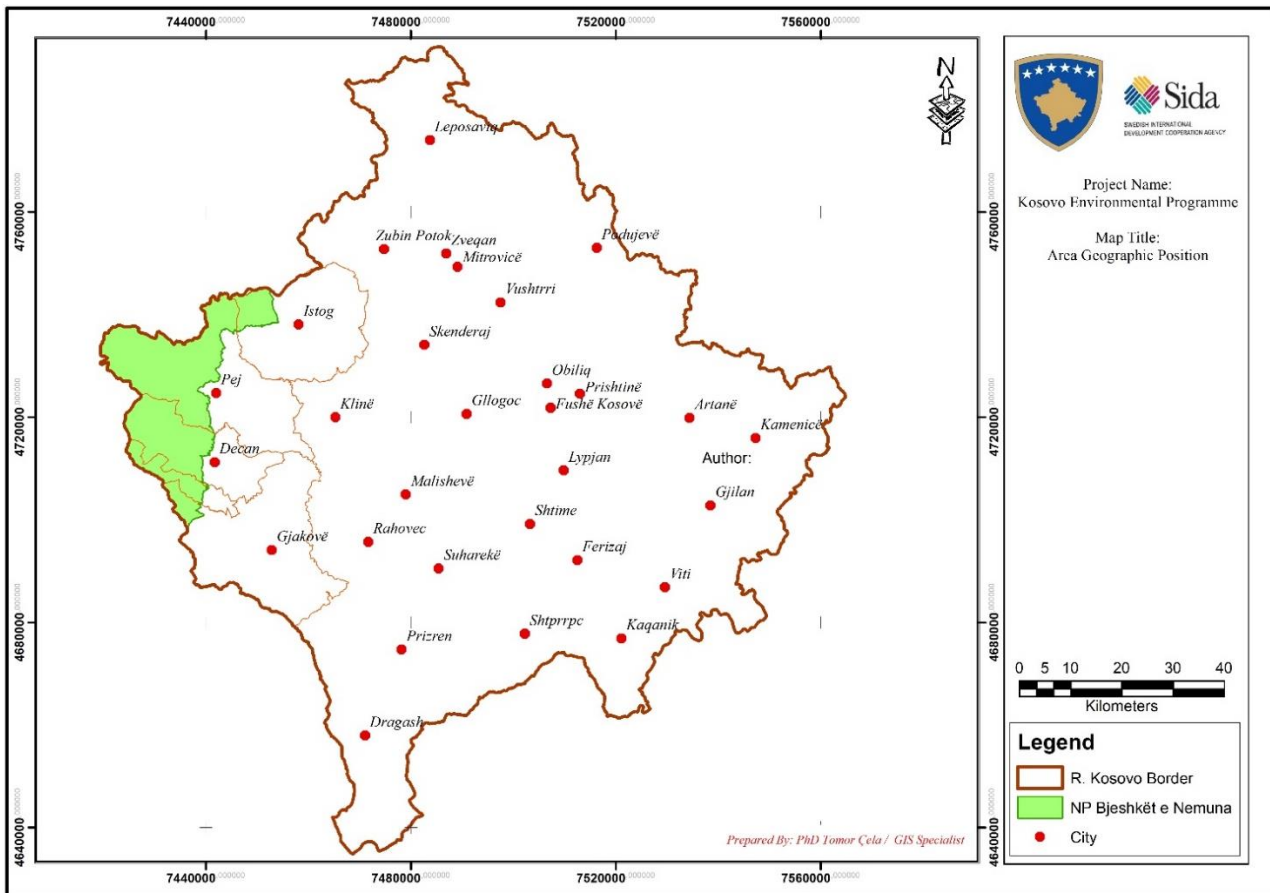
5.4.2. A.4.2 Ligje të tjera relevante që lidhen me Parkun Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna" dhe qëllimet dhe Fushëveprimi i tyre

Ligji	Qëllimi dhe fushëveprimi
Ligji Nr. 03/L-233 për Mbrojtjen e Natyrës	Ky Ligj rregullon sistemin e mbrojtjes dhe ruajtjes se pergjithshme te natyres (të gjithë diversitetin biologjik dhe peizazhor) dhe vlerave të saj.
Ligji Nr. 04/L-086 për Parkun Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna"	Ky ligj themelon Parkun Kombëtar, duke përcaktuar kufijtë e tij, administratën dhe regjimet e mbrojtjes
Ligji Nr. 03/L-025 për Mbrojtjen e Mjedisit	Ky ligj do të harmonizojë zhvillimin ekonomik dhe mirëqenien sociale me parimet bazë për mbrojtjen e mjedisit sipas konceptit të zhvillimit të qëndrueshëm. Qëllimi i këtij ligji është promovimi i krijimit të mjedisit të shëndetshëm për popullatën e Kosovës duke sjellë gradualisht standardet për mjedisin e Bashkimit European.
Ligji Nr.2004/24 Ligji për Ujin në Kosovë	Ky ligj rregullon çështjet që lidhen me menaxhimin, planifikimin, mbrojtjen dhe përgjegjësitë institucionale në lidhje me ujërat dhe resurset ujore.
Ligji për Tokën Bujqësore (Nr. 02/L-26)	Ky ligj përcakton përdorimin, mbrojtjen, rregullimin dhe dhënien me qira të tokës bujqësore me qëllim ruajtjen e përhershme dhe mbrojtjen e potencialit bujqësor, bazuar në parimet e një zhvillimi të qëndrueshëm.
Ligji Nr. 04/L-120 për Mbrojtjen e Bimëve	Ky ligj rregullon të gjitha aktivitetet që lidhen me: <ol style="list-style-type: none"> 1. mbrojtjen e bimëve, produkteve bimore dhe objekteve të tjera të përfshira në prodhimin e bimëve; 2. identifikimi i masave për parandalimin e futjes dhe përhapjes së organizmave të dëmshëm në bimë, produkte bimore dhe objekte të tjera dhe për çrrënjosjen e tyre; 3. duke favorizuar mbledhjen dhe shkëmbimin e informacionit dhe të dhënave me vendet e tjera; 4. financimin dhe kompensimin e punëve të ndërmarra për mbrojtjen e bimëve; 5. përcaktimin e detyrave dhe përgjegjësiive të subjekteve të përfshira në mbrojtjen e bimëve dhe në zbatimin e këtij ligji në Kosovë.
Ligji Nr. 02/L-79 për Aktivitetet Hidro-Meteorologjike	Ky ligj konsideron të gjitha llojet e matjeve elementare dhe vëzhgimin e dukurive meteorologjike, hidrlogjike, bio-meteorologjike, hidrobiologjike, përpunimin dhe shpalljen e rezultateve të mbledhura të këtyre matjeve dhe mbikëqyrjeve, shpallja e informacionit të rregullt dhe kohë pas kohe për motin, gjendjen e ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore, kryerjen dhe hulumtimin e ndryshimeve dhe dukurive të atmosferës në hidrosferë me rëndësinë për ekonominë e Kosovës, studimin dhe vlerësimin e ndikimit të tyre në mjedis..
Ligji Nr. 02/L-102 Për Mbrojtjen nga Zhurma	Qëllimi i këtij ligji është të shmang, parandaloj ose reduktoj zhurmat, me përparësi, efektet e dëmshme, duke përfshirë shqetësimin, për shkak të ekspozimit ndaj zhurmës. Ky ligj siguron një bazë për zhvillimin e masave për zvogëlimin e zhurmës së emetuar nga burimet kryesore, veçanërisht trafikut rrugor dhe hekurudhor, avionëve, pajisjeve të jashtme dhe industriale, makinerisë së lëvizshme dhe për burime të tjera të ndotjes së zhurmës mjedisore dhe bezdis.

Ligji Nr. 03/L-043 për Parandalimine Integruar dhe Kontrollimit të Ndotjes	Qëllimi i këtij ligji është të ndërhyje në kontrollin e parandalimit të ndotjes që krijohet nga aktivitetet industriale, në veçanti duke ndaluar apo reduktuar mbetjet dhe emetimet në ajër, ujë dhe tokë.
Ligji Nr. 03/L-160 për Mbrojtjen e Ajrit nga Ndotja	Qëllimi i këtij ligji është të rregullojë dhe të garantojë të drejtat e qytetarëve për të jetuar në një mjedis të pastër dhe mjedis me ajër të pastër, duke mbrojtur shëndetin e njeriut, faunën, florën dhe vlerat natyrore dhe kulturore të mjedisit.
Ligji Nr. 03/L-214 Për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis	Qëllimi i këtij ligji është parandalimi ose zbutja e ndikimeve të pafavorshme të projekteve të propozuara publike dhe private dhe në këtë mënyrë të kontribuojë në ruajtjen dhe përmirësimin e mjedisit, mbrojtjen e shëndetit të njeriut dhe përmirësimin e cilësisë së jetës.
Ligji Nr. 04/L-060 për Mbeturinat	Ky ligj ka për qëllim: 1. evitohet dhe zvogëlohet sa më shumë gjenerimi i mundshëm i mbeturinave; 2. ripërdorimi i komponentëve të përdorur nga mbeturinat; 3. zhvillimi i qëndrueshëm përmes mbrojtjes dhe ruajtjes së burimeve njerëzore; 4. parandalimi i efekteve negative të mbeturinave në mjedis dhe në shëndetin e njeriut; 5. ruajtjen përfundimtare të mbetjeve në mënyrë të pranueshme mjedisore
Ligji Nr. 02/L-116 për Kimikalet	Qëllimi i këtij ligji është gjithashtu të rregullojë administrimin e qëndrueshëm të kimikateve duke përfshirë masat për mbrojtjen e mjedisit dhe ekspozimin e njeriut ndaj substancave.

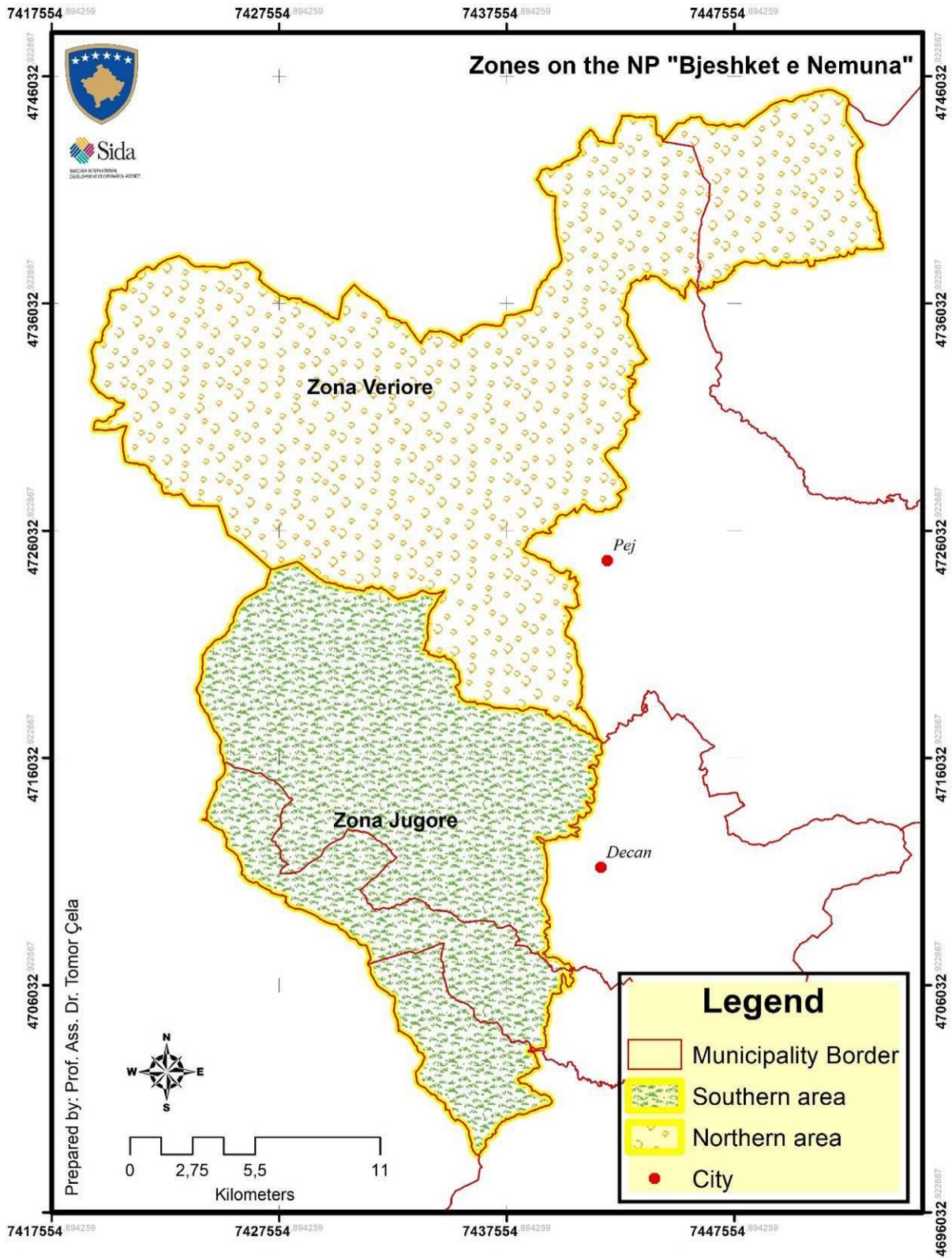
5.5. A.5 HARTAT

5.5.1. Harta 1: Pozita gjeografie e Parkut Kombëtar Bjeshkët e Nemuna

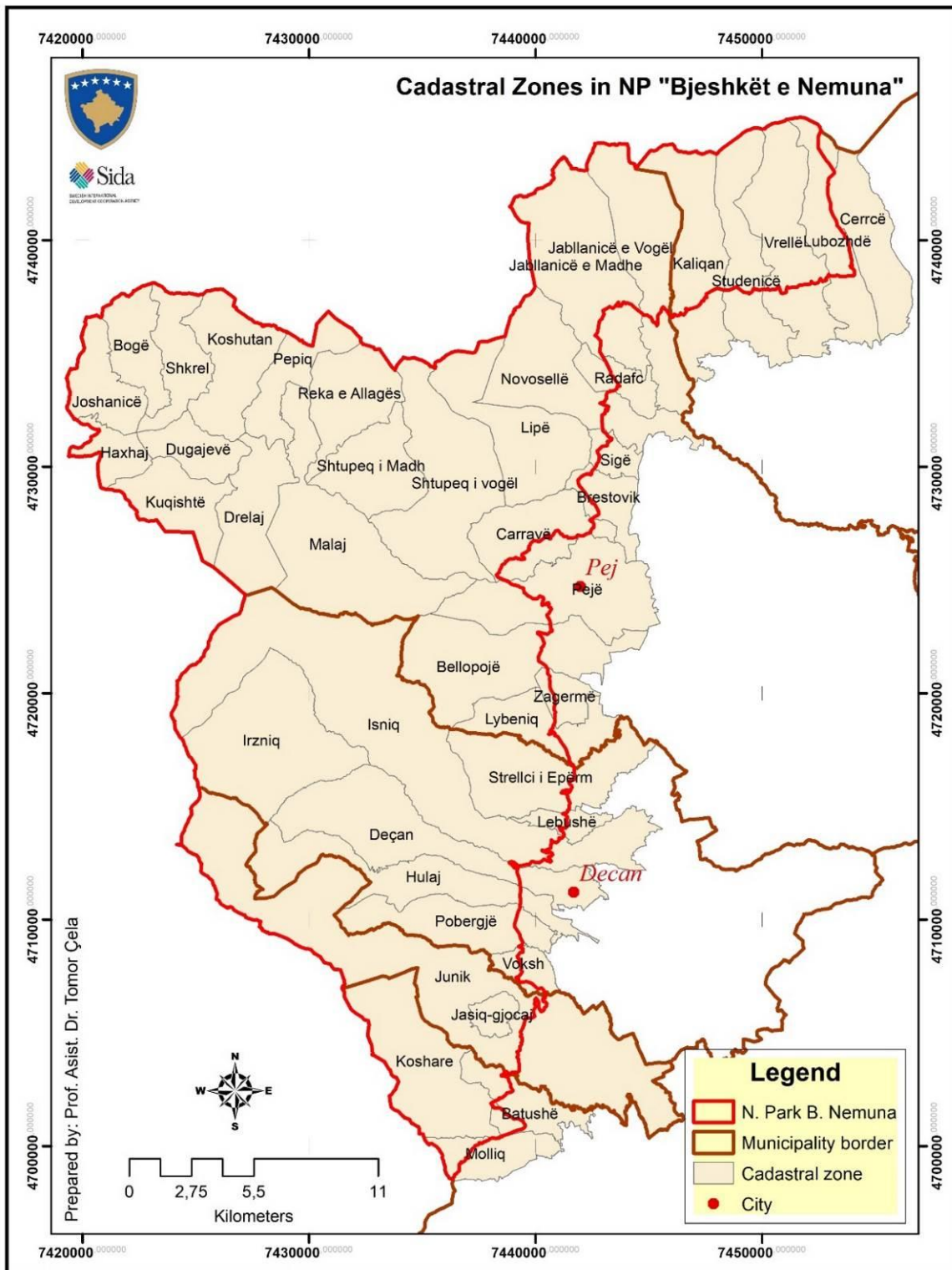
Harta 1: Pozita gjeografie e Parkut Kombëtar Bjeshkët e Nemuna

5.5.2. Harta 2: Dy zonat menaxhuese të Parkut Kombëtar BN

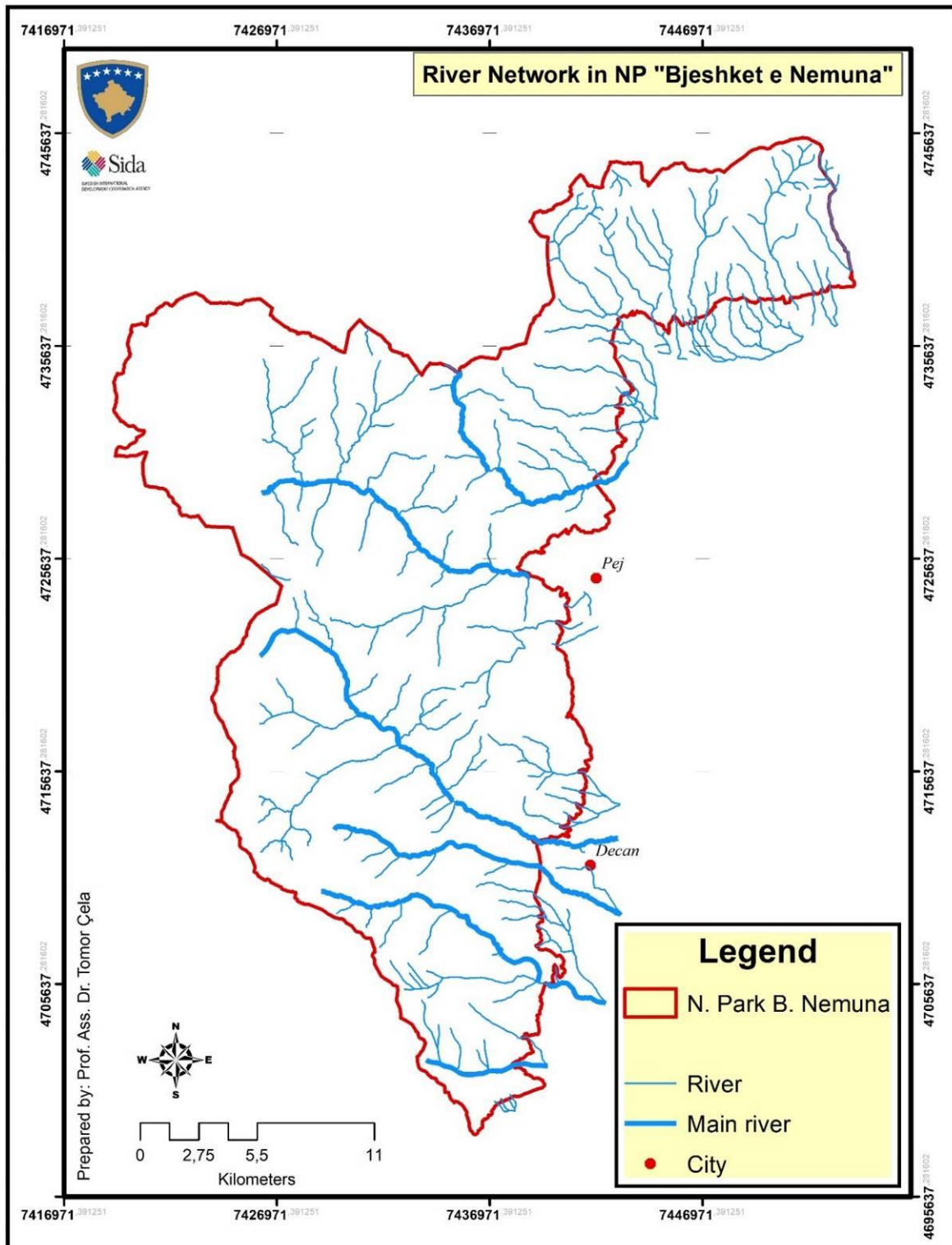
Harta 2: Dy zonat menaxhuese të Parkut Kombëtar BN

5.5.3. Harta 3: Zonat kadastrale në PK BN

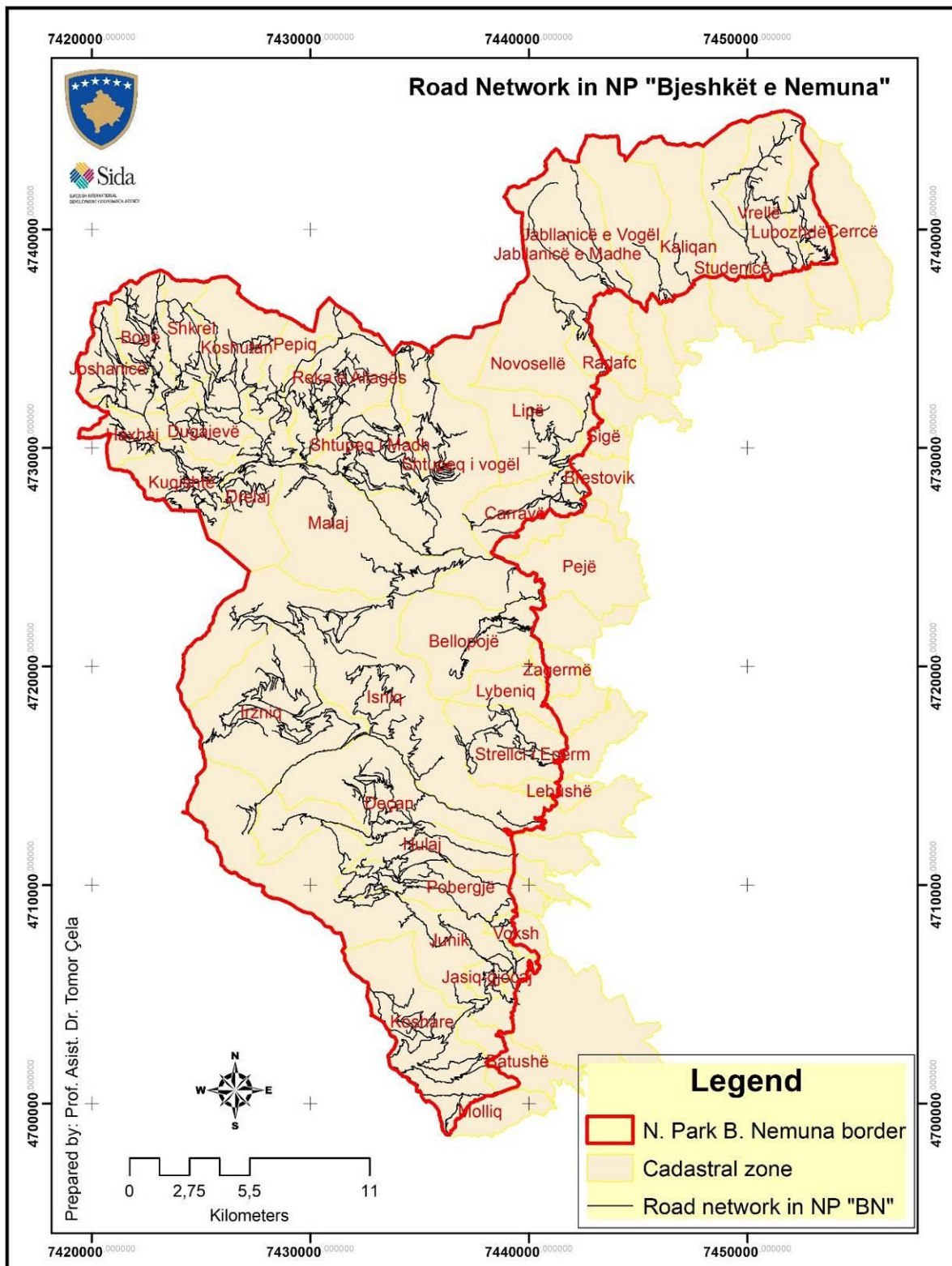
Harta 3: Zonat kadastrale në PK BN

5.5.4. Harta 4: Rrjeti lumor në PK BN

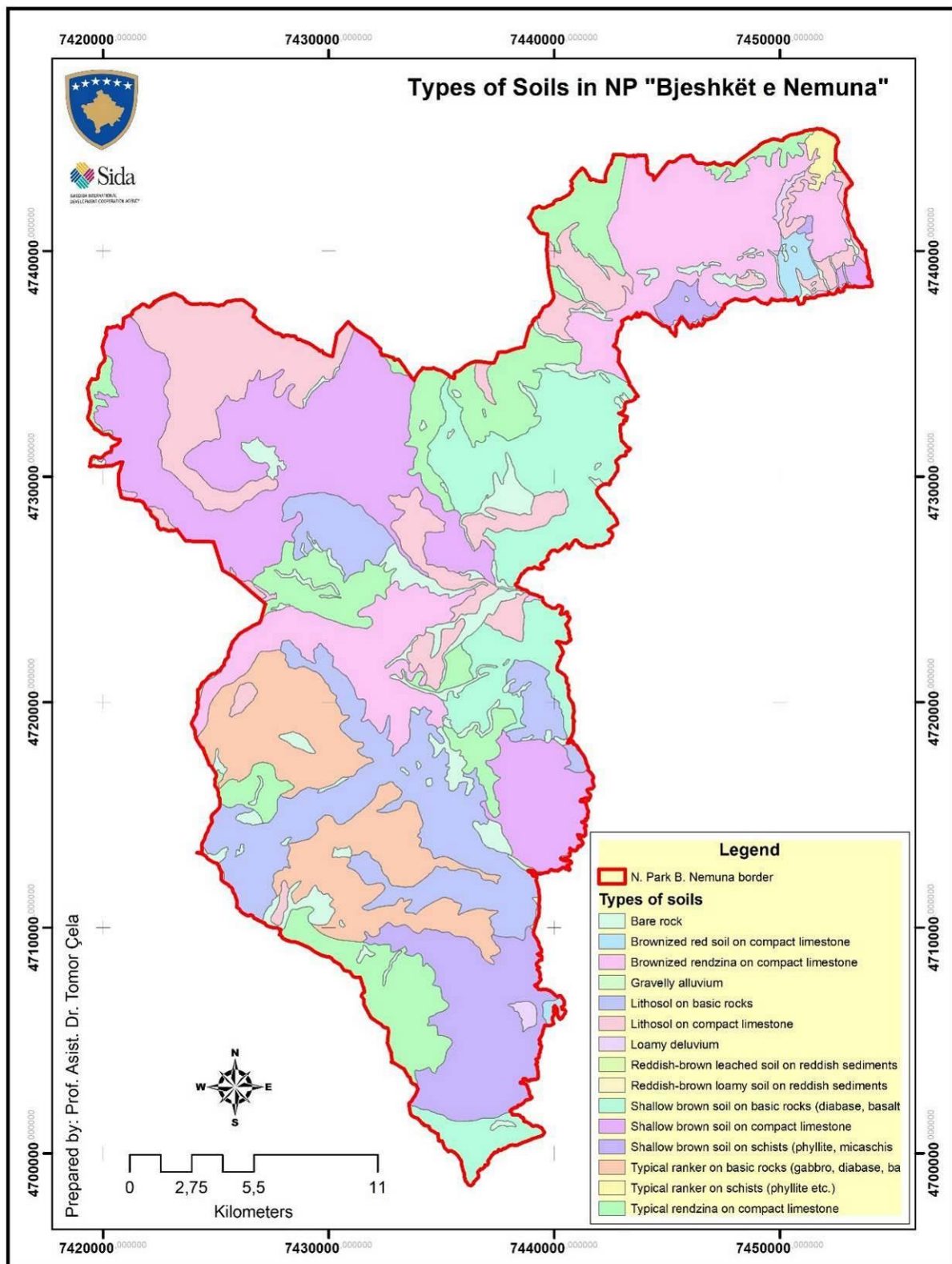
Harta 4: Rrjeti lumor në PK BN

5.5.5. Harta 5: Rrjeti i rrugëve në PK BN

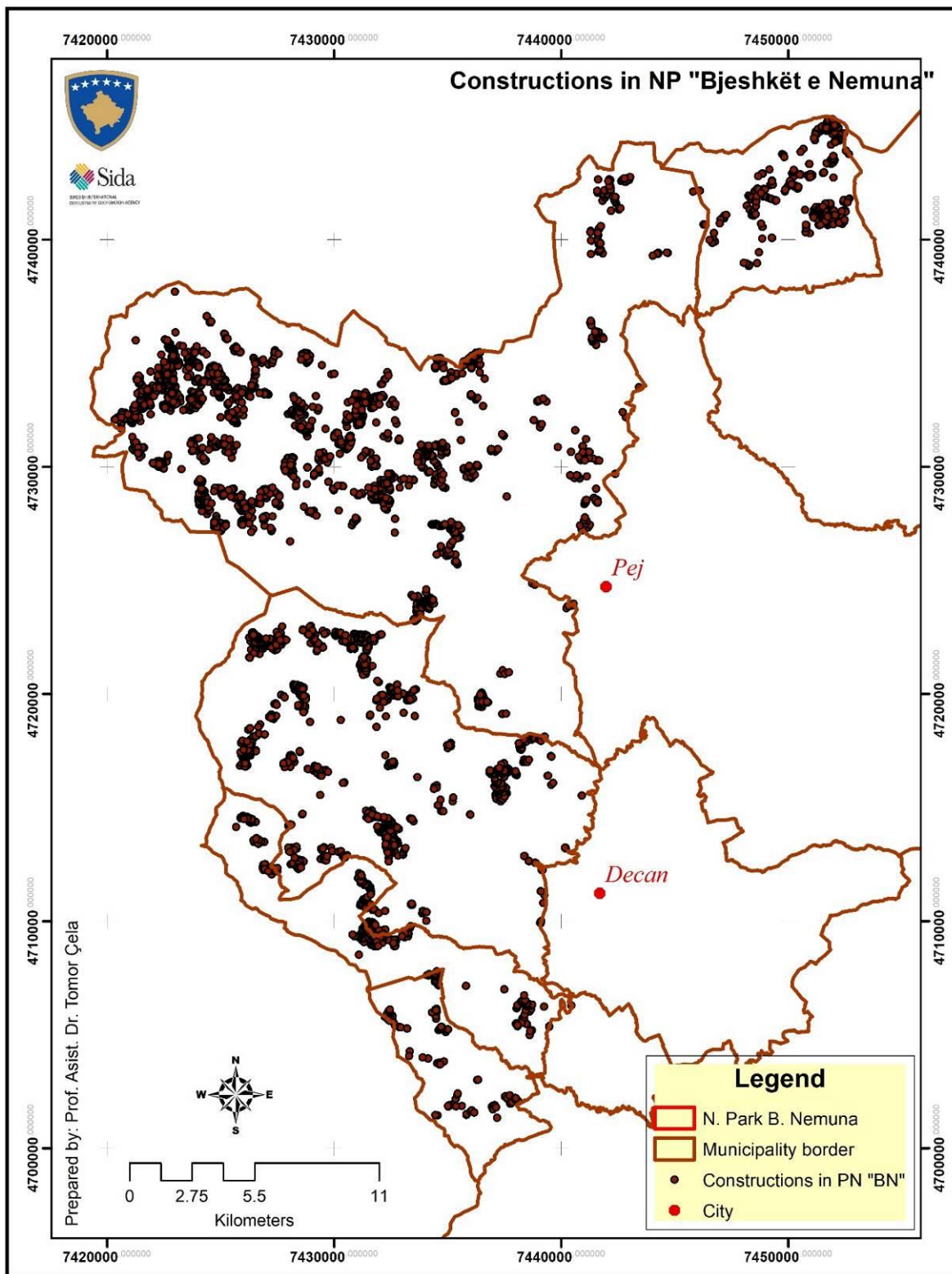
Harta 5: Rrjeti i rrugëve në PK BN

5.5.6. Harta 6: Llojet e tokave në PK BN

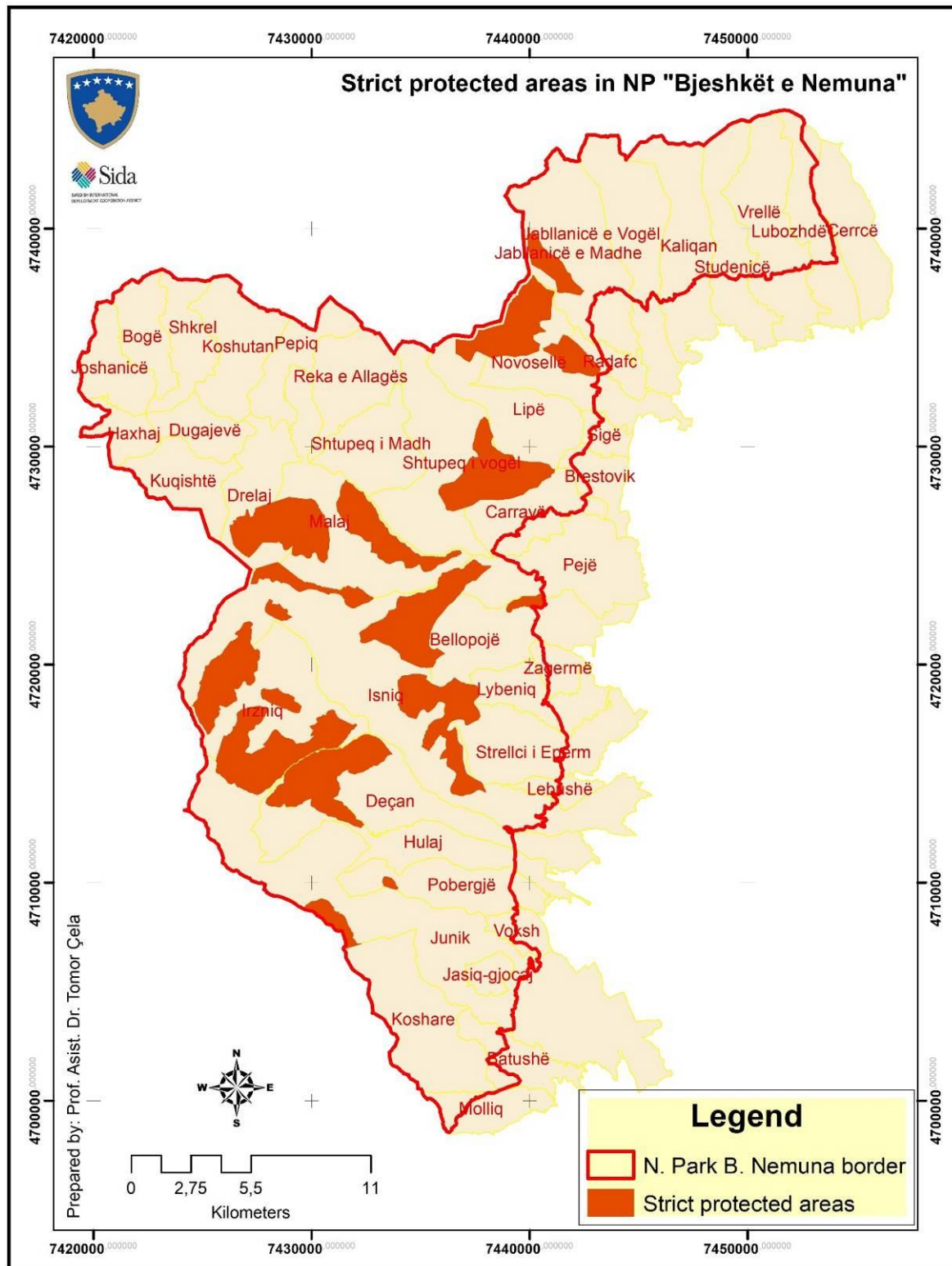
Harta 6: Llojet e tokave në PK BN

5.5.7. Harta 7: Ndërtimet në PK BN

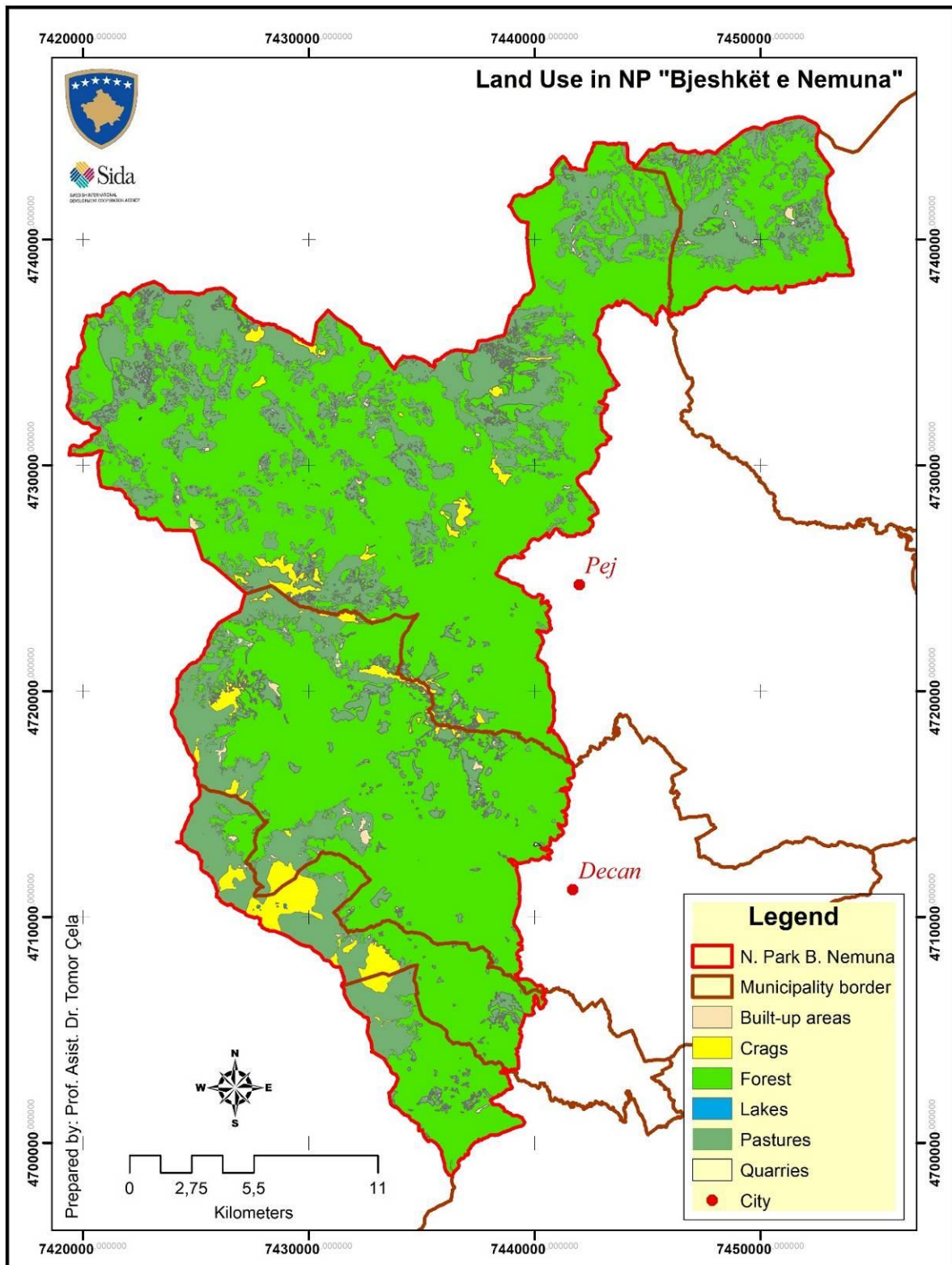
Harta 7: Ndërtimet në PK BN

5.5.8. Harta 8: Zonat strikte të mbrojtura në PK BN

Harta 8: Zonat strikte të mbrojtura në PK BN

5.5.9. Harta 9. Shfrytëzimi i tokës në PK BN

Harta 9: Shfrytëzimi i tokës në PK BN

5.6. A.6 DOKUMENTET DHE BIBLIOGRAFIA E ZGJEDHUR

Emri (renditja sipas alfabetit)	Elaborimi
Dokumenti mbi Politikat dhe Strategjinë për Zhvillimin e Pylltarisë 2010 – 2020	2009. Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural, me mbështetjen e Sida dhe FAO
Raporti i gjendjes së natyrës 2010-2014	2010. Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor. Agjencia e Kosovës për Mbrojtjen e Mjedisit. Instituti i Kosovës për Mbrojtjen e Natyrës
Strategjia mjedisore për Kosovën dhe planin e veprimit mjedisor të Kosovës 2011-2015	2011. Përgatitur nga Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor (MMPH), financuar nga Agjencia Suedeze për Zhvillim Ndërkombëtar (Sida).
Studimi i fizibilitetit për krijimin e një zone të mbrojtur ndërkufitare – UNEP	2010. UNEP-Vienna mbi potencialin për krijimin e një zone të mbrojtur ndërkufitare në rajonin e Maleve Prokletije / Bjeshkët e Nemuna. Vështrim i shkurtër mbi kontekstin lokal për bashkëpunimin ndërkufitar, vlerat natyrore dhe zonat e mbrojtura. Financuar nga: Bashkëpunimi Austriak për Zhvillim, Agjencia Kanadeze për Zhvillim Ndërkombëtar dhe Ministria e Punëve të Jashtme të Finlandës.
Strategjia e Zhvillimit Rajonal 2010-2013 për rajonin perëndimor të Kosovës)	2010. Mbështetja e BE-së për Zhvillimin Ekonomik Rajonal. Agjencia e Zhvillimit Rajonal. Projekti i financuar nga BE i udhëhequr nga Zyra Ndërlidhëse e Komisionit Evropian
Strategjia dhe Plani i Veprimit për Biodiversitetin (SPVB) 2011 - 2020, dhe Plani i Veprimit Specifik për Biodiversitetin për 2016 - 202	2010. Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor, e mbështetur nga Komisioni Evropian nëpërmjet TAIX. Mbikëqyrja e projektit është bërë nga Komiteti Drejtues i udhëhequr nga Ministri i MMPH. Strategjia e hartuar në bazë të Raportit mbi gjendjen e natyrës 2006 - 2007 dhe 2008 - 2009 të përgatitur nga AKMM dhe gjithashtu nga raportet e sektorëve të tjerë me ndikim në biodiversitet.
Gjendja e Mjedisit në Kosovë	2017. Raporti Vjetor mbi Gjendjen e Mjedisit në Kosovë. Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor. Agjencia e mbrojtjes së mjedisit në Kosovë.
Plani Hapësinor i Kosovës 2010-2020	2010. Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor. Dokumenti është përgatitur nga Instituti i Planifikimit Hapësinor në bashkëpunim me sektorë të tjerë në Qeverinë e Kosovës.
Plani i Menaxhimit - Parku Kombëtar Sharri 2015-2024	2015. Përgatitur me mbështetjen e projektit Menaxhimi i Përdorimit të Qëndrueshëm të Tokës dhe Ruajtja e Biodiversitetit në Komunën e Dragashit.
Plani hapësinor - parku kombëtar "Bjeshkët e Nemuna"	2016 (draft i parë 2014). Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor; Agjencia Kosovare për Mbrojtjen e Mjedisit; Instituti për planifikim hapësinor. Qeveria e Kosovës.
Vlerësimi Strategjik Mjedisor (VSM) i Planit Hapësinor të Parkut Kombëtar Bjeshkët e Nemuna	2014. Zbatuar në draftin e parë nga UN-HABITAT, me mbështetjen e Agjencisë Suedeze për Zhvillim Ndërkombëtar (Sida)

www.ammk-rks.net
www.mmphi.rks-gov.net

